

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרח"ץ שליט"א

שבוע של
סוכות
י"א – י"ז תשרי תשפ"ה

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'

או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר
מוהרא"ש
ר' אליעזר שלמה בן
ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות מורנו ורבנו הרה"צ
ר' יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ"ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד :
הַלְמוּד בָּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יִהְיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

אלא אי אבוה דאמיה כו' — אלא לעולם לאו מבת יתרו ממש נולד פנחס, שהרי גם מיוסף היה, כדדרשינן לקמן "פוטיאל" — שני פיטפוטין משמע, מיוסף שפיטפט ביצרו ומיתרו שפיטם ענגלים, והלכך אי אפשר שהתא אמו בת יתרו ממש, דמה ענין בת יתרו אצל שבט יוסף? אלא בת קאמר: ואלעזר לקח לו אשה מבנות פוטיאל, כלומר שאשתו נולדה מיתרו ומיוסף. ומהשתא מצינן למימר שדור רביעי או דור חמישי היה פנחס לבת יתרו, ולא היה קרוב ליתרו ביהונתן בן גרשם, ולהכי אדעי מה שדבק אהרן בטוביה. ואותו זקינו של פנחס מצד האם, שדבק ביתרו ואף על פי כן יצא ממנו פנחס — ליכא לאקשויי מיניה למאי דבעינן למילף ממשה שיצא ממנו יהונתן, שהרי פנחס היה רחוק מיתרו יותר מיהונתן. **אבוה דאמיה מיוסף** — ואאמיה דאמיה נפקא מיתרו — כגון מבניו של יתרו, או מבני בניו. וליכא למימר "אמה דאמיה מיתרו" — בת יתרו ממש, דאם כן קרוב הוא ליתרו ביהונתן, ולא לפנינו ממשה ומאהרן מידי. **אבוה דאמיה מיתרו** — מבנות יתרו. ונראה בעיני דהכי גרסינן: אלא אי אבוה דאמיה מיוסף כו', ואאמה של אם פנחס קאי, והכי קאמר: אי אבי אמה של אשת אלעזר מיוסף כו', דהשתא הוה ליה לפנחס דור אחד רחוק מיתרו יותר מיהונתן. **פוטיאל תריתי משמע** — מדלא כתב "פוטאל" בלא י"ד, הלכך שני פיטופים דרשינן: שפיטפט ושפיטם. אי נמי מיוסף כו', ואאמה של אם פנחס קאי, בנות של פיטפוט ופיטום, מדלא כתיב "בת פוטיאל", כן נראה בעיני. **שיבדוק באחיה** — שהבנים דומין לאחי האם, כדלקמן. **מלמד שבדק באחיה** — לפי שהיתה אחות נחשון, שהיה נשיא למטה יהודה מתוך חשיבותו, לכך לקחה. **ויסורו שם וגו'** — ביהונתן בן גרשם מיירי, כפרשת מיכה. **ויאמרו לו** — שבט הדני שבאו שם. **ישכיר עצמו כו'** — אלא שלא יהא לבו לעבודה זרה. **שהיא זרה לו** — הוא חשוב והמלאכה נמבזה ומכוערה, אלא שאין בה איסור. **נשוש** — השפט. **ושוא אגיא** — כלומר, הפשיטנה בשכר, בשוק לעין כל, ואין כאן חילול השם כלל. ולא קרינא ביה "ומשניאי אהבו מות", דדרשינן ליה במסכת שבת (קיד, א) בתלמידי חכמים שיש רבב על בגדו, אבל לעשות מלאכה להתפרנס — אין כאן גנאי. **הכי גרסינן: ולא תימא נברא רבא אנא** — ואית דגרסינן נמי: "ולא תימא כדנא אנא" = כהן אני וחשוב, וגנאי לי הדבר. **ולא יהונתן שמו** — שלא היה לו לגרשם בנים כי אם זה בלבד, כדכתיב בדברי הימים "ובני גרשם שבואל הראש". **ששב לאל בכל לבו** — עכשיו, שהיה לו ממון הרבה. ואי משום דכתיב "יהונתן בן גרשם בן מנשה הוא ובניו בהדנים לשבט הדני עד יום גלות הארץ", ואמרינן בסדר עולם: עד יום שגלה מטה דן ופסלו של מיכה עמו — כך מפורש בפרק בתרא דערכות ירושלמי; מתיבין ליה: והכתיב "עד יום גלות הארץ" אמרי: כיון שמת דוד עמד שלמה, והחליף כל הסנקליטין, והחליפו עמהן — חזר לקלקולו הראשון. הדא הוא דכתיב "ובניא אחד זקן ישב בבית אל" אמרין: הוא הוה. וקבעי התם: כהן לעבודה זרה והאריך ימים? אמרי: על ידי שהיתה עינו צרה בעבודה זרה שלו. כיצד? הוה בר נש מייתי ליה תור או אימר או גדי לעבודה זרה, והוה אמר ליה: פייסיה עלוי. והוא אמר: מה מועילה לך? לא אכלה ולא שותה לא מטיבה ולא מרעיה. אמר ליה: ומה נעביד? אמר ליה: זיל אייתי לי חדא פינך דסלת, ועשר ביעין עלוי, ואנא אפייס לה עלך. וכיון דאזל ליה — אכיל לון. אתא חד בר פחין, ואמר ליה כן. אמר ליה: אם אינה מועילה כלום מה את עביד הכא? אמר ליה: בגין חיי. וכיון שעמד דוד בר. **והבנים את האב מגלן** — דהבנים קודמים לבנות? מדלא קתני "הבנים והבנות את האב". ומידתו, בנות נוטלות עישור נכסים בתקנת חכמים במסכת כתובות (סח, א). **דכתיב איש כי ימות ובן אין לו ונו'** — והוה ליה למכתב: "איש כי ימות ובן ואין בת אין לו", אי נמי: "איש כי ימות והעברתם את נחלתו לבתו ולבני". **מעמא דאין לו בן** — עם הבת. הא יש לו בן ובת — הבן קודם. **אטר ליה רב פפא לאביי אימא** — דהכי אשמעינן קרא: איקא בן בלא בת — לירות בן, איקא בת בלא בן — תירות בת, איקא תרוייהו בן ובת — לא האי לירות בו', דכדמפרש לקמיה: לא האי לירות בולו ולא האי לירות בולו, אלא בחדא ירתין. דהכי קאמר קרא: איש כי ימות ובן אין לו עם הבת שיירשו שניהן כאחת, אלא בת יחידית בלא בן יש לו = והעברתם את הנכסים לבתו. הא איתנהו — תרוייהו יירתין כחדא.

מאן

אלא אי אבוה דאמיה מיוסף אמה דאמיה מיתרו — ואם תאמר: אם כן היאך פנחס בן טובים טפי מיהונתן? שהרי אימיה דאמיה דפנחס מיתרו אתיא, כי היכי דאמיה דאבוה דיהונתן מיתרו אתיא ויש לומר: משום שיהונתן היה מצד האב, שהיה אביו בן בת יתרו, ופנחס מצד האם.

נשוש בגילבא גרסינן בערוך. והוי כמו "פשוש",

כי ההיא דחלק (סנהדרין ק, ב): לא תנטוש גילדנא מאוניה דלא ליזיל משכיה לחבלא. פירוש: דג ששמו גילדנא אל תתחיל לפשטו מאזנו, פן ילך הערה לאיבוד. ואף על גב דהתם נטוש והכא נשוש — רוב פעמים מתחלפין האותיות בענין זה, כמו (פסחים ל, ב): אין טשין התנור באליה, דהוי כמו "אין שטין". כמו "וטח את הבית" (ויקרא יד). **ולא** תימא כדנא אנא — מפרש רבינו תם: ולא תימא אני רב כדנא שאני חשוב. ולא מפני שהיה כהן, דלאו כהן הוה, כדאמרינן ב"זהורנו" (חולין קלב, א): רב כדנא הוה אבל בשביל אשתו. ובפרק "אלו עוברין" (פסחים מט, א) אמר רב כדנא: אי לאו דנסיבי כהנתא — לא גלאי. אמרו לו תלמידיו: הא למקום תורה גלית — אמר להו: לא גלאי כדגלו אינשי, שגלה על ידי דשמטיה לקועיה דהדהוא גברא. וכן מפרש רבינו תם דהיה ר"ערבי פסחים" (שם קיג, א), לא תדור במתא דרישא אסי. כלומר, שאתה בעצמך תהיה ראש, שממך רב אסי, שלא תתבטל מתחת צרכי צבור. ולא כמו שפירש רבינו שמואל דרישא אסי — רופא.

ושמואל בן גרשום בן משה — הכי גרסינן: משה. שאין לקרותו על שם מנשה, שהרי כבר שב בבל לבו. ויש דגרס "בן מנשה", וטעמא לפי שחזר לקלקולו, כדפירש הקונטרס.

מעמא דאין לו בן הא יש לו בן ובן! קודם — נראה לרבי שמשון בן אברהם דכל הסוגיא אליבא דמאן דאמר שלא בסדרן בתיבי. מדפריך רב פפא בתר הכי (ולמאן דאמר בסדרן בתיבי ואימא אי איכא בן) [צריך להיות: ואימא אי איכא בן]. למאן דאמר בסדרן בתיבי! למה יש לנו לשנות קראי מכי היכי דכתיבי! ועוד, דקאמר ליה אביי: אינטרוך קרא לאשמועינן דמאן דלית ליה אלא זכר. ופירש הקונטרס: ואמאי כתב "בן" אין לו והעברתם את נחלתו? פשיטא, ולשתוק מיניה. והכי איבעי למכתב: איש כי ימות ורע אין לו וגו'.

ואי אליבא דמאן דאמר דכסדרן בתיבי — היכי נשתוק קרא ולא ליכתוב והעברתם את נחלתו לבתו? הא איצטריך למידרש: במקום בת אתה מעביר נחלה מן האב. וליכא למימר דאביי דייק מדלא כתיב ואיש כי ימות והעברתם את נחלתו לבתו — דאם כן מאי פריך ודלמא קא משמע לן דבת נמי בת ירושה היא — דמכל מקום הכי הוה מצי למכתב, ולא ליכתוב ובן אין לו. אלא ודאי אליבא דמאן דאמר שלא בסדרן בתיבי אתיא, דלדידיה לא איצטריך והעברתם. ואף על גב דמוקי התעברתם לבדרבי, שאין לך מפורש בנחלה בר' — אין זה צורך שום דרשה, ולא אשמועינן שום חידוש. אלא דלגבי בת שייך לשון העברה. ורבינו יצחק אומר: דאפילו למאן דאמר דכסדרן בתיבי אתיא, ואביי דריש מדלא כתיב איש כי ימות והעברתם את נחלתו לבנו, דהוה מצי למידרש: במקום בת אתה מעביר נחלה מן האב בו', והוה ידעינן דבן ובת שוין, והואיל ומצינו במקום אחר שהיא בת ירושה.

ודלמא

1 אָלָּא, אִי אֲבוּהָ דְּאִמַּיהּ מִיּוֹסֵף - אִמָּהּ דְּאִמַּיהּ מֵיתְרוֹ,
2 אִי אֲבוּהָ דְּאִמַּיהּ מֵיתְרוֹ - אִמָּהּ דְּאִמַּיהּ מִיּוֹסֵף.
3 דְּיָקָא נַמִּי, דִּכְתִיב: "מִבְּנוֹת פּוֹטִיאֵל", תַּרְתֵּי שְׁמַע
4 מִינָּךְ. אֲמַר רָבָא: הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה צָרִיךְ שֶׁיְּבַדּוֹק בְּאֶחָיֶהָ,
5 שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּקַּח אַהֲרֹן אֶת אֱלִישֶׁבַע בַּת עַמִּינָדָב
6 אֲחוֹת נַחְשׁוֹן", מְמַשְׁמֵע שֶׁנֶּאֱמַר "בַּת עַמִּינָדָב", אֵינִי
7 יוֹדֵעַ שֶׁאֲחוֹת נַחְשׁוֹן הִיא? מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "אֲחוֹת
8 נַחְשׁוֹן"? מִכָּאן, שֶׁהִנּוֹשֵׂא אִשָּׁה צָרִיךְ שֶׁיְּבַדּוֹק בְּאֶחָיֶהָ.
9 תָּנָא: רוֹב בָּנִים דּוֹמִין לַאֲחֵי הָאֵם. "וַיָּסוּרוּ שָׁמָּה
10 וַיֹּאמֶר מִי הָבִיאָךְ הֲלֹם וּמָה אַתָּה עֹשֶׂה בָּזֶה וּמַה לְּךָ
11 פֹּה", אָמְרוּ לוֹ: לְאוֹ מִמֹּשֶׁה קָא אָתֵית, דִּכְתִיב בֵּיהּ:
12 "אֵל תַּקְּרֵב הֲלֹם"? לְאוֹ מִמֹּשֶׁה קָא אָתֵית דִּכְתִיב בֵּיהּ:
13 "מַה זֶּה בְיָדֶךָ"? לְאוֹ מִמֹּשֶׁה קָא אָתֵית דִּכְתִיב בֵּיהּ:
14 "וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד עִמָּדִי"? הֲתֵעָשֶׂה כּוֹמֶר לְעַבְדָּה זָרָה?
15 אָמַר לָהֶן, כָּךְ מְקוּבָּלְנִי מִבֵּית אֲבִי אַבָּא: לְעוֹלָם יִשְׁפִּיר
16 אָדָם עַצְמוֹ לַעֲבוֹדָה זָרָה וְאַל יְצַטְרֵךְ לִבְרִיּוֹת. וְהוּא
17 סָבַר: לַעֲבוֹדָה זָרָה מְמַשׁ; וְלָא הִיא, אֶלָּא עֲבוֹדָה זָרָה
18 - עֲבוֹדָה שְׁזָרָה לוֹ, דְּאָמַר לֵיהּ רַב לְרַב כָּהֲנָא: נְטוֹשׁ
19 נְבִילְתָא בְּשׁוּקָא וּשְׁקוֹל אַגְרָא, וְלָא תֵּיכְנֵא: גְּבַרָא רַבָּא
20 אֲנָא וְזִילָא בִּי מִילְתָא. בֵּיוָן שֶׁרָאָה דָּוִד שֶׁמָּמוֹן חָבִיב
21 עָלָיו בְּיוֹתֵר, מִיָּדֵהּ עַל הָאֲצָרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּשְׁבוּאֵל
22 בֶּן גֶּרְשֹׁם בֶּן מְנַשֶּׁה נָגִיד עַל הָאֲצָרוֹת". וְכִי שְׁבוּאֵל
23 שְׁמוֹ? וַהֲלֹא יְהוֹנָתָן שְׁמוֹ אֶמְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן: שֶׁשָּׁב לְאֵל
24 בְּכָל לִבּוֹ. "וְהַבָּנִים אֶת הָאָב". מִנָּלָן? דִּכְתִיב: "אִישׁ
25 כִּי יָמוּת" וגו', מַעֲמָא דְּאֵין לוֹ בֵּן, הָא יֵשׁ לוֹ בֵּן
26 - בֵּן קוֹדֵם. אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבַּיֵי, אֵימָא: אִי
27 אִיקָּא בֵּן - לֵירוֹת בֵּן, אִיקָּא בַּת - תֵּירוֹת בַּת, אִיקָּא
28 בֵּן וּבַת - לָא הַאי לֵירוֹת וְלָא הַאי לֵירוֹת - וְאֶלָּא

מאן

ודלמא הא קא משמע לן דבת נמי בת ירושה — דסלקא דעתך אמינא דלאו בת ירושה היא, משום דמסבת נחלה, דבנה ובעלה יורשין אותה.

ושדה אחותה נמי מהאי פירכא הוא דקיימא לן — אומר רבינו יצחק בן מרדכי: דלא גרסינן "כלום יש יבום באחות לאשה" בברייתא. והלשון משמע שהוא מודה שהבת אינה קמה לשדה אחותה מהאי טעמא, כי ההיא דלעיל גבי אח, דמסיק בהאי לישנא. ופירוש הקונטרס דחוק הוא מאד, דמפרש דהכי קאמר: ושדה אחותה נמי איכא למימר דקמה תחת אביה, ומייתי סיועיה למילתיה, דהך פירכא דכלום יש יבום בו' קיימא ליה לתנא שהבן קם תחת אביו לשדה אחותו ולא האח, והכי נמי איכא למימר גבי בת. דמה לו לחלות הטעם בפירכא שהיא גבי אח? ולא היה לו לומר אלא: בת נמי תיקום לשדה אחותה ולכך נראה לו דלא גרסינן, אלא הכי גרסינן ליה: שדה אחותה נמי מהאי פירכא הוא דקיימא ליה. והכי פירושו: והלא שדה אחותה גופה, מה שאין בבת בבן — זהו מטעם שהבן קודם לנחלה מן הבת. וכל כמה דלא קיימא לן שהבן קודם לנחלה מן הבת — מעמדת הבת שדה לאביה כמו הבן. דהכי אמר בפרק "אין מקדישין" (ערכין כח, ב): בעא מיניה רבה בר אבוה: בת מהו שתעמיד שדה אחותה לאביה? כיון דלענין יבום בת הדדי נינהו — מוקמינן, או דלמא כיון דלענין נחלה בת במקום בן כי אחר דמיא, לא מוקמינן? ופשיט ליה דכי אחר דמיא, מדהך טעמא. **האיש** את אמו מנא הני מילי בו' — אומר רבינו יצחק בן מרדכי: דבשאר ירושות של נשים, בגון בתו או אחותו — פשיטא ליה דיורשת אביה או אחיה, כיון שאין הירושה נעקרת ממשפחת אב. ופשיטא שהזכרים הנקבות שוין, בין לירש בין להוריש. דמה לי זכרים ומה לי נקבות, דאטו נכסי נשים יהיו הפקר? ודוקא בן בנכסי האם צריך למילף, לפי שניסבת נחלה ממטה אביה על ידי הבן.

קל

מַאן כו' לֵירוּת? אַטו בַּר קַשָּׁא דְּמָתָא לֵירוּת? - הָכִי קָאָמְינָא: אִיפָּא בֵּן וּבַת - לָא הַאי לֵירוּת כּוּלֵיהּ, וְלָא הַאי לֵירוּת כּוּלֵיהּ, אֶלָּא כִּי הֲדֵדֵי לֵירְתוּ אֲמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: וְאִצְטְרִיךְ קָרָא לְאַשְׁמוּעִינַן הֵיכָא דְּלֵית לֵיהּ אֶלָּא חַד בְּרָא לֵירְתִינְהוּ לְכוּלְּהוּ נכסי דאב? בתמיה. ואמאי כתב "ואם אין לו בן והעברתם את נחלתו לבתו"? פשיטא, לישתוק קרא מיניה. והכי איבעיא ליה למכתב: איש כי ימות וזרע אין לו ונתתם את נחלתו וגו' — וממילא ידעינא דאם אין לו בן דבת תירש את הכל, מאחר ששניהן שוין בנחלה אלא דאי לאשמועינן אתא דבת קודם לבת. ואיצטריך לאשמועינן דאף על גב דאין הבת יורשת במקום שיש בן, וסלקא דעתך אמינא: היכא דלית בן — ונתתם את נחלתו לאחיו, אבל לא לבתו. דכי היכי דאין אמו יורשתו, דמשפחת אם אינה קרויה משפחה — הכי נמי אין בתו יורשתו, דאין משפחת נשים קרויה משפחה, לא למעלה דידיה כגון אמו, ולא למטה דידיה כגון בתו. קא משמע לן: "והעברתם את נחלתו לבתו". **אמר ליה רב ספא לאביי** — אימא להכי כתב רחמנא כי האי גוונא "ובן אין לו והעברתם", ולא בתו? ונתתם את נחלתו לבנו ולבתו — דהא קא משמע לן: דבת נמי, בלא בן, בת יורשת הויא. דסלקא דעתך אמינא: בן ובת ליתרון כחדא, אבל היא לבדה — איבא למימר דלא תירות מידי, קא משמע לן: "והעברתם את נחלתו לבתו", וכל שכן שתירש עם הבן. כל דבותי מפרשין בן. ולא נהירא, דזכין דאמר לו אביי: איצטריך קרא לאשמועינן דמאן דלית ליה אלא חד ברא בו' — אלמא פשיטא ליה הך סברא, דזכין דכחדא יירתין היא שקולה בבן, ופשיטא דתירות כל הנכסים כי ליכא בן בהדה. ואין זו שיטת גמרא שיכחיש המקשה סברת המתרץ בלא טענה אחרת, אלא אם כן מקשה לו מצד אחר. ונראה בעיני דהכי פירושו: ודלמא הא קא משמע לן האי "ועברתם" — דבת נמי כמו בן, בת יורשה הויא. שישנה בכלל ירושת אב. דסלקא דעתך אמינא: לא תירש בת כלל, לא עם הבן ולא בלא בן, דבזכרים קפיד רחמנא, כדכתב "ונתתם את נחלתו לאחי אביו", וכתב נמי "ממשפחתו" — משפחת אב קרויה משפחה, קא משמע לן דבת נמי יורשת הויא. והלכך, כי איבא בן — נמי תפלוג בהדיה, דמהיכא ממעטינן לה? דלמא הכי קאמר קרא: איש כי יומת ובן אין לו שיירש עם הבת — והעברתם את כל הנחלה לבתו. כלומר, אז עוברת כל הנחלה משבט לשבט על ידי בתו, כדרבי. אבל היכא דאיכא בן בהדה — אין כל הנחלה נעקרת משבט זה. ומשום דאתא קרא לאשמועינן כדרבי — לא הוה מצי למכתב "לבנו ולבתו" ומשני: ההוא מוכל בת יורשת נחלה נפקא — דמינה שמעינן דבת יורשת כל נכסי אביה כי ליכא בן בהדה, דבבת בלא בן מיירי קרא. ולשלוח האחרון שפירשתי שמעינן מיהת דבת ישנה בכלל ירושה, והוה מצי למכתב: איש כי יומת וזרע אין לו ונתתם את נחלתו לאחיו; אלא מיצטריך "ובן אין לו" אלא להקדים בן לבת. **רב אחא בר יעקב אמר מהכא** — נפקא דבן קודם לבת, דקאמרי בנות צלפחד למשה: "למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו" שלא ליטול כלום בנחלה בשביל שאין לו בן, ולא תעשה לנו תקנה ליטול במקום בן, מאחר דליכא בן. שאילו היה לאבינו בן — היינו שותקות ולא היינו תובעות נחלה, שהרי לא היה נגרע שם אבינו, אבל עתה כי אין לו בן — "תנה לנו נחלה" וגו'. **דיקאמרן הכי** — שהיו סבורות שיהיה הדין כן. **ניתנה תוריה** — לאחר דברי בנות צלפחד, שלאחר דבריהן נאמרה פרשת נחלות, ונתחדשה הלכה דברא וברתא יירתין כחדא, ולא כשהיו סבורות. **כדשנין מעיקרא** — מ"איש כי יומת ובן אין לו". **רבינא אמר מהכא** — (נפקא) בן קודם לבת. **הקרוב** — יש מפרשין ד"הקרוב" דרישׁ, כדאמר רבא (פסחים נח, ב): ד"העולה" — עולה ראשונה, ואמרינן נמי (חולין צא, א): "הירך" — המיומנת שבירך. והכא נמי: "הקרוב" — קרוב קודם, מי שקרוב יותר קודם לחבירו, ובן קרוב מבת, כדמפרש ואזיל. ופרכינן: ומאי קרוביה דבן לאב טפי מבת? אם תאמר שבן קם תחת אביו לירשה ולשדה אחותה, מה שאין בן בבת — הא לאו מילתא היא, דהא משום יבום יש — אינו קרוב יותר, אלא מפני שהבת אינה בת יעדה, שאי אפשר לאשה להנשא לאשה אחרת. וגבי שדה אחותה נמי — איכא למימר דקמה תחת אביה. דמדקתני פירכא ד"כלום יש יבום אלא במקום שאין בן" קיימא ליה לתנא דהבן קם תחת אביו לשדה אחותה ולא האח, והכי נמי איכא למימר גבי בת: כלום יש יבום אלא במקום שאין בת. ואף על גב דבמסכת ערכין פרק "אין מקדישין" (כה, ב) ממעט לה לבת משדה אחותה, מדכתב "אם מכר את השדה לאיש אחר", ותנא דבי רבי ישמעאל: כל שהוא אחר במקום בן, ובת נמי במקום בן כי אחר דמיא — הני מילי דחשבינן לה כי אחר לגבי בן משום דדרשינן "איש כי יומת ובן אין לו" וגו' שהבן קודם לבת, אבל אי לא הך דרשה ד"איש כי יומת" וגו' — הוה אמינא: בין לגבי ירושה בין לגבי שדה אחותה כי הדדי נינהו. **אלא מחוורתא כו'** — ומהשתא איכא למידרש מיניה גבי שדה אחותה דבת במקום בן כאחר דמיא, כראשכחן לגבי ירושה. **לבניכם אחריכם** — הוה מצי למכתב "לזרעכם". **ולא בניותיכם** — במקום שיש בן. **בריכה שאני** — דלכל ישראל מברך, ולא איצטריך למכתב "זרעכם". דסברא היא, דבין אבנים בין אבנות קאי, דאין ברכה לחצציאן. אבל גבי ירושה, אם איתא דבנות יורשות במקום בן — הוה ליה למכתב "זרעכם". **אחות אחות** — כתיב הכא "ונתתם את נחלתו לאחיו", וכתיב התם (בראשית מב) "שנים עשר עבדיך אחים אנחנו בני איש אחד" וגו'; "בני איש" מיותר הוא, לדרוש דסתם אחין אינן אלא מן האב. **למה לי** — גזרה שוה גבי ירושה? הא נפקא לן מדכתיב "ממשפחתו", ואחין מן האם אינן ממשפחתו **לענין יבום** — "כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו" וגו' (דברים כה), דאחיו מאביו מייבם את אשתו, ולא אחיו מאמו. **מנא הני מילי** — דהאיש יורש את אמו ולא הבת את אמה, דבן קודם לבת בנכסי האם? דכי כתיב בן קודם לבת — בנכסי האב הוא דכתיב, "איש כי יומת ובן אין לו והעברתם" וגו', אבל אשה בת תמות — מנלן דירית לה בן, וגם מנלן שיקדום לבת?

וכל

וכל בת יורשת נחלה ממטות וגו' — סיפא דקרא: "לאחד ממשפחת מטה אביה תהיה לאשה", כדי שלא תסוב נחלה ממטה למטה אחר. ומיהו, לא נהג אלא באותו הדור, כדלקמן בפירקין (קכ, א). ולקמן מפרשינן: כיון דיורשת שני מטות והיא נשאת למטה אביה — הרי מכל מקום נוסבת נחלת האם למטה אחר ולקמן מתרצינן לה. **בת יורשת נחלה ממטות** — משמע שבת אחת מקבלת נחלה משני מטות, ואי אתה מוצא קרובים לה שתקבל נחלה מהם יותר מאביה ואמה. וכגון שאביה משבט ראובן ואמה משבט שמעון, וכשנישאת אמה לאביה היו לה אחין לאמה של בת זו שיירשו נחלת אביהן, דליכא הסבת נחלת אם לאב בשעת נישואין. דלא קפיד קרא אלא שבשעת נישואין לא תהא רואיה לירש נכסי אביה. ומיהו, אחרי כן מתו אחיה, ואחר כך מת אביה, וירשה אותו. ומתו האם והאב, ולא היה להם כי אם בת זו, וירשתן, נמצאת יורשת שני מטות: נחלת אמה ממטה שמעון, ונחלת אביה ממטה ראובן. **בן מנין** — שיורש את אמו? דאיכא למימר בהכי קפיד קרא: הבן יירש את האב, והבת תירש את האם. **שהורע כחה בנכסי האב** — דבן קודם לה. **יפה כחה בנכסי האם** — דיורשת את האם. **אינו דין שיפה כחו בנכסי האם** — שיירש כמו הבת? אבל עדיין לא למדנו שיקדום לבת. והיינו דקאמר: וממקום שבאת, וממקום שהתחלת ללמוד, דהיינו מנכסי האב — חזור ולמד עוד מה להלן כו'. ולקמיה פריך, לימא: דיו לבא מן הדין להיות כנדון. **שיין** — דירתון כחדא. **מדין קל וחומר כו'** — ברישׁ תורת כהנים תניא: רבי ישמעאל אומר, בשלש עשרה מדות התורה נדרשת בהן: מקל וחומר, ומגזרה שוה, ומבנין אב כו'. והדר מפרש להו חדא חדא. מקל וחומר כיצד — באיזה ענין אנו דורשין דבר מדבר על ידי קל וחומר. **ויאמר ה' כו'** — כלומר, לא להחמיר על החמור מבקל, הואיל ובא ללמוד מן הקל, אלא דיו ללמד שיהא כמלמד. כלומר, דיו לבא מן הדין כו', לפיכך תסגר שבעת ימים כו'. **מקיש ממה האם לכו'** — מאחר שבא בקל וחומר דיורש את אמו כבת, ותוקשו למטות בתיבה אחת, דלא כתב שני מטות — הלכך דרשינן: מה מטה האב כבר נוטל כו'. ולקמיה פרכינן: אי מה מטה האב בכור נוטל בה פי שנים כו'. **ניתאי** — שם חכם. **כריב זכריה בן הקצב** — דהבן והבת יחלקו בשוה בנכסי האם. **אפס זכריה** — כמו "כי אפס כסף" (בראשית מז). כלומר, בטלו, שאין הלכה כמותו. **מפיקנא לך כו'** — משמתינא לך, ולא יסייע לך רב חיננא בר שלמיא. **דאמר רב הונא אמר רב כו'** — רב הונא בר חייא מהדר הכי לרב נחמן. **אמר ליה** — רב נחמן לרב הונא בר חייא. **אשלח ליה** — לרב הונא ואדייענו שאתה אומר כן משמו, ואדע אם אמת הוא שאמר רב הונא כן. **אכזיבוך** — דשמא חזר בו רב הונא, או לא היה סומך בשמועתו. **איתייבת לקבלי** — ולא היית חוזר בך. **ואיהו** — רב נחמן. **רבי ינאי** — זקן היה, והחלו עיניו בהום. **אמר ליה** — שמעיה דרבי ינאי, **בר אניש דאתי לקיבלנא הוא יאי** — אדם חשוב בא בנגדנו, וגזלתיה **יאי** — כלומר, טלית של תלמידי חכמים. אי נמי — נאה ממש, כדמוכח לקמיה, דאמר: דין שיעוריה כשק. **נששה** — רבי ינאי לגזלתיה דרבי יהודה נשיאה. דין שיעוריה כשק — בגד עב וגרוע, ושיעורו לקבל טומאה ארבעה טפחים על ארבעה טפחים כשק. כדתנן: השק ארבעה על ארבעה, הבגד שלשה על שלשה, במסכת שבת (עו, א) ובמסכת סוכה (יז, ב). **אמר ליה** — רבי יהודה נשיאה לרבי ינאי: בן קודם לבת כו'. **אמר ליה** — רבי יהודה נשיאה לרבי ינאי: אי מה מטה האב כור.

"וְכָל בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" - הֵיאָךְ? בַּת יוֹרֶשֶׁת שְׁנֵי מַטּוֹת? אֶלָּא זוֹ שֶׁאָבִיהָ מִשֵּׁבֶט אֶחָד וְאִמָּהּ מִשֵּׁבֶט אַחֵר, וּמֵתוּ, וְיָרְשָׁתָן, וְאֵין לִי אֶלָּא בַּת, בֵּן מְנַיִן? אֲמָרַתָּ קַל וָחוֹמֶר: וּמַה בַּת שֶׁהוּרַע כֹּחָהּ בִּנְכָסֵי הָאָב - יָפֶה כֹּחָהּ בִּנְכָסֵי הָאֵם, בֵּן שֶׁיָּפֶה כֹּחוֹ בִּנְכָסֵי הָאָב - אֵינוֹ דִּין שֶׁיָּפֶה כֹּחוֹ בִּנְכָסֵי הָאֵם? וּמִמָּקוֹם שֶׁבָּאתָ: מַה לְּהַלָּן בֵּן קוֹדֵם לְבַת, אַף כָּאן בֵּן קוֹדֵם לְבַת. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי אָמְרוּ מְשׁוּם רַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקָּצָב: אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת שָׁוִין בִּנְכָסֵי הָאֵם. מַאי טַעְמָא? דַּיּוֹ לַבָּא מִן הַדִּין לִהְיוֹת כַּנִּדּוֹן. וְתָנָא קַמָּא לָא דָּרֵישׁ "דַּיּוֹ"? וְהָא "דַּיּוֹ" דְּאוֹרַיְיתָא הִיא דְּתָנְיָא: מִדִּין קַל וָחוֹמֶר בְּיָצִד? "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאָבִיהָ יָרֹק יָרַק בְּפָנֶיהָ הֲלֹא תִכָּלֵם שִׁבְעַת יָמִים", קַל וָחוֹמֶר לְשֶׁכִּינָה אַרְבָּעָה עָשָׂר אֶלָּא דַּיּוֹ לַבָּא מִן הַדִּין לִהְיוֹת כַּנִּדּוֹן - בְּעַלְמָא דָּרֵישׁ "דַּיּוֹ", וְשַׁאנֵי הָכָא, דְּאָמַר קְרָא: "מִמִּטּוֹת", מַקִּישׁ מַטֵּה הָאֵם לְמַטֵּה הָאָב, מַה מַּטֵּה הָאָב - בֵּן קוֹדֵם לְבַת, אַף מַטֵּה הָאֵם - בֵּן קוֹדֵם לְבַת. רַב נִיתַּאי סָבַר לְמֵעֻבַּד עוּבְדָּא כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקָּצָב, אֲמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל: כְּמָאן, כְּזְכַרְיָה? אֲפֵס זְכַרְיָה. רַבִּי טְבָלָא עֲבַד עוּבְדָּא כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקָּצָב, אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן: מַאי הַאי? אֲמַר לֵיהּ, דְּאָמַר רַב חִינָּנָא בַּר שְׁלֶמְיָא מְשֻׁמֵּיהּ דְּרַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקָּצָב, אֲמַר לֵיהּ רַב חִינָּנָא בַּר שְׁלֶמְיָא מֵאוֹנְיָךְ. רַב הוּנָא בַּר חִייָא סָבַר לְמֵעֻבַּד עוּבְדָּא כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקָּצָב, אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן: מַאי הַאי? אֲמַר לֵיהּ, דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקָּצָב. אֲמַר לֵיהּ: אֶשְׁלַח לֵיהּ? אֵיכְסִיף. אֲמַר לֵיהּ: הֶשְׁתָּא כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַב הוּנָא, אֵיתֵיתַסֵּי לְקַבְלֵי. וְאִיהוּ מֵאֵימָא סָבְרָה? כִּי הָא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקָּצָב. מֵיסְתַּמֵּיךְ וְאָזֵיל רַבִּי יַנַּאי אַפִּתְקָא דְּרַבִּי שִׁמְלַאי שַׁמָּעָיה, וְאָתֵי רַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה לְאַפֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ: בַּר אֱנָשׁ דְּאָתָא לְקִיבְלָנָא, הוּא יַאי וְגוּלְתֵּיהּ יָאֵי. כִּי מֵאָה לְבִיהּ נְשָׁשָׁה, אֲמַר לֵיהּ: דַּיִן שִׁעוּרֵיהּ כַּשָּׂק. בְּעָא מִינֵּיהּ: מְנַיִן לְבֵן שֶׁקּוֹדֶם לְבַת בִּנְכָסֵי הָאֵם? אֲמַר לֵיהּ, דִּכְתִיב: "מַמִּטּוֹת", מַקִּישׁ מַטֵּה הָאֵם לְמַטֵּה הָאָב, מַה מַּטֵּה הָאָב - בֵּן קוֹדֵם לְבַת, אַף מַטֵּה הָאֵם - בֵּן קוֹדֵם לְבַת. אֲמַר לֵיהּ: אִי מַה מַּטֵּה הָאָב - בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם, אַף מַטֵּה הָאֵם - בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם

אמר

קל וחומר לשכינה שהרבה ארבעה עשר — אומר רבינו תם: דלכך נקט ארבעה עשר, משום דאמר ב"המפלת" (נדה לא, א): שלשה שותפין יש באדם: הקדוש ברוך הוא ואביו ואמו, ונותן בו הקדוש ברוך הוא בנגד שניהן. אבל קשה קצת: דאם כן אין זה קל וחומר, דמן הדין יש להיות בנגד שניהן ועוד אמר בספרי בתוספתא: קל וחומר למלך וכהן ארבעה עשר. פירוש: משה רבינו שהיה מלך וכהן גדול, שישמש שבעת ימי המילואים. ואמנם רבינו אמאי נקט ארבעה עשר? ודוחק לומר דמלך היינו הקדוש ברוך הוא, וכהן — משה. ורבינו חיים כהן מפרש: קל וחומר שלשכינה יותר מעט משבעה, וכיון דאפקתיה משבעה דהיינו הסגר — אוקמה אשני הסגרות, וכן משמע באבות.

דין שיעוריה כשק — ואם תאמר: וכי גרע ממטלניות דפרק "לא יחפור" (בבא בתרא ב, א) דאוקימנא בעין [רסקא], ואפילו הכי שיעוריהו בשלשה על שלשה? ויש לומר: דהתם לא מוקי לה בעין שקא אלא לענין דלא חזו לאומנא לקנח הדם, אבל האי — קשה יותר מדאי.

מקיש מטה האם למטה האב וכו' — תימה לרבינו שמשון בן אברהם: אמאי איצטריך לאשמועינן דבן קודם לבת בנכסי האם מדהיקשא דמטות? תיפוק ליה מ"וירש אותה" דאמר לקמן (בבא בתרא קיג, ב): מקיש ירושה שניה לירושה ראשונה, מה ירושה ראשונה בן קודם לבת — אף ירושה שניה בן קודם לבת. דמיניה ילפינן לקמן דבני אחות קודמין לבנות אחות לירש בנכסי אחיו האם ובנכסי אבי האם, דמה ירושה ראשונה דהיינו בנכסי האב בן קודם לבת — אף ירושה שניה, כגון בן הבת קודם לבת הבת בנכסי אבי האם ואומר רבינו שמשון בן אברהם: דבן בנכסי האם היינו נמי ירושה ראשונה הבאה מכח האם. ואי לאו דנפקא לן מהיקשא דמטות דבן קודם לבת בנכסי האם — היכי הוה שמעינן דקודם בנכסי אבי האם? דלא אתי אלא מכח היקשא דירושה ראשונה. הלכך איצטריך הבא למילף מעיקרא דבן קודם לבת בנכסי האם, שהיא ירושה ראשונה הבאה מכח האם. ושוב נפקא לן מהיקשא לקמן], דמקיש ירושה שניה לירושה ראשונה, בין ירושה שניה דאב בין ירושה שניה דאם. ורבינו יצחק אומר: דאף על גב דנפקא לן לקמן] דבן קודם לבת בנכסי אבי האם — היינו משום דמכח אבוה דאימיה קאתי, ולא שמעינן מינה דקודם בנכסי האם עצמן. ואין נראה לרבינו שמשון בן אברהם, דהא מכח אבוה דאם לא ירית אלא על ידי משמוש, דנפלו לפני האם והוא יורש את אמו. ואם תאמר: ביון דמהכא שמעינן דמהיקש דמטות דבן קודם לבת בנכסי האם, אמאי איצטריך כל הנך קראי, ד"לא תסוב נחלה" דאיירי בסיבת הבן, וקרא ד"אם אין לו בת", דאמר לקמן] בן הבת ובת הבת מנין? תלמוד לומר: "אם אין לו" — עיין עליו, דמשמע דאתא לאשמועינן דבן יורש את אמו? ומיהו, ההוא ד"ואם אין לו בת" איצטריך טובא, דלא הוה ידעינן שהיה בן הבת יורש כלל על ידי משמוש, והא דדרשינן נמי מ"וירש אותה" להקיש ירושה שניה לראשונה — הוה מוקמינן בבת הבן דוקא. ו"לא תסוב" נמי איצטריך ללאו בסיבת הבן, ו"לא תסוב" שני בסיבת הבעל.

ולמאן

אמר

ולמאן דדריש בעל מ"שארו" איצטריך לעבור עליו בשני לאוין. ומיהו, קשה לרבינו שמשון בן אברהם: דאמאי איצטריך הכא היקשא דחומר? כיון דשמעינן מ"ואם אין לו בת" ומ"לא תסור" דבן יורש את אמו, תיפוק ליה מקל וחומר דבן קודם לבת. והשתא לא אמר דיו, כיון דמפריך קל וחומר. ומיהו, פלוגתא היא ב"כיצד הרגל" (בבא קמא כה, א), דאיכא מאן דאמר אפילו היכא דמיפרך קל וחומר אמר דיו. ומיהו, אפילו למאן דאמר לא אמר דיו – איכא למימר דמילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא.

לו משפט הבכורה — השתא לא שייך למיפרך, אפילו בלא הנך קראי דלעיל; ואימא הני מילי בבחור שנשא אלמנה. מדבתיב "משפט הבכורה" משמע דלא שייך משפט הבכורה אלא באיש, וקרא דלעיל אתי לדרשה אחריתי.

הוא יורש אותה — משמע ליה מיעוטא, מדלא כתיב "וירשה", ומדכתיב "אותה" — משמע מיעוט, דאין היא יורשת אותו. ועוד: דלמגרי "יורש אותה" מיותר, ד"משארו" שמעינן תרתי, דכיון שהיא יורשת אותו מטעם שהיא שארו – גם הוא יירשנה מטעם שארו. ומיהו, קשה: דאמאי איצטריך כלל מיעוטי? דמקפיד בסיבת הבעל ולא קפיד בסיבת האשה – משמע דאינה יורשת אותו.

מנין

1 אָמַר לֵיהּ רבי נתן לִשְׁמָעְיָה: גּוֹד, לֵית דִּין צָבֵי לְמֵילַךְ. וְמַשְׁמָא מִאי? אָמַר אַבָּיֵי, אָמַר קְרָא: "בְּכֹל אֲשֶׁר יִמְצָא לוֹ", לוֹ - וְלֹא לָהּ. - וְאֵימָא: הָנֵי מִילֵּי בְּחוֹר שֶׁנָּשָׂא אַלְמָנָה, אֲבָל בְּחוֹר שֶׁנָּשָׂא בְּתוּלָה הָכִי נַמִּי דְּשָׁקֵיל אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, אָמַר קְרָא: "רֵאשִׁית אֹנוֹ", אוֹנוֹ - וְלֹא אוֹנָהּ. - הַהוּא מְצַעֲיָא לֵיהּ לַבָּא אַחַר נְפָלִים דְּלָחֵי בְּכוֹר לְנַחֲלָה - מִי שָׁקְלִבּוֹ דָּווּה עֲלָיו, יָצָא זֶה שֶׁאֵין לִבּוֹ דָּווּה עָלָיו - אִם כֵּן, לֵימָא קְרָא כִּי הוּא "רֵאשִׁית אוֹן", מַאי "אוֹנוֹ"? שְׁמַע מִינָּהּ תַּרְתֵּי. - וְאֵבָּעֵית אֵימָא: הָנֵי מִילֵּי אַלְמוֹן שֶׁנָּשָׂא בְּתוּלָה, אֲבָל בְּחוֹר שֶׁנָּשָׂא בְּתוּלָה הָכִי נַמִּי דְּשָׁקֵיל אֶלָּא אָמַר רָבָא, אָמַר קְרָא: "לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה", מִשְׁפַּט הַבְּכוֹרָה לְאִישׁ, וְלֹא מִשְׁפַּט הַבְּכוֹרָה לָאִשָּׁה. "וְהָאִישׁ" אֶת אִשְׁתּוֹ" וכו'. מְנָלַן מֵילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנָן: "שֶׁאֵרוֹ" זוֹ אִשְׁתּוֹ, מְלַמֵּד שֶׁהַבַּעַל יוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, יָכוֹל אַף הִיא תְּיָרְשֶׁנּוּ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְיָרַשׁ אוֹתָהּ", הוּא יוֹרֵשׁ אוֹתָהּ, וְאֵין הִיא יוֹרֶשֶׁת אוֹתוֹ. - וְהָא קְרָאֵי לָאו הָכֵי כְּתִיבִי - אָמַר אַבָּיֵי, תְּרֵיץ הָכִי: "וּנְתַתָּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְקָרוֹב אֵלָיו, שְׁאֵרוֹ וְיָרַשׁ אֹתָהּ". אָמַר רָבָא: סַפְּיָנָא חֲרִיפָא מְפַמְפֵּקָא קְרָאֵי? אֶלָּא אָמַר רָבָא, הָכִי קָאָמַר: "וּנְתַתָּם אֶת נַחֲלַת שְׁאֵרוֹ לוֹ". קָא סָבַר: גּוֹרְעִין וּמוֹסִיפִין וְדוֹרְשִׁין. וְהָאי תַּנָּא מַיְיתֵי לָהּ מֵהָכָא, דְּתַנְיָא: "וְיָרַשׁ אוֹתָהּ" - מְלַמֵּד שֶׁהַבַּעַל יוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: אִינוֹ צָרִיךְ, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר: "וְכָל בַּת יוֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָד מִמִּשְׁפְּחַת" וגו' בַּהֶסְבֵּת הַבַּעַל הָכָתוּב מְדַבֵּר; וְאוֹמֵר: "וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּטֶּה אֶל מַטֶּה"; וְאוֹמֵר: "וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה מִמַּטֶּה לְמַטֶּה אַחֵר"; וְאוֹמֵר: "וְאֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן מֵת וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּגִבְעַת פִּנְחָס בְּנוֹ", וְכִי מִנַּיִן לְפִנְחָס שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ לְאֶלְעָזָר? אֶלָּא, מְלַמֵּד שֶׁנָּשָׂא פִּנְחָס אִשָּׁה וּמֵתָה וְיָרְשָׁה; וְאוֹמֵר: "וְיִשָּׂגוּב הוֹלִיד אֶת יָאִיר וַיְהִי לוֹ עֶשְׂרִים וְשֵׁלֹשׁ עָרִים בְּאֶרֶץ הַגִּלְעָד", וכי

אמר ליה רבי נתן לשמעיה גוד — משוך אותי ואלך. לית דין רוצה למילף — אלא להקשות דברים שאינן צריכין. כלומר, דדבר קל הוא לתרץ, כדלקמן. ואימא הני מילי בחלק בכורה. ומקשינן: האי ראשית אונו — דאין נוטל. בבחור שנשא אלמנה — שהיו לה בנים מאיש אחר, הילכך "לו" ולא לה, דהוי ראשית אונו ולא ראשית אונה. אבל בחור שנשא בתולה, דהוי אונו ואונה — הכי נמי דשקיל בנכסי האם פי שנים אונו ולא אונה — דמצי למיכתב "ראשית און" בדלקמן, והלכך אפילו בבתולה דהוי ראשית אונה — לא שקיל חלק בכורה. ומקשינן: האי ראשית אונו — איצטריך לדרשא אחרינא, לאשמועינן דהכא אחר נפלים — שילדה אמו לפניו הרבה נפלים, בגון נולדו מתים, או בן שמונה חיים, וזה נולד אחריהם — הוי בכור לנחלה. דאף על גב דלא הוי בכור לכהן, דבפטר רחם תלא רחמנא, וזה לא פטר את הרחם — אפילו הכי הוי בכור לנחלה. דבולד ראשון שלבו דווה עליו אם יומות תלא רחמנא, וזה שנולד אחר הנפלים — הוא ראשון שלבו דווה עליו אם יומות, דבן קיימא הוא. אבל נפלים קמאי — אין לבו דווה עליהן. **יצא נפל שאין לבו דווה עליו** — ולא יהא קרוי בכור לנחלה, לעשות פשוט אותו הבא אחריו. **ואימא הני מילי** — דממעט קרא דקאמר "אונו" ולא אונה — הכי קאמר: אם הוא בחור שנשא אלמנה, דראשית אונו נוטל פי שנים בכל אשר ימצא לו. אבל לא אונה, שאם הוא אלמן שנשא בתולה, דאיכא אונה לאחר — אינו נוטל בה פי שנים. אבל היכא דהוי גם אונו, בגון בחור שנשא בתולה, אימא: מגו דשקיל פי שנים בשלו — שקיל נמי פי שנים בשלה, דהוי בבור לנחלה בין לאב בין לאם. דליכא לאוקמי מיעוטא ד"אונו" ולא אונה אלא במאי דדמי למעוטי טפי, בגון היכא דליכא ראשית און משני צדדין. **לו משפט הבכורה** — האי "לו" דריש ליה לגבי אב, לומר שמשפט הבכורה בנכסי האיש ולא בנכסי האשה. והכא ליכא למימר: הני מילי בבחור שנשא אלמנה, כדלעיל. דמדקאמר "משפט הבכורה" — כלל הוא, שכלל דיני בכורה בנכסי איש, ולא בנכסי אשה. **והאיש יורש את אשתו** — אפילו היכא דאיכא בן.

שהרי הבעל אינו קרוב לה כשאר קרובים שלה שקרובים לה ממשפחתה, ואפילו הכי אמרינן שהוא יורש את אשתו, הלכך ודאי לקדם כל קרובים שלה הוא, דאמרינן דבעל יורש ולא הם. **מנהני מילי** — דהאיש נוחל את אשתו ולא מנחיל. **שארו** — "ונתתם את נחלתו לשארו" — זו אשתו, כדכתיב (בראשית ב) "יהיו לבשר אחד". ולאו אדכתיב לעיל מיניה "ואם אין אחים לאביו" קאי, אלא מילתא באנפי נפשה היא. והאי דכתיב "הקרוב אליו" — מסקנא דמילתא דההוא קרא הוא, דכתיב "ואם אין אחים לאביו". **יכול אף היא תירשנו** — דעיקר פשטיה הכי משמע. "ונתתם את נחלתו לשארו" — לאשתו, ונדרשיה לקרא הכי: ונתתם את נחלתו אם יומות לשארו, וירש. כלומר, וגם הוא יירש שארו אם תמות היא. תלמוד לומר וירש אותה — דמצי למיכתב "וירש" בלא "אותה", דהוה שמעינן מקרא דהוא יורשה והיא יורשתו, כדפרישית: "ונתתם את נחלתו לשארו וירש", קרי ביה: ונתתם נחלתו לשארו, וקרי ביה נמי: שארו יורש, שהוא יורש את אשתו. הלכך כתב רחמנא "אותה", למעוטי שהיא לא תירשנו, ואתא לגלויי אריש דקרא, דכתיב "ונתתם את נחלתו לשארו", דמיבעי לן לפרושי דבעל יורשה, כדלקמן. **והא קראי לאו הכי כתיבי** — דכתיב "ונתתם את נחלתו לשארו" — דמשמע שהאשה יורשת את בעלה **ונתתם את נחלתו לקרובו אליו** — דהקרוב קרוב קודם. **שארו ויירש אותה** — מילתא אחריתי היא, דאשתו יירשנה בעלה. **מפפקא קראי** — שאתה מסרס התיבות לעשות "שארו" המוקדם מאוחר, ו"הקרוב אליו" שהוא מאוחר — אתה עושה מוקדם. **אלא אמר רבא הכי קאמר ונתתם את נחלת שארו לו קסבר נורעין ומוסיפין ודורשין** — גרע ויי"ו מ"ונחלתו" ולמ"ד מ"לשארו", ומוסיפין שתי אותיות הללו זו על גב זו, לעשותו תיבה אחת, והיא "לו", ודרוש הכי: ונתתם את נחלת שארו לו. ולאו דוקא מגרע ומוסיף, דאם כן רבא נמי סבירא ליה הכי. אלא פשטיה דקרא איכא לפרושי כאילו גורעין ומוסיפין ודורשין, דהכי משמע: "ונתתם את נחלתו" בלומר, תתנה לזה האיש שתהיה נחלתו. **לשארו** — כלומר, על מי מצוה אני ונתתם את הירושה להיות נחלתו — לשארו, לאותו האיש שאשה זאת שארו. כלומר, נחלת האשה תתנו לבעל. אי נמי, איכא למימר דלא חשיב פיסוק קראי אלא בהקדמת תיבות שלימות, להקדים "הקרוב" ל"שארו", אבל בשינוי אותיות — ליכא פיסוקי קראי. והדרי הוא כמו שכתוב "ונתתם את נחלת שארו לו וירש אותה" אחני "לו" לאשמועינן דיורש את אשתו, ואהני "אותה" למעוטי אשה שאינה יורשת לבעלה, וממילא משמעינן דצריך לגרוע ולהוסיף ולדרוש ראשו של פסוק כמו שאמרנו, דלא תקשי ראשו לסופו. **והאי תנא** — דבי רבי ישמעאל. **מייתי לה** — לבעל שיורש את אשתו. **וירש אותה** — משום דעיקר דרשא נפקא לן לעיל מ"וירש אותה", הלכך נקט ליה, דאיהו מגלי עליה דדרישיה דקרא לפרושי שהבעל יורש את אשתו. **אינו צריך** — דלית ליה גורעין ומוסיפין ודורשין. ומוקי לה ב"שארו" זה האב, כדאמר בריש פירקא. **בסיבת הבעל הכתוב מדבר** — כלומר, בשביל הסבת נחלה ממטה למטה על ידי הבעל, שיורש את אשתו והוא משבט אחר, ונמצא שהוסבה משבט לשבט — בכך דבר הכתוב, והקפיד שלא תנשא למטה אחר אלא לאחד ממשפחת מטה אביה. כיצד? אם תנשא אשה מבנות שבט ראובן לאחד משבט שמעון והיא יורשת, שלא תניח אביה בן אלא אותה הבת, לכשתמות יירשנה בעלה, ונמצאת נחלת שבט ראובן הוסבה לשבט שמעון. לפיכך הזהירה תורה שלא תנשא בת יורשת אלא לאחד ממשפחת מטה אביה. מכאן שהבעל יורש את אשתו. ולקמיה פריך: ודלמא בסיבת הבן הכתוב מדבר, שהבן יירש את אמו והוא מתייחס אחר מטה אביו, ונמצא שעל ידו הוסבה נחלה אם תנשא לשבט אחר. אבל הבעל – איכא למימר דלא ירית, ואינו מיסב הנחלה לשבט שלו, ובשביל סיבת הבעל לא אזהר רחמנא להנשא לשבט שלה, אלא בשביל סיבת בנה [**ואימר**] — לקמיה מפרש מאי "ואומר". **בנעבע פנחס בנו** — מכלל דלא הימה לו אלעזר. **מנין היה לו לפנחס** — שום קרקע אלא אם כן ירשה מאביו? **וירשה** — ולקמיה פריך: דלמא זבן מיניה ליה לו — ליאיר ולא לשגוב, דכתיב לעיל מיניה "ויהלך לו את שגוב", והתם הוה ליה למכתב "ויהי לו" וגו'. אלא איאיר קאי. ועוד, דכתיב בתריה "ויקח גשור וארם את חות יאיר מאתם" וגו'.

וכי תימא — לא מפני שהבעל יורש את אשתו, אלא מפני בן שתלה, והוא נקרא על שבט אביו. ועיל סיבת הבן התורה מקפדת, שהרי הוא קרוב לה מן הבעל. **תא שמע** — מקרא אחרינא: "לא תסוב" וגו' — הא תו למה לי? אלא לאו לסיבת הבעל אתא, לאשמועינן שהבעל יורש. **וכי תימא לעבור עליו בלאו ועשה** — דתרוייהו בסיבת הבן. ומה ששנה הכתוב — לא נתכוון אלא להתרות שלא תנשא לשבט אחר, כדי להתחייב מלקות. דמקרא קמא לא שמעינן אלא עשה, דכתיב ביה "לאחד ממשפחת מטה אביה תהיה לאשה" אבל לא למטה אחר, ולאו דבה מכלל עשה — עשה. **וכי תימא אלעזר הוא דנסיב איתתא** — ומתה בחיי אלעזר, וירתה פנחס בנה ולא אלעזר, דאין הבעל יורש את אשתו אלא בנה יורשה, ואתא לאשמועינן דהבן יורש את אמו. דמדנפי קראי דלעיל למיירי בסיבת הבן איכא למימר דבסיבת הבת הוא דמיירי, כדאשכחן לעיל בהדיא שהבת יורשת את אמה, ואיצטריכו הני קראי לשני לאוין ועשה, דאמרן. אבל לא אשכחן דהבן יורש את אמו בהדיא אלא מקל וחומר פריכא, דאיכא למיפרך "דיו", והשתא אתא האי קרא דפנחס לאשמועינן דבן יורש את אמו. ולא איירי בסיבת הבעל כלל. **תא שמע** — מפסוק חמישי: "ושגוב הוליד את יאיר". **וכי תימא התם נמי הכי הוא** — כדאמרן גבי פנחס, שהיתה לו לשגוב אשה ומתה, וירשה יאיר. **תרי קראי למה לי** — לאשמועינן שהבן יורש את אמו כמו הבת. **ויאיר דיבן מזבן** — לקח בבסף הנהו עיירות. ולא אתא קרא לאורויי לן מידי, אלא עשרו של יאיר מראה לנו, כמו שמצינו בהרבה מקומות בנביאים. ולא מבעיא קאמר; לא מבעיא דאם בירושות מיירי כדקאמרן, דליכא למיפרך: תרי קראי למה לי, שהפסוקים לא באו ללמד לנו אלא עשרם, וסיפור דברים בעלמא הוא, ואיכא למילף מיניה מיהא סיבת הבן. אלא גדולה מזו יש להקשות לך: דאיכא למימר דקראי לא איירי בירושה כלל, ולא משמע מיניה לא סיבת הבן ולא סיבת הבעל, אלא תרוייהו זבין מזבן, וסיפור דברים בעלמא הוא. והתנא עצמו לא נתכוין לדדרש יתור קראי, אלא הכי קאמר: מנין היה לו לפנחס כו'. ואיכא לאקשויי: יכול להיות לו ממקח וממכר. **ופנחס נמי דיבן מזבן** — דבוודאי הוא דקפריך, דבלאו האי פירכא נמי לא הוה מצי למילף מיניה סיבת הבעל, כדפרכינן לעיל; וכי תימא אלעזר הוא דנסיב כו'. כלומר, ואפילו פנחס נמי, דסלקא דעתך מעיקרא למילף מיניה ירושת הבעל — איכא למימר דלא איירי בשום ירושה בעולם. **ומשני** — דך רבותא דקפרכת מפנחס — ליתא, דליכא למימר גביה דזבן מזבן, דאם כן לא היה קובר בה את אביו, דנמצאת חוזרת כו'. ומיהו, איכא לאקשויי הנך קושיות דלעיל, דבלאו הך קושיא איכא פירכא אחריתי דלעיל, דלא מצינו למילף מיניה ירושת הבעל. משדה חרמים — כדכתיב (במדבר יח) "כל חרם בישראל לך יהיה". אי נמי, ההוא דכתיב (ויקרא כז) "והיה השדה בצאתו ביובל קדש לה' &בשדה החרם" המתחלק לכהנים. וזהו החם חרמים טובא, ונטל אלעזר חלקן בהנהו חרמים, ולחלק פנחס נפלה החיא גבעה. יש שגורסין כן: אמר ליה אביי אי סלקא דעתך דבעל לא ירית סוף סוף כי מינסבא כו'. ואי אפשר ליישבה. ועוד: מה תירוץ מתרץ אביי לרב פפא דאקשי ליה דמקראי דברייתא לא משמע ליה ירושת הבעל, דקאתי אביי ליתן טעם מצד אחר שהבעל יורש את אשתו? מכל מקום ברייתא לא מיתרצא, וקראי לא מיתרצי. שהתנא שאמר כל דני "ואומר" הוכיח שאין ללמוד אלא מן האחרון, וגם באותו פריכא לעיל, ואביי מה בא לפרש? ואם תאמר: לא נתכוין אביי לתרץ דברייתא, אלא להודיע לרב פפא שהבעל יורש את אשתו – הלא רב פפא עצמו היה יודע דודאי בעל יורש את אשתו מקראי טובא, דלקמן בשמעתין ובפרקין דלעיל אלא הכי גרסינן, וכן נמצא בתשובת רבינו גרשום מאור עיני הגולה זכר צדיק לברכה: אמר אביי סוף סוף הא קמתעקרא נחלה משבטא דאימא לשבטא דאבא. ממאי? דלמא שאני התם שכבר הוסבה. ודלמא שכבר הוסבה לא אמרינן. אמר ליה רב יימר לרב אשי: אי אמרת בשלמא אמרינן שכבר הוסבה — שפיר, אלא אי אמרת לא אמרינן שכבר הוסבה — הא מתעקרא נחלה משבטא דאימא לשבטא דאבא דמנסבינן לה לגברא דאבוהי משבטא דאימיה משבטא דאימיה.

מנין ליאיר שלא היה לשגוב — תימה לרבינו שמשון בן אברהם: אי לבאי הארץ נתחלקה הארץ, אמאי לא היה ליאיר שלא היה לשגוב?

וכי תימא לעבור עליו בשני לאוין — תימה: הא היכא דאיכא למידרש — לא מוקמינן בלאוי יתירי וכי תימא דהכי קאמר: דאפילו אי מוקמת לה בלאוי יתירי איכא למילף שהבעל יורש את אשתו — דלא משמע הכי בסמוך, דקאמר: לעולם קראי בסיבת הבן, כדרשינן. **אם** כן תרי קראי למה לי — אף על גב דקרא קמא נמי שלא לצורך, דכבר שמעינן מתורת משה סיבת הבן — מכל מקום בזה אינו מקפיד אי אשמועינן יהושע נמי סיבת הבן. אבל תרי זימני ליתי ליה לאשמועינן. רבינו שמשון בן אברהם. **אימא** דנפלה ליה מדשדה חרמים — תימה לרבינו שמשון בן אברהם: דלמה דחוק כל כך? בין דבעא למימר דאתא קרא להראות עשרם, דזה ליה למימר דפנחס ויאיר ירשו מאמם או מאבי אמם ונראה לרבינו יצחק גירסת הספרים, דגרסינן: אמר ליה אביי אי שלקא דעתך דבעל לא ירית כר'. ולא גרסינן הכא: בין למאן דאמר בסיבת הבן בין למאן דאמר בסיבת הבעל, אלא גבי "אי אמרת בשלמא" דרב יימר בסמוך גרסינן ליה. דאמאי דאקשי רב פפא דלמא קראי בסיבת הבן — מהדר אביי לשניוי דבי, ואקמ"ל: אי אמרת בשלמא דבעל ירית, וקרא אסיבת הבעל קפיד — אתי שפיר דא דמשמע דאתי קרא למיעבד תקנתא אפילו לנחלת האם שלא תסוב, מדבתיב ירושת שני מטות גבי איסור הסבה. אף על פי שבבר הוסבה נחלת האם — מכל מקום קפיד קרא שלא תסוב יותר על ידי נישואי הבת. ובסיבת הבעל איכא תקנתא, דמנסבין לה גברא דאבוהי משבטא דאבוה ואימיה משבטא דאימה, דהשתא לא מתעקר על ידי סיבת הבעל יותר ממה שהוסבה כבר. ואף על פי כשימות בעל ויירשנו בנו מתעקרא נחלת האם משבטא דאימא לשבטא דאבא, שהרי הבן אביו ואמו מתייחסים על שבט אביהן, או שמא הבעל לא יירשנה כלל, שתתאלמן או תתגרש, ויירשנה הבן — הא לא איכפת ליה, לפי שאי אפשר לעשות תקנה לדבר זה. אלא אי אמרת דבעל לא ירית, וקראי במסיבת הבן בדקא פרכת, כי קא מינסבא נמי לגברא דאבוהי משבטא דאבוה ואימיה משבטא דאימיה — מתעקרא נחלת האם על ידי הבן, כדפרישית. אלא ודאי בסיבת הבעל משתעי. ולהכי קים ליה לתנא דקרא ד"וכל בת יורשת נחלה" בסיבת הבעל כתיב, מדכתיב ביה ירושת שני מטות – משמע דלנחלת האם נמי עבדינן תקנתא שלא תסוב יותר. והכי פירושא דברייתא: הרי הוא אומר "וכל בת יורשת נחלה", ובסיבת הבעל הכתוב מדבר, דמהניא תקנתא לנחלת האם. וכי תימא בסיבת הבן משתעי, וקרא לא אתא למעבד תקנתא אלא לנחלת האב — תא שמע "לא תסוב נחלה", ומיתורא דקראי שמעינן דחד בסיבת הבן וחד בסיבת הבעל. ואם כן, ההוא דכתב ביה ירושת שני מטות, דמשמע דבעי תקנתא לנחלת האם — בסיבת הבעל כתב, דאשכחינן ביה תקנתא.

אמר ליה רב פפא לאביי דלמא שאני התם שכבר הוסבה — אף על גב דבתיב ביה "ירושת שני מטות" — לא קפיד קרא אנחלת האם שכבר הוסבה. ולעולם קאי בסיבת הבן, אף על גב דליכא תקנתא לנחלת האם. אמר ליה: שכבר הוסבה לא אמרינן — אין סברא לומר שלא הקפיד הכתוב אנחלת אם אף על פי שכבר הוסבה, דזיקן דכתיב "ירושת שני מטות" — משמע דבנחלת האם עבדינן נמי תקנתא. **אמר** ליה רב יימר לרב אשי אי אמרת בשלמא שכבר הוסבה היינו דמתוקמי קראי בין בסיבת הבן בין בסיבת הבעל כו' – רב יימר לא דוה יודע דאביי כי דוה מוקי לקרא בסיבת הבעל מפרש לקרא דמנסבינן לה גברא דאבוהי משבטא דאבוה ואימיה משבטא דאימיה, ולהכי קשיא ליה: אמאי ניחא ליה לאוקומי בסיבת הבעל טפי מבסיבת הבן? ובין הכי ובין הכי

כי מינסבא לשבעא דאבוה — מתעקרא נחלת האם משבטא דאימא לשבטא דאבא, כיון דלא אמר שבבר הוספה ומשני: דמנסבינן לה וכו'. ועל פירוש הקונטרס יש לתמוה: שאין זה שיטת גמרא, דרב פפא אקשי לאביי אברייתא, ואביי לא מהדר מידי, ועושה בעיא שלו בלשון קושיא. ועוד, דמסיק אביי: שכבר הוספה לא אמרינן, ולפירושו הוה ליה למימר "ודלמא", דהא מספקא ליה, ואין בספרים "ודלמא". ועוד: דבכל הספרים גרסינן "אמר ליה אביי" דמשמע דאקושיא דאקשי ליה רב פפא מהדר לשנויי.

הכי גרס רבינו תם: תניא בסיבת הבעל לא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה למטה (אחר) — הרי בסיבת הבעל הכתוב מדבר. אתה אומר בסיבת הבעל, או אינו אלא בסיבת הבן? כשהוא אומר "לא תסוב נחלה ממטה למטה אחר" — הרי בסיבת הבעל הכתוב מדבר. דכמו שזה בסיבת הבעל גם זה בסיבת הבעל. דלפירוש הקונטרס לא אתי שפיר אמאי קרי דר בסיבת הבן ודר בסיבת הבעל — והא תרוייהו איירי בין בסיבת הבן ובין בסיבת הבעל. ויחו דזוקן לומר דמשום דהאי תנא פתח בקרא דסיבת הבן, והאי תנא פתח בקרא דסיבת הבעל, קאמר הכי. ולגירסת רבינו תם אתי שפיר דה דתניא בסיבת הבעל, דתרי קראי מוקי להו בסיבת הבעל. ותניא בסיבת הבן — דקרא קמא מוקי בסיבת הבן. ועוד, דלפירוש הקונטרס הוה מצי למימר נמי דכולי עלמא מיתת קרא קמא בסיבת הבן מאי משמע.

תרוייהו

אי הָכִי, הַאי "לְאָחָד מִמִּשְׁפַּחַת מַטֵּה אֲבִיהָ וְאִמָּהּ" מַיְבָּעֵי לֵיהּ - אִי כְּתִיב הָכִי, הָוֶה אָמֵינָא אֲפִילּוּ אִיפְּכָא, קָא מַשְׁמַע לָן. תַּנְיָא בְּסִבַּת הַבַּן, וְתַנְיָא בְּסִבַּת הַבַּעַל. תַּנְיָא בְּסִבַּת הַבַּן: "וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּטֶּה אֶל מַטֶּה" - בְּסִבַּת הַבַּן הַכָּתוּב מְדַבֵּר; אַתָּה אוֹמֵר: בְּסִבַּת הַבַּן, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּסִבַּת הַבַּעַל? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר "וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה מִמַּטֶּה לְמַטֶּה אַחֵר" - הֲרֵי בְּסִבַּת הַבַּעַל אָמוּר, הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּים "וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּטֶּה אֶל מַטֶּה" - בְּסִבַּת הַבַּן הַכָּתוּב מְדַבֵּר.

תניא

אי הכי האי לאחד כו' — והכי פירושו: אביי, האי קרא ד"ובל בת יורשת נחלה" מספקא ליה אי דוקא קאמר "לאחד ממשפחת מטה אביה תהיה לאשה", אבל לשבט דאמה דידה — לא חיישינן, או דלמא בעינן נמי שיהא ממשפחת אמה, והאי דקאמר משפחת אביה — לאו דוקא, דהוא הדין דבעינן שיהא ממשפחת אמה, כדלקמן במסקנא. והכי קמבעיא ליה: האי קרא ד"וכל בת יורשת נחלה ממטות" — הא אוקימנא ביורשת שני מטות, שהיה אביה משבט ראובן ואמה משבט שמעון, ומתו, וירשתן זו הבת, ואמרה תורה "לאחד ממשפחת מטה אביה תהיה לאשה" והוא שבט ראובן, עכשיו, משתנשא לאחד משבט ראובן ותלך בן ויירשנה בנה, או תמות ויירשנה בעלה — הלא הבן והוא או הבעל והוא לשבט ראובן מתייחסים, למשפחת אביו, והנה נמצאת הנחלה שירשה מאמה שהיתה משבט שמעון — הוסבה משבט שמעון לשבט ראובן, והכתוב הזהיר לנו "ולא תסוב נחלה", כלומר הזהרו בכל נשואי נשים שבשעת נישואין לא יוכלו לבא לידי הסבת נחלה, לא שנא הסבת נחלת אב של אשה, לא שנא הסבת נחלת אמה — בתרוייהו איכא למימר דקפיד קרא שלא תסוב למטה אחר. ולקמיה פריך: הא כתיב כרחך קרא קאמר "למשפחת מטה אביה" וגו' — אבל למשפחת אמה לא חיישׁ, וכיון דלא שייך — משמעון מינה דהאי "לא תסוב" לא קפיד אלא אנחלה שיורשת מאב ולאביי משנינן לה לקמן דאיכא למימר דמנסבין לה גברא דדמי לה, שאביו מראובן ואמו משמעון. **ושמנינן: דלמא שאני התם שכבר הוסבה** — כלומר, לעולם אימא לך דקרא לא קפיד אם מוסבת נחלת אם למטה אחר, שהרי בעל כרחך כבר הוסבה משעה שנפלה ירושת האם שמשבט שמעון לזו הבת, שאביה משבט ראובן והיא מתייחסת למטה אביה. נמצא שמעמצה הוסבה הנחלה של שמעון לשבט ראובן בלא נישואי הבת, הלכך, כי מנסבינן לה לאחד ממשפחת מטה אביה — שפיר דמי, ולא קפיד קרא אלא אנחלה שהיא יורשת מאביה, שלא תוסב למטה אחר. דהדהיא שיורשת מאביה — כדקיימא קימא, דאכתי בחזקת שבט ראובן איתא לנחלה, שהבת על שם שבט ראובן מתייחסת. ואביי פריך: ודלמא שבבר הוסבה לא אמרינן. כלומר, בשביל שהוסבה קצת — אין לנו לומר: לא חיישי תו אי מתעקרא לגמרי, ומנסבינן לה לגברא דהוא משבט ראובן מאביו ומאמו, ומתעקרא נחלת אם שירשה בת זו שהיא מנחלת מטה שמעון — אין לנו לומר כן, שהרי "לא תסוב" כתיב, דמשמע: לא תסוב על ידי נישואין כלל. שאף על פי שהוסבה קצת — לא נוסיף להסיבה יותר ולעקרה לגמרי, אלא נעשה לה תקנה שלא תעקר לגמרי, כדלקמן. לפי שהיה יודע אביי שאפשר לעשות תקנה שלא תעקר נחלת האם, כדלקמן, הלכך פריך הכי: ודלמא שבבר הוסבה לא אמרינן, שאפשר בתקנה. או דלמא קרא לא חייש להיהיא הסבה, דלא קפיד אלא שתנשא לאחד ממטה אביה, אבל לאמה לא חייש. **אמר ליה רב ייסי לרב אשי** — אמאי מספקא ליה לאביי אי אמרינן שכבר הוסבה או לא אמרינן? הא ודאי מקרא שמעינן דאמרינן שכבר הוסבה, דהא לא קפיד קרא אי מיעקרא נחלה דאימא, כדכתיב "לאחד ממשפחת מטה אביה" וגו' — ולאמה לא חייש. דאי אמרת בשלמא אמרינן שכבר הוסבה — שפיר, דהא לא קפיד קרא אי מיעקרא נחלה דאימא, כדכתיב "לאחד ממשפחת מטה אביה", דהא השתא ודאי מיעקרא לגמרי נחלת אימא. אלא אי אמרת לא אמרינן דכבר הוסבה, כדקאמר אביי, והלא כשניסת לאחד ממשפחת אביה כדכתב בקרא — הא ודאי מיעקרא נחלה משבטא דאימא לשבטא דאבא אלא לאו שמע מינה דאמרינן שכבר הוסבה. והלכך, כי אמר רחמנא "לא תסוב" — אירושת אב קאי, אבל ירושה דאימא — כבר הוסבה, ולא חיישינן אם תעקר לגמרי. **דמנסבינן לה כו'** — אליבא דאביי קא משני, דהכי קמיבעיא ליה: מי אמרינן שכבר הוסבה, כדמוכח קרא כדכתיב "ממשפחת מטה אביה תהיה לאשה", דדשתא מיעקרא נחלה דאימא, וכי כתיב "לא תסוב" — אנחלת אב קא מוהר רחמנא, ולא אנחלת אם. או דלמא "לא תסוב" דוקא, דאפילו בנחלת אם מוהר לן רחמנא, ולא אמרינן שכבר הוסבה. והאי דכתיב "מטה אביה" — לאו דוקא, אלא דמנסבינן לה לגברא שהוא דומה לה מכל וכל, שאביו משבט ראובן כמותה ואמו משבט שמעון דוגמת האשה הזאת. דדשתא ליכא עקירת נחלה כלל, דבודאי נחלתה מאביה לא מיעקרא כלל, דמשבט ראובן היתה והשתא נמי של שבט ראובן היא, דבין בנה ובין בעלה מתייחסין על שבט ראובן. ואף על גב דמעיקרא היתה משבט ראובן לגמרי, והשתא נהפכה לאיש שמקצת משמעון, שהרי אמו משמעון — אין זו הוסבה, שהרי לא אסר הכתוב ליקח לאיש משבט ראובן אשה משבט שמעון כדי שלא יירש הבן שהוא משבט אחר מצד אמו, ואף על פי שנהפכה נחלת איש שכולו מראובן לבנו שמשבט שמעון מצד אמו. ונחלת אמה של בת זו שמשבט שמעון לא מיעקרא כלל, דאי יריית לה בעל שהוא משמעון מצד אמו ואביו מראובן, או מנו, נמצאת גם עתה הנחלה בחזקת איש שמקצת מאב ומקצת מאם כמו שהיתה בחזקתה, שהיא מראובן ומשמעון. [עד כאן שייך לעמוד הקודם] **אי הכי** — דאשה היורשת שני בעינן נמי שתנשא לאיש שנולד מהנהו שני מטות — "ממשפחת מטה אביה ואמה" מיבעי ליה. אלא מדכתב "מטה אביה" לחוד — שמעינן דלא קפיד קרא אעקירת נחלת אם, לפי שכבר הוסבה ואבתי מאי איבעיא ליה לאביי? **ומשני: אי כתב** — רחמנא הכי, "מטה אביה ואמה" — הוה אמינא &אפילו איפכא — אביו משמעון ואמו מראובן, ואף על פי שאביה מראובן ואמה משמעון. דסלקא דעתך אמינא לא קפיד קרא אלא שיהא הוא נמי מאותן שני מטות שלה, בין באותו ענין בין למפרע, דהשתא נמי לא מיעקרא לא נחלת אב ולא נחלת אם לגמרי, דהא בהאי בעל איכא חד צד מראובן וחד צד משמעון, ונמצאו שני הנחלות של שבט שמעון וראובן בחזקתן קיימי — קא משמע לן: דוקא "ממשפחת מטה אביה" יהא עיקר היחס של בעלה, שיהא נמי אביו משבט ראובן, שאילו היה אביו משמעון, אף על פי שאמו מראובן, הרי הוסבה נחלת ראובן למטה שמעון, שעיקר יחס הבן אחר אביו, והבת אחר אביה. ומדכתב "לא תסוב" — ממילא משמעינן דמנסבינן לה גברא דאימיה נמי משבטא דאימא של זו, כדי שלא תעקר נחלת האם יותר. והיינו דמספקא ליה מיעקרא: סוף סוף הא קא מתעקרא כו'. אם לא תרצה לומר דמנסבינן לה גברא דאימיה משבטא דאימא ואבותיו משבטא דאבוה, משום דקשיא לך: מטה אביה ואמה מיבעי ליה, ול"לא תסוב" לא חיישת, דלא איירי קרא בהסבת נחלת אם משום דכבר הוסבה, אדרבה, "לא תסוב" דוקא הוא, ולא אמרינן שכבר הוסבה, אבל "מטה אביה" לאו דוקא, דהאי דלא כתב "מטה אביה ואמה" — משום דהוה אמינא אפילו איפכא, ולעולם מנסבינן לה לגברא דהוא נמי משבטא דאימא, ולא מיעקרא נחלה דאימא. וכיון דאיכא למימר הכי — לא אמרינן שכבר הוסבה.

תניא בסיבת הבן תניא בסיבת הבעל — כלומר, אף על גב דאוקמינן להני תרי קראי — "לא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה" ו"לא תסוב נחלה ממטה למטה אחר" — תרוייהו בסיבת הבן, ולשני לאוי, כדקתני "ואומר", אפילו הכי אשכחן ברייתות דמוקי לקמא בסיבת הבן, ולתניינא בסיבת הבעל. וקרייך לה לקמן מדכתב ביה "למטה אחר", ובן לאו אחר הוא, אלא בבעל מיירי, ומדבתרא בסיבת הבעל — קמא בסיבת הבן. ושני הברייתות תנו בסיבת הבן ותנו נמי בסיבת הבעל, דבשני הברייתות מפרש להני תרי קראי, ומוקמי חד בסיבת הבן וחד בסיבת הבעל. הכי גרסינן: תניא בסיבת הבן ותניא בסיבת הבעל לא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה בסיבת הבן הכתוב מדבר אתה אומר בסיבת הבן או אינו אלא בסיבת הבעל כשהוא אומר לא תסוב נחלה ממטה למטה אחר הרי הסבת הבעל אמור הא מה אני מקיים לא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה בסיבת הבן הכתוב מדבר.

תניא

תניא אידך לא תסוב נחלה ממטה למטה אחר בסיבת הבעל הכתוב מדבר אתה אומר בסיבת הבעל או אינו אלא בסיבת הבן כשהוא אומר לא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל משה לא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה למטה אחר בסיבת הבעל הכתוב מדבר — ומשמעות הדרשין איכא ביניהה: תנא דברייתא קמייתא פשיטא ליה דקרא בתרא, דהיינו "ממטה למטה אחר" — בסיבת הבעל מיירי, כדמפרש לקמיה, מדכתיב ביה "אחר", והלכך מוקי לקמא בסיבת הבן, דתרי קראי בסיבת הבעל למה לי? וסבירא ליה להאי תנא דאמרינן בעלמא (פסחים כד, א) דכל היכא דאיכא למידרש — דרשינן, ולא מוקמינן בלאוי יתירי. ותנא בתרא לא סבירא ליה הך דרשא ד"אחר" דלקמן, ומוקי מסברא לקרא קמא בסיבת הבן, דקריב ליה טפי מבעל, ומתוך כך אייתר ליה קרא תנייטא לסיבת הבעל. כן נראה בעיני, ועיקר. **דיוקי גלמא מיתה** — אפילו תנא דברייתא קמייתא, סבירא ליה דהאי "ממטה למטה אחר" — בסיבת הבעל מיירי. **מאי משמע** — לתנא קמא קבעי ליה. דבשלמא לברייתא בתרייתא — קרא קמא סבירא ליה בסיבת הבן, משום דקרוב לאמו טפי מבעל, אייתר "ממטה למטה אחר" לסיבת הבעל. ולאו ממשמעותא מוקי ליה הכי, אלא מייתורא. אלא לתנא קמא, דאמר דהאי "ממטה למטה אחר" פשיטא ליה דבסיבת הבעל מיירי, ואיהו מגלי אאידך קרא דבסיבת הבן מיירי, ממאי משמע ליה סיבת הבעל? **אמר קרא איש** — דמשמע בעל, כמו "איש ובעמי" (רות א). כלומר, בסיבת הבעל קפיד קרא. סיפא דהאי קרא ד"ממטה למטה אחר" — "כי איש בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל", כלומר, הבעל בנחלתו ידבק, ולא בנחלת שבט אחר. **תרוייהו נמי איש כתיב בהו** — דכתיב בקרא קמא "ממטה אל מטה כי איש בנחלת מטה אבותיו ידבקו בני ישראל", ואי "איש" משמע ליה סיבת הבעל — תרוייהו נמי בסיבת הבעל ומיהו, גם המתרגל היה יודע דבהאי קרא "איש" כתיב, דזיל קרי ביה רב הוא. ואמאי דבעינן לעיל: ממאי משמע דהאי קרא "ממטה למטה אחר" בסיבת הבעל מיירי, אתא איהו למימר דשפיר משמע דבסיבת הבעל מיירי, דהא כתיב ביה "איש", ותמה על עצמו: למה גם הראשון אינו מדבר בסיבת הבעל כיון דכתיב ביה "איש"? אלא מתוך שמיותר — מוקי ליה בסיבת הבן, וההוא "איש" דקרא קמא לדדשא בעלמא אתא. וגם המקשה משיב: תרוייהו נמי "איש" כתיב בהו, ומה ראית שיהא אחרון דוקא וקמא לדרשא? אדרבה, קמא לגופיה לסיבת הבעל, ובתרא לדרשא, ואכתי מאי משמע דבתרא בסיבת הבעל? **ידבקו** — אין לשון דבק אלא בין איש לאשה, כדכתיב "ודבק באשתו" (בראשית ב), דכיון דמפורש כל כך, דכתיב ביה בעל מיירי. ומהכא הוא דהוה פשיטא ליה לתנא. ואף על גב דבקרא קמא נמי "ידבקו" כתיב — תיתי לדדשא בעלמא. **מטות** — משמע בעל, דדביקת מטות על ידי בעל הוא. דהיינו דנמי מטות כתיב בהו לא גרס. **רב אשי אמר** — הכי משמע קרא: לא תסוב נחלה ממטה למטה אחר, שיירשנה בעלה אם תנשא לו, שהוא אחר לגבה. אבל אם נוסבת הנחלה על ידי בנה שיורשה — אינו אחר ממש לגבה, דיורש כרעיה דאמיה הוא. **ביאוי** — בגון שמתה אשתו, ואחר כך מת אביה, דנחלה זו ראויה לה אילו היתה קיימת — מנין שלא יירש, אלא קרוביה מצד האב, או בנה יירשנה? שהבן יורש את זקנו, כדכתיב "ואם אין לו בת" — עיין עליה, שבן הבת יורש אביה. **כבמוחזק** — ירושה שהיא מוחזקת כבר קודם מיתתה, כגון שמת אביה ואחר כך מתה היא. ומנין שלא יירש? דסלקא דעתך אמינא, כיון דבעל קודם לבנה לירשה — והכי נמי בשמתה ואחר כך נפלה לה ירושה יקדים האב לבנו. דקל וחומר הוא: כיון דבמקום בן הוא קודם ליטול במוחזק — בראוי נמי הוא יורש, קל וחומר מבן שירש בראוי. **וירשה יאיר** — ולא שגוב אביה, לפי שאין הבעל בטל בראוי. דאילו היה נוטל בראוי — הוא היה יורשה ולא יאיר בנה, שהאב קודם לבנו בירושת אשתו. **וירשה יאיר** — לאשתו. **נחלה הראויה לו וירשה בנו** — מ"אשר ניתן לו בהר אפרים" קדייק, דמשמע שבאו לדין אלעזר ופנחס על עסק ירושה זו, לפי שהיתה ראויה לאלעזר ונתנה בבית דין לפנחס בנו, לפי שאין הבעל נוטל בראוי. ורבינו חננאל פירש מדבתיב בהאי קרא "בנו", וכי אילו כתב "בגבעת פנחס" ולא אמר "בנו" — הלא ידוע שפנחס בן אלעזר הוא, ומפני מה כתב "בנו"? ללמד כי זו הגבעה היתה ראויה לאלעזר, וירשה פנחס בנו. ד"בנו" מיעוט משמע — בנו ולא הוא, מכלל שהיתה ראויה לאלעזר. והלכך ליכא למימר דנפלה ליה משדה חרמים, שחלק פנחס לא היה ראוי לאלעזר. כן כתוב בפירושי רבינו חננאל.

ובני אחות — יורשין אחי אמן. **תנא בני אחות ולא בנות אחות** — וכדמפרשינן לקמיה.

למאי

תַּנְיָא אִידָךְ: "וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה מִמַּטֶּה לְמַטֶּה אַחֵר" - בְּסִיבַּת הַבַּעַל הַכָּתוּב מְדַבֵּר; אַתָּה אוֹמֵר בְּסִיבַּת הַבַּעַל, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּסִיבַּת הַבֵּן? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּטֶּה אֶל מַטֶּה" - הֲרֵי הֵסִיבַּת הַבֵּן אָמוּר, הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּם "וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה מִמַּטֶּה לְמַטֶּה אַחֵר" - בְּסִיבַּת הַבַּעַל הַכָּתוּב מְדַבֵּר. דְּכוּלֵּי עָלְמָא מִיהַת, מֵאי מַשְׁמַע? סִימָן אָמַר רַבָּה בַּר רַב שִׁלָא, אָמַר קְרָא: "אִישׁ". - תַּרְוַיְיהוּ "אִישׁ" כְּתִיב בְּהוּ אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, אָמַר קְרָא: "יִדְבָּקוּ". - תַּרְוַיְיהוּ "יִדְבְּקוּ" כְּתִיב בְּהוּ אֶלָּא אָמַר רָבָא, אָמַר קְרָא: "יִדְבְּקוּ מַטּוֹת". רַב אַשִׁי אָמַר, אָמַר קְרָא: "מִמַּטֶּה לְמַטֶּה אַחֵר", וּבֵן לָאו אַחֵר הוּא. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר רַבִּי נַנַּאי אָמַר רַבִּי, וּמְנוּ בָּהּ מְשֻׁמְּדֵי דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה: מְנַיִן לַבַּעַל שֶׁאֵינוֹ נוֹטֵל בִּרְאוּי בִּבְמוּחָזָק? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשֵׁגּוּב הוֹלִיד אֶת יָאִיר וַיְהִי לוֹ עֶשְׂרִים וְשָׁלוֹשׁ עָרִים בְּאֶרֶץ הַגִּלְעָד", מְנַיִן לְיָאִיר שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ לְשֵׁגּוּב? אֶלָּא, מִלְּמֵד שֶׁנָּשָׂא שֵׁגּוּב אִשָּׁה וּמֵתָה בְּחַיֵּי מוֹרִישָׁיהָ, וּמֵתוּ מוֹרִישֶׁיהָ וִירְשָׁהּ יָאִיר; וְאוֹמֵר: "וְאֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן מֵת וְיַקְבְּרוּ" וגו', מְנַיִן לְפִנְחָס שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ לְאֶלְעָזָר? מִלְּמֵד שֶׁנָּשָׂא אֶלְעָזָר אִשָּׁה וּמֵתָה בְּחַיֵּי מוֹרִישֶׁיהָ, וּמֵתוּ מוֹרִישֶׁיהָ וִירְשָׁהּ פִּנְחָס. - וּמַאי "וְאוֹמֵר"? - וְכִי תֵּימָא: "וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנוֹת צְלָפְחָד - וְתִלְמוֹד לוֹמַר: "וְאֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן מֵת"; וְכִי תֵּימָא: דְּנָפְלָה לִיהּ בְּשָׂדֶה חֲרָמִים - אָמַר קְרָא: "בָּנוֹ", נַחֲלָה הָרְאוּיָה לוֹ, וְיָרְשָׁה אֲחוֹת, "וּבְנֵי אֲחוֹת". תָּנָא: בְּנֵי אֲחוֹת, וְלֹא בְּנוֹת אֲחוֹת.

למאי

דבפחות משבעים לא היה מברכו. וכבר היה רבי בן ששים שנה, ומזה ברכה היא זו לברכו בעשר שנים? ועוד, דסברא שלא נולד עד שחזר רבי עקיבא מבי רב אחד עשרים וארבע שנה, אם בן כשהיה רבי יהושע בן מאה וארבעים כבר היה רבי בן שמונים וארבע, שהוא יותר מחצי ימיו. ועוד: שפירש רבינו נסים במגלת סתרים שמצא בבראשית רבה ד"חוץ מן הקרח" היה רבי אלעזר בן עזריה. אלא אומר רבינו חם דקרחה הוא שם אדם, כמו קרח. **מתה** בחיי מורישה וירשה יאיר — ואם תאמר: דבן יורש בראוי נסבי אמו, ובעל אינו יורש, מנלן דבעל קודם לבן? ויש לומר: כיון שהבעל אינו יורש מחמת קורבה אלא מחמת שאירות, שהן חשובין כבשר אחד — אם בן כמו שהוא קודם לשאר קרובים, כך הוא קודם לבן, דמאי לי האי ומאי לי האי.

וירש

בנה שיורשה — אינו אחר ממש לגבה, דיורש כרעיה דאמיה הוא. **ביאוי** — בגון שמתה אשתו, ואחר כך מת אביה, דנחלה זו ראויה לה אילו היתה קיימת — מנין שלא יירש, אלא קרוביה מצד האב, או בנה יירשנה? שהבן יורש את זקנו, כדכתיב "ואם אין לו בת" — עיין עליה, שבן הבת יורש אביה. **כבמוחזק** — ירושה שהיא מוחזקת כבר קודם מיתתה, כגון שמת אביה ואחר כך מתה היא. ומנין שלא יירש? דסלקא דעתך אמינא, כיון דבעל קודם לבנה לירשה — והכי נמי בשמתה ואחר כך נפלה לה ירושה יקדים האב לבנו. דקל וחומר הוא: כיון דבמקום בן הוא קודם ליטול במוחזק — בראוי נמי הוא יורש, קל וחומר מבן שירש בראוי. **וירשה יאיר** — ולא שגוב אביה, לפי שאין הבעל נוטל בראוי. דאילו היה נוטל בראוי — הוא היה יורשה ולא יאיר בנה, שהאב קודם לבנו בירושת אשתו. **וירשה יאיר** — לאשתו. **נחלה הראויה לו וירשה בנו** — מ"אשר ניתן לו בהר אפרים" קדייק, דמשמע שבאו לדין אלעזר ופנחס על עסק ירושה זו, לפי שהיתה ראויה לאלעזר ונתנה בבית דין לפנחס בנו, לפי שאין הבעל נוטל בראוי. ורבינו חננאל פירש מדבתיב בהאי קרא "בנו", וכי אילו כתב "בגבעת פנחס" ולא אמר "בנו" — הלא ידוע שפנחס בן אלעזר הוא, ומפני מה כתב "בנו"? ללמד כי זו הגבעה היתה ראויה לאלעזר, וירשה פנחס בנו. ד"בנו" מיעוט משמע — בנו ולא הוא, מכלל שהיתה ראויה לאלעזר. והלכך ליכא למימר דנפלה ליה משדה חרמים, שחלק פנחס לא היה ראוי לאלעזר. כן כתוב בפירושי רבינו חננאל.

ובני אחות — יורשין אחי אמן. **תנא בני אחות ולא בנות אחות** — וכדמפרשינן לקמיה.

למאי

וירש אותה מקיש כר׳ — אף על גב דאיצטריך לכדאמר לעיל, הכא לא דריש אלא מויר״ו, כדפירש בקונטרס. **מקיש** ירושה שניה לראשונה — פירש בקונטרס: ראשונה — בן ובת, דהך ירושה כתב בירושא ברישא. ומה בהתיא בן קודם לבת — אף בשניה, דהיינו אחין קודמין לאחות לירש בנכסי האח. ואין נראה לרבינו יצחק דמשמעו הכי, דאם כן מירושה שניה לא שמעינן דבני אחות קודמין לבנות אחות אלא נראה לרבינו יצחק: דירושה שניה היינו בן הבן ובת הבן, בן הבת ובת הבת, דהיקשא קאי אכל הנך דבתיבי בקרא, והנך דרשינן להו לקמן (בבא בתרא קטו, א) מ״אין לו״ — עיין עליו. ומה שפירש נמי בקונטרס דאחות האב קודמין לבני אחי האב — אגב חורפיה לא עיין בה, דהא תנן: (שם) כל הקודם לנחלה יוצאי יריכו קודמין.

אורעה כל הפרשה כולה להיות דין — פירש בקונטרס: לענין זה שיריך שלשה לחלוקת נחלה כמו בדין. וקשה לפירושו: דאם כן, אמאי מייתי דרב יהודה? והא רב יהודה לא איירי בחלוקה, אלא מיירי בדבר ששייך בו דין גמור ועוד, דהוה ליה למימר: חלוקת נחלות קא אמרת? לא, דין נחלות. אלא מפרש רבינו יצחק: אורעה כל הפרשה כולה להיות דין – לענין שעל כרחם של בנים נעשים דיינים אותם העומדים שם בשעת צוואה, ועושין דין, ולא מצי האי למימר: איני רוצה לדון לפניכם אלא לפני בית דין הגדול או לפני בית דין חשוב שבעירי, אלא על כרחו מקבל אותן בדיינין. ולא מיירי במתנת שכיב מרע — דהא לא הוו דבריו כבתובין וכמסורין אלא מדרבנן, אלא מיירי ששנתן בקנין גמור במתנת בריא מעבשיו אם ימות. וקרי לה נחלה, לפי שהיא בעין נחלה, שאינו קונה אלא לאחר מיתה. ולרבי יוחנן בן ברוקה אתי שפיר אפילו בלא קנין, דאמר במתניתין (בבא בתרא ל, א): אם אמר על מי שראוי לירושו — דבריו קיימין מן התורה. ואם תאמר: הא דאמר פרק ״אחד דיני ממונות״ (סנהדרין לד, ב): ורבי מאיר דמקיש ריבים לנגעים, מה נגעים ביום — אף ריבים ביום, דאי ״ביום הנחילו״ מאי עביד ליה? מיבעי לכדתניא רבה בר חנינא. השתא, אי מיירי בדבר ששייך בו דין גמור — הא שמעינן ליה מהקישא דריבים לנגעים, ואמאי איצטריך ״ביום הנחילו״? ולפירוש הרשב״ם אתי שפיר, דאיצטריך לחלוקה בעלמא, ולא הייתי מצריך ״ביום״, דומיא דחלוקת שותפות בעלמא. ואומר רבינו יצחק: דלפירושו נמי איצטריך, דסלקא דעתך כיון דמשונה משאר דיינין שדנין בעל כרחו — הוה אמינא דדנין אפילו בלילה.

אבל

ממונות, להיות דנין תחלתן ביום, כנחלות דכתיב בהו ״ביום הנחילו״ — אתא לאשמועינן רבה בר חנינא, דצריך שלשה לחלק נחלות כדין, וביום. **שלשה שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין בו׳** — נראה בעיני דדוקא נקט שנכנסו לבקר, הלכך, רצו – יעידו, רצו – יהיו דיינים. אבל אם נכנסו להעיד, שזימנום לשם והביאום לשמוע בדי להעיד — דרי הם עדים, ואין עד נעשה דיין. דדמי לנכנסו בלילה, דחשיב להו עדים לקמן, והאיל ומתחלה לא היו ראוין לדין, דלילה לאו תחלת דין הוא. ובל שכן הכא, דאם באו לשם עדות — אין עד נעשה דיין. וראיה לדבר בפרק קמא דמכות (ו, א), דקחשיב להו רבי יוסי התם עדים לפסול את השאר אם ראו עמהן את המעשה והן פסולין לעדות, וחשיב לה עדות שנמצא אחד מהן קרוב או פסול, ותבטל עדות כולן. ורבי פליג עליה, ואמר: מה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש? ואמרינן בגמרא דרבי נמי מודה דהוו להו עדים בראיה בעלמא, אם באו לראות כדי להעיד. דאמר רבא: כי אמרינן להו: למיחזי אתיתו, או לאסהודי אתיתו? כלומר, כשבאתם לראות את המעשה, לאיזה דעת באתם, לראות או להעיד? אי אמרי לאסהודי אתינן, נמצא אחד מהן קרוב או פסול — עדותן בטילה, ואי אמרי למיחזי אתינן — מה יעשו שני אחין כו׳. ואמר רב נחמן התם: הלכה כרבי. וקיימא לן הלכה כרב נחמן בדיני. נמצינו למדין שהבא לראות מעשה כדי להעיד — חשבינן ליה עד, ואפילו לפסול כל חבריו לבטל עדותן אם הוא פסול, ולכן שנכנס דיומנותו לבוא לראות צוואת שכיב מרע כדי להעיד, דשוב אינו עושה דין. והדהנן בראש השנה (כה, ב): ראוהו שלשה והם בית דין יעמדו שנים וישיבו מחבריהם אצל היחיד — התם הוא, שלא באו מתחלה כדי לראותו על מנת להעיד, דאם כן שוב אין היחיד יכול להיות דיין, דאין עד נעשה דיין. אלא כשראוהו ממילא בלבתם בשוק, או שהיו יושבין במקום אחד ומשם ראוהו. וסיוע מצאתי לדברי מתשובת רבינו שלמה זקני מנוחתו כבוד שכתב בה בן. ועוד, מדרב יהודה שמעינן דאין צריך לומר ״אתם עדי״ בשכיב מרע. דאמר רב יהודה: שלשה שנכנסו לבקר את החולה, רצו – כותבין, רצו – עושין דין. שנים – כותבין ואין עושין דין. ופירש רב חסדא: לא אמרן אלא ביום, אבל בלילה – כותבין ואין עושין דין. כיון דלילא לא חזי לדינא, עדים הוא דשוינהו, ואין עד נעשה דיין. והאי ביום היכי דמי? אי דאמר להו ״הוו עדים״ – מי מצי למימר רצו עושין דין? הא בהדיא סהדי שוינהו אלא לאו דלא אמר להו ״הוו עלי עדים״, דקתני: רצו כותבין – את העדות כמו ששומעין מפי החולה היאך מנהלן בנכסיו. **רצו עושין דין** – דהא שלשה נינהו, ודנין. ואומרים: כך הדין. שפלוני יטול חלק זה ופלוני חלק זה, שדמיהן מכוונין בשוה. וכותבין להם פסק דין, שלא יוכלו עוד לערער זה על זה כלום. ואף על גב דאין כאן אדם שמעיד בפניהם כלום — הא פרכינן בראש השנה: לא תהא שמיעה גדולה מראיה. וכיון דהן רואין את החולה שמחלק נכסיו בפניהם — הוודאת בעל דין כמאה עדים דמי, ולצורך מה יעידו עדים בפניהם? והני מילי דאם רצו עושין דין, דמשמע שאפילו החולה אינו יכול לחזור בו — כגון מתנת שכיב מרע במקצת, ודאיכא קנין, דהו לא מצי הדר ביה, דאמרן לקמן בפרק ״מי שמת״ (בבא בתרא קנא, ב). אבל בלא קנין, כיון דיכול לחזור — אין עושין דין, כדמוכח לקמן שאין להן לדיינין לעשות דין בדבר שאפשר להבטל. ואם דנו – אין דיינתן דין, דעדיין לא קנו עד שימות האב, שמא יחזור בו. **רצו עושין דין** — אם לא כתבו. אבל אם כתבו – שוב אין עושין דין, שהרי הכניסו עצמם בתורת עדות, ואין עד נעשה דיין. **לא שנו** — הא דאם רצו עושין דין — אלא שנכנסו לבקר את החולה ביום. דכיון דשמעו מפי החולה — הרי הועד בפניהן, ולא תהא שמיעה גדולה מראיה, ויכולין היו לעשות דין באותה שעה, דיום הוא. וכיון דנתרצו להיות דיינין בדבר ששמעו את העדות מפי החולה — יכולין לדון היום או למחר, כבית דין ששמעו עדות ואחר כך הולכין לבתיהן ונושאין ונותנין בדבר ופוסקין את הדין כפי מה שעיניהם רואות. אבל אם נכנסו לבקר את החולה בלילה, שבאותה שעה לא היו ראוין להיות דיינין, ועדות שהועד בפניהם מפי החולה בלילה – לא בפני בית דין הוא, דבהדיה שעתא אינן יכולין להיות דיינין, והדהיא ראיה דידהו אינה בשמיעת בית דין ששומעין עדות מפי עדים, אלא הן עצמן עדים הם במה ששומעין מפי החולה.

אפילו

למאי הלכתא — ממעט להו? הא ודאי יורשות אחי אמן, שהרי הבת יורשת אמה, ובמקום אמה עומדת לירש אחי אמה. שהרי האשה יורשת את אחיה במקום אמה, כדלקמן בסמוך, דמקיש ירושה שניה לירושה ראשונה כו׳. **לקדם** — שיקדמו הבנים לבנות לירש את דודיהן, דילפינן לקמן מירושה ראשונה דהבן קודם לבת. **הכי גרסינן: דתני רב שמואל בר׳ וירש אותה** — הכי נמי הוה מצי למינקט: ״ואם אין לו בת ונתנם את נחלתו לאחיו״, דהיינו ירושה שניה. אלא סיפא דכולהו נקט, וכל שכן ירושה שניה ושלישית דסמיכי לירושה ראשונה. ירושה ראשונה — הכתובה תחלה וקודמת לכל היורשין, שהבן קודם לכל יורשין שבעולם. **מקיש** — דכתיב ״ואם אין לו בת״ ״ואם אין לו אחים״, וכן כולם, בר״ו מוסיף על ענין ראשון. **אף ירושה שניה** — והוא הדין לעשירית, דבן קודם לבת. דאחין קודמין לאחות לירש בנכסי האח, והאחות קודמת לאחי האב של מת, ואחי האב קודמין לאחות האב, ואחות האב קודמת לבני אחי האב, ובני אחי האב קודמין לבנות אחי האב אחיותיהן. אבל אם יש שני אחי האב, ולזה נולד בנות — אלו יורשין חלק אביהן, ואלו יורשות חלק אביהן. וכן הלכה. **ביום הנחילו** — הוה מצי למכתב ״בהנחילו״. **ביום אתה מפיל נחלות** — לקמיה מפרש לה. **אמר ליה אביי לר׳** — סבור היה דהאי מפיל נחלות, כלומר: מת ביום — מפילין הנחלות ליורשין, שאם מת ביום — יירשו בניו

נכסיו. **דלמא** דין **נחלות קאמרת** — שאין דנין אותן אלא ביום כשאר דיני ממונות. דתניא בהו (ירמיהו כא): ״בית דוד דינו לבקר משפט״. דהא כל שאר נחלות נמי מיקרו משפט, כדתניא דבתיב בסוף פרשת נחלות ״והיתה לבני ישראל לחוקת משפט״, מדקרי להו משפט — שמע מינה כל שאר נחלות נמי ביום. ואי משום דבתיב ״ושפטו את העם בכל עת״ — הא אוקמיה רבא בסנהדרין בפרק ״אחד דיני ממונות״ (לד, ב), לגמר דין, אבל תחלת דין – ביום, דלהכי כתיב ״ביום הנחילו״. והיינו דתנן: דיני ממונות דנין ביום וגומרין אף בלילה. **דתניא כו׳** — כלומר, דהכי נמי אשכחן בברייתא אחריתי דמשוי להו לכל נחלות דין. דסלקא דעתך אמינא חילוק נחלות הרי הוא לחלוקת שותפין בעלמא, ולא חשיב דין, קא משמע לן. ומיהו, תרוייהו קראי צריכי; ״ביום הנחילו״ איצטריך לתחלת דין דביום, ״וחותק משפט״ אצטריך לדבריי כל שאר נחלות דליהוו דין. דהאי ״ביום הנחילו״ לא איירי אלא בבן היורש אביו לחודיה. **אורעה** – לשון מאורע, לשון ״ויקר מקרה״ (רות ב). כלומר, נסתיימה להיות דין, וצריך שלשה. וביום, ולפינן נמי מיניה לכל דיני

אפילו הן שלשה כותבין ואין עושין דין — למחר, אפילו לא כתבו, אלא אם כן יבואו אחרים ויעידו בפניהם. כדאמר בראש השנה: ראוהו שלשה והן בית דין — יושבו מוברריהם אצל היחיד, אחד מהשלשה, ויעידו השנים בפניהן, ויאמרו השלשה "מקודש". ופרכינן התם: ולוקמו בדוכתא ולוקדשו ומוקמינן כשראוהו בלילה. הלכך, הן עצמן אינם יכולין לקדש למחר, שהרי בלילה עדים היו ולא דיינין, ולמחר — אין עד הראוה בדבר נעשה דיין על פי עדות עצמו, אלא אם כן יעיד אחר בפניו, דהשתא אינו עושה הדין על פי עדות עצמו. והלכך, אחד מן השלשה שראו החדש, כשמושיבין שנים אצלו להיות דיינין, השנים הרואין מעידין בפניהם — יכול הוא להיות דיין אף על פי שראוהו בלילה עמהן; שהרי על פי עדות אחרים שמעידין לפניו הוא דן את הדין ולא על פי ראיית עצמו, דאין לנו לפסול דיינין בשביל שראו בדבר כל זמן שלא העידו. אלא שהוא עצמו לא ידון את הדין על פי ראיית עצמו, דאין עד נעשה דיין. וכגון שראה בשעה דאינו יכול להיות דיין, אבל אם ביום ראה, דבההיא שעתא מצי לדון את הדין, דלא תהא שמיעה גדולה מראייה — מה לי אם ידון עכשיו מה לי אם ידון למחר? והכא נמי, מהאי טעמא, משום דהוו להו עדים בראיית הלילה, דלא מצי למימר לא תהא שמיעה גדולה מראייה. דההיא ראייה לא חשבינן לה כעדות שהועד בפניהן אלא היכא דראו בשעה שיכולין לעשות הדין, אבל היכא דראו בשעה שאין יכולין להיות דיינין, כגון בלילה — ההיא ראייה ראיית עדים היא שרואין בדבר, ולא ראיית דיינין היא, והלכך, על פי ראייתן, דהיינו באילו הם עדים — אין יכולין הן עצמן להיות דיינים על פי ראיית עצמן, דאין עד נעשה דיין. ומיהו, בית דין שהעידו להם בלילה — עדות מגוררה היא ויכולין לדון למחר ביום, אבל ראייה דידהו שרואין בלילה — לא חשבינן כאילו הועד לפניהם בלילה. דכיון דלא חזו בההיא שעתא לדינא — ראייה דידהו אינה כשמיעה ממש ששמעו מפי עדים בלילה, אלא הן עצמן נעשו עדים, ושוב לא יהו דיינין בעדות עצמן, אלא אם כן יעידו אחרים בפניהם. והכי הלכתא. וכי הא סוגיא אשכחן בבבא קמא בפרק "החובל" (צ, ב) גבי התוקע לחבירו. **ואין עד נעשה דיין** — המעיד על הדבר אין נעשה עד דיין באותו דבר. וגם אם ראה את הדבר ונעשה עד — אין נעשה עליה עוד דיין בעדות עצמו, אלא אם כן מעידין אחרים בפניו. ונראה בעיני דגזירת הכתוב היא, דכתיב "ועמדו שני האנשים" וגו' — בעדים הכתוב מדבר (שבועות ל, א), "לפני ה'" — היינו לפני הדיינין, אשמועינן קרא דצריך להעיד שנים לפני הדיינין, אבל העדים אינן חוזרין ויושבין ודנין. **הכי גרסינן: קנין עד אימתי יכול לחזור** — וכן כתוב בפירושי רבינו חננאל. ובין מתנת בריא, ובין מתנת שכיב מרע במקצת דאית ביה קנין, מיירי. וקבעי: עד אימתי יכול לחזור בו מקנינו ולבטלה? דהא לא גמר ומקני מיד אלא לדעת לקיים לו תנאים שיפרש אחרי כן, או אם יראה לחזור בו מיד שיוכל לחזור. דקים להו לרבנן דאדעתא דהכי מקני איניש, שיתן לבו אחרי כן וידע אם אפשר לו בקנין זה, לעשותו קנין גמור. **כל זמן שישבין** — דאדעתא דהכי מקני ליה, על מנת שאם לא יחזור בו באותו מעמד. אבל אם יחזור בו — יבטל. **באותו ענין** — של אותה מתנה. **שלשה שנכנסו בו'** — במתנת שכיב מרע במקצת ובקנין מיירי, דאינו יכול לחזור בו. **ליחוש דלמא הדר ביה** — ואמאי קאמר: רצו עושין דין, דמשמע: באותו מעמד, אף על פי שעדיין יושבין — עושין דין גמור. ואמאי? הא כיון דיכול לחזור בו וביטל הדין — לא הוי דין **אפייתה לשמעתא כו'** — נתווכחתי בדבר לפניו, והקשיתי לו. **ולרב יוסף מי ניחא כו'** — והכי גרסינן: אמרי'תה לשמעתא קמיה דרב כהנא.

מענינא

אֲבָל בַּלַּיְלָה, אֲפִילּוּ שְׁלֹשָׁה - כּוֹתְבִין וְאֵין עוֹשִׂין דִּין; מַאי טַעְמָא? דְּהָווּ לְהוּ עֵדִים, וְאֵין עֵד נַעֲשָׂה דַּיָּן. אֲמַר לֵיהּ: אִין, הָכִי נַמִּי קָאָמִינָא. אִיתְּמַר: קִנְיָן, עַד אֵימָתַי חוֹזֵר? רַבָּה אָמַר: כָּל זְמַן שֶׁיּוֹשְׁבִין; רַב יוֹסֵף אָמַר: כָּל זְמַן שֶׁעוֹסְקִין בְּאוֹתוֹ עִנְיָן. אָמַר רַב יוֹסֵף: כָּוְותִי דִּידִי מִסְתַּבְּרָא, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה: שְׁלֹשָׁה שֶׁנִּכְנְסוּ לְבֵקֵר אֶת הַחוֹלֶה - רָצוּ כּוֹתְבִין, רָצוּ עוֹשִׂין דִּין; וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ כָּל זְמַן שֶׁיּוֹשְׁבִין, לֵיחוֹשׁ דִּלְמָא חָדַר בֵּיהּ! אֲמַר רַב יוֹסֵף: אֲמַרֵיתָהּ לְשֶׁמַעְתָּא קַמֵּיהּ דְּרַב כָּהֲנָא: וְלִרַב יוֹסֵף מִי נִיחָא? וְלֵיחוֹשׁ דִּלְמָא חָדַר בֵּיהּ! אֶלָּא מַאי אִית לָךְ לְמֵימַר? דַּיְיסְקֵילוּקוּ

מענינא

שיש עדים מעידים בפניו, כשמתבוננין להעיד גרע טפי. ואין להקשות: כי פריך בפרק "ראוהו בית דין" (ראש השנה כה, ב): מושיבין מחבריהן. לוקמו בדוכתייהו ולוקדשו, דלא תהא שמיעה גדולה מראייה! אמאי לא משני: כגון שנתבוננו להעיד, דאין יכולין להיות דיינין? דהא אי נתבוננו — לא היה היחיד נעשה דיין. ומיהו, אין נראה פירושו. דטעם דאין עד נעשה דיין הוא אי משום דהוה עדות שאי אתה יכול להזימה, דכיון שהן עצמן עדים דיינין לא יקבלו הזמה על עצמן, או משום דבעינן "ועמדו שני האנשים" — אלו העדים, "לפני ה'" — אלו דיינין, אבל העדים עצמן אין חוזרין ויושבין ודנין. ומהני טעמי אין לפסול המתבונן להעיד, אלא דוקא עד דמעיד. ומההיא דמכות שהבאיה — אין ראיה, דהתם גזירת הכתוב הוא דמקיש שלשה לשנים, דאפילו הן מאה אם נמצא אחד מהן קרוב או פסול — עדותן בטלה. ועוד קשה לרבינו יצחק: לפירושו, דמדמה אין עד נעשה דיין לנמצא אחד מהן קרוב או פסול, אם כן לרבי יוסי, דאית ליה דבראייה בעלמא בלא כוונת עדות נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה — כמו כן לא יעשה שוב דיין, אם כן ליתּ ליה שלא תהא שמיעה גדולה מראייה. והשתא בראש השנה פריך בפשיטות: ולא תהא שמיעה גדולה מראייה, ומשמע דליכא מאן דפליג! ועוד: קשה דרב יהודה אדרב יהודה, דרב יהודה פסיק במכות (ו, א) כרבי יוסי דבראייה בעלמא נעשה עד, ואין עד נעשה דיין, ואם תאמר: היכי קאמר רב יהודה רצו עושין דין? הלא נעשו עדים אף על פי שלא נתכוונו? אלא ודאי אומר רבינו יצחק דאין לדמותו. ועוד אומר רבינו יצחק: דהתם נמי, בכוונה לחודיה, שנתכוונו להעיד בשעת ראייה — לא היתה עדותן בטלה, אלא כשהעידו אחר כך בבית דין. דאי לא תימא הכי — אין לך גט כשר כשנותנין בפני קרובן או קרוביו אם נתכוונו להעיד. והא דקאמר: ומה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש, אף על פי שאין עדותן בטלה אלא כשמעידין בפני בית דין — מכל מקום פעמים שאין האח זו יודע שכבר העיד אחיו, ומעיד. ומיהו, מעיקרא הוה בעי למימר התם דבראייה בעלמא בלא העדאה נפסלין כשנמצא אחד מהם קרוב או פסול, מדפרץ: הרוג יצחל, נרבע יצחל, הורג ורובע יצילו. אבל לפי המסקנא דבעי למימר, ומסיק רבא: אמר קרא "יקום דבר" במקיימי דבר התחוב מדבר, דהיינו עדים, שהדבר מוקפים על ידיהן — אין נפסלין עד שיעידו בבית דין ויקיימו דבר. **ואין** עד נעשה דיין — היינו עד המעיד, כדפרישית. ודוקא בראוייתא, אבל בדרבנן — נעשה דיין, כדמוכח בפרק קמא דגיטין (ה, ב) ובפרק שני דשבועות (כא, ב). ורבי עקיבא דאמר ב"החובל" (בבא קמא צ, ב): כולן עדים הן, ואפילו עד הראוה אין נעשה דיין — היינו דוקא בדיני נפשות, כדמוכח בפרק

אבל בלילה אפילו שלשה כותבין ואין עושין דין — דההיא ראייה כמו עדות, ואין מקבלין עדות בלילה, כדמוכח פרק "ראוהו בית דין" (ראש השנה כה, ב) דקבלת עדות בתוהלת דין. והיום דראוי לקבלת עדות — יכולין לדון על פי ראיית יום, דלא תהא שמיעה גדולה מראייה. ולא כמו שפירש הקונטרס דאמר: קבלו עדות שהעידו לפניהם בלילה — דנין למחר על פי אותו עדות, ואין צריכין לחזור ולהעיד בפניהם ביום. ומה שפירש הקונטרס: דוקא שנבנסו לבקר, אבל הזמינום להעיד שוב אין יכולין לדון אפילו יעידו אחרים, דהוו להו עדים ואין עד נעשה דיין. והביא ראיה מפרק קמא דמכות (ו, א), דרבי יוסי סבר נמצא אחד מהן קרוב או פסול — עדות כולן בטלה, ולרבי נמי, כי אמרי "לאסהודי אתינא" — עדותן בטלה, ופסיק רב נחמן דהלכתא כוותיה דרבי, וקיימא לן כרב נחמן בדיני. וההיא דראשי השנה, דמושיבין מחבריהן אצל היחיד, איירי שלא הלכו מתחלה על מנת לראות, דאם כן אין שוב היחיד יכול להיות דיין. והביא ראיה נמי מתשובת רש"י זכר צדיק לברכה, שהיה מדקדק מכאן שאין צריך לומר "אתם עדי", דאי אמר להו "לימוך עלי סהדי" אמאי רצו עושין דין? הא בהדיא שמיעה סהדי! ואף על פי שפירש הקונטרס שיכול להיות דיין כשראוהו בלילה כיון

ראוהו בית דין" (ראש השנה כה, ב), דמפרש טעמא: כיון דחזו דקטל — תו לא מצו חזו ליה בזוכותיה. ואם תאמר (דבפרק קמא) [צריך להיות: בפרק שני] דמכות (יב, א) מפרש טעמא אחרינא, דקאמר רבי עקיבא: מנין לסנהדרין שראו בו' שאין ממיתין אותו עד שיעמוד בבית דין — שנאמר "עד עמדו לפני העדה למשפט" — עד שיעמוד בבית דין אחר. ויש לומר: דההיא דרשה דמכות עיקר, ההיא דראש השנה (כו, א) לא קאמר אלא דמההיא טעם לא גמרינן שאר דינים מהתם, דדוקא בדיני נפשות אין עד הרואה נעשה דיין, משום "והצילו העדה".

ניחוש דלמא הדר ביה — קשה לרבינו יצחק: דאם כן כל מתנת שכיב מרע בכולה, או מצוה מחמת מיתה, ניחוש דלמא הדר ביה! וכי תימא הכי נמי, דצריך עדים שלא חזר בו עד שמת, דהא בסוף פרק קמא דבבא מציעא (יט, ב) אמר: קמא ובתרא — בתרא קני, קמא לא קני. משמע: ואי ליכא בתרא — קמא קני

קני קמא, ואף על גב דלא ידעינן אי הדר ביה. ואמר נמי: דייתיקי מבטלת דייתיקי. ומיהו, בקונטרס פירש דהכי פריך: כיון דיכול לחזור וביטל — הדין לא הוי דין, ואף על גב דלא חזר — חיישינן שמא יחזור. ואין נראה לרבינו יצחק, דאם כן הוה ליה למיפרך: והא מצי הדר ביה! ונראה לפרש: דאמאי עושים דיק? ניחוש שמא יחזור, והוי כמו אטרוחי בי דינא בכדי.

והלכתא בוותיה דרב יוסף בשדה ענין ומחצה — אף על גב דבמחצה ליכא מאן דפליג עליה דרב יוסף, מכל מקום הוצרך לפסוק הלכה כמותו משום דאביי מקשי עלה. ואף על גב דשני ליה רב יוסף שפיר, סלקא דעתך משום דרב יוסף (אעיקר) [אריעקר] תלמודיה, ולא הוי שינוי דיוקיה עיקר — קא משמע לן. ומכאן אין להוכיח דהלכתא כרבה לגבי רב יוסף בכולי גמרא, שהרי כאן פוסק אפילו בדבר דלא חלק עליה רבה. דמסתברא דלא אתי למימר: אין הלכה כמותו בכל מה שדבר בגמרא אלא במבילתין, דהנך שלשה איתנהו במבילתין. אבל יש ראיה מפרק "מי שאחזו" (ניטין עד, ב) דקאמר: והא קיימא לן להלכתא כרבה, ובהא אין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. ומדלא קאמר "והא קיימא לן בהאי להלכתא כרבה" כדקאמר גבי רבן שמעון בן גמליאל — משמע דבכולי גמרא להלכתא כרבה. ובהדיא דריש "הבונס" (בבא קמא נג, ב) דפליגי רבה ורב יוסף בשומר אבידה — אומר רבינו יצחק דהלכה כרבה, דהוי שומר חנם, ולא כמו שפוסקין כרב יוסף, ושם (דיבור המתחיל בהדיא) פירשנו.

מה אשה אם בעלה אין הבעל יורשה בקבר — פירוש הקונטרס אינו מיושב, דמפרש "בקבר" אאשתו קאי, דאין הבעל יורשה אם נפלו לה נכסים בשהיא בקבר. דהא דומיא דזה ליכא לפרושי "אף אשה את בנה אין הבן יורש את אמו בשהיא בקבר". והא ליתא, שהרי הבן יורש את אמו בשהיא בקבר, כשמתה בחיי מורישה, כדאמר לעיל. ולקמן נמי מרבינן בן הבת. ואם נפרש: יורש הבעל, כשהוא בקבר אין יורש את אשתו להנחיל לאחיו — הוה אתי שפיר, דאף האשה — אין הבן יורש את אמו בשהוא בקבר להנחיל לאחיו מן האב. אבל תימה: דאמאי פשיטא ליה בבעל טפי מבבן? דמה שפירש רבינו יצחק בן מרדכי דלכך פשיטא ליה בבעל, משום דשאירות פקע ליה על ידי מיתה כמו על ידי גירושין — אין נראה, דאמר ב"הבא על יבמתו" (יבמות נה, ב) דלאחר מיתה נמי מיקריא "שארו". ואומר רבינו יצחק: דהיינו טעמא — משום דאין אדם יורש בקבר להנחיל לקרובין, אלא על ידי משמוש נפקא לן לקמן מ"ובן אין לו", דהיינו הנהו דיורשין מחמת קורבה. אבל בעל דלא ירית מחמת קורבה — לא אשכחת משמוש. וקשה לרבינו שמשון בן אברהם: דאם כן אמאי איצטריך קרא לעיל דאין יורש אשתו בראור, עד דילפי מפנחס? תיפוק ליה משום דלא אשכח משמוש בירושה הבאה מכח שאירות! ונראה לו: שזהו שברתו של רבינו שמואל בן מאיר דנקט יורש אשתו – כשהאשה בקבר. דדוקא כשהבעל בקבר הוה ליה למימר, והא דלא פירש הכי — שסובר דהיא גופה לא נפקא לן אלא ממאי דאשכח שאינו יורש את אשתו כשהאשה בקבר, כדילפינן לעיל מקרא דפנחס. דנהי דלא מבטל שאירות לגמרי כדאמר ביבמות, מכל מקום מכח שאירות בקבר אשכחן דאינו יורש, הלכך אין לו לבעל לירש אשתו עצמו בקבר. והכי נמי בן, אף על גב דיורש אמו כשהיא בקבר מ"ויאין לו" כתיב, מכל מקום אינו יורשה כשהוא בקבר להנחיל לאחין מן האב, דליף מבעל. ובסוף פרק "מי שמת" (בבא בתרא קנט, ב) ליף לה מקרא אחרינא: נאמר סיבה ובנאמר סיבה בבעל כר'. וכופר האשה דלא ירית בעל — נפקא לן מקרא אחרינא, בפרק "שור שנגח ארבעים וחמשה" (בבא קמא מב, ב), ומפרש התם טעמא — לפי שהוא ראוי, שאינו משתלם אלא לאחר מיתה. וכן נוקיה ומלוה שלה, למאן דחשיב ליה ראוי, אומר רבינו יצחק: לפי שאינן ממורישי אשה הוי, לכן צריך לפסוק אחר. ובבבא קמא פירש דמכופר לא אתי שאר ראוי, דהוה אמינא: שאני כופר, דלעולם הוה ראוי. ומיהושה לא שמעינן כופר, לפי שמחזירים נעשה החבלה.

אף מטה האם יורשת את בנה — הקשה רבינו יצחק: אם כן, על ידי איש נמי מסבת נחלה ממטה למטה; שאם ישא משבט אחר ויומת, ויירשנו בנו, ואחר כך יומת הבן ותירשנו אמו שהיא משבט אחר. ואמאי אזדר רחמנא לאשה מ"וכל בת יורשת נחלה" טפי מלאיש? ועוד, דאם כשאין האב האשה יורשת — אם כן לא תהיה נחלה ממשמשת לקרובי האב, ולקמן מקרא נפקא לן ממשמוש נחלה. ואם שניהן יורשין יחד את הבן — הא משפחת אם אינה קרויה משפחה! ונראה לרבינו תם ולרבינו יצחק: דבגיורת קאמר דיורשת את בנה, ונפקא מינה שלא יהיו נכסיו הפקר.

בן

מענינא לענינא — שפסקו מאותו ענין, ודברו בענינים ובמעשים אחרים, ואז, אם רצו — עושין דין. אבל כל זמן שעסוקין באותו ענין — אין עושין דין. **והלכתא בוותיה דרב יוסף בשדה** — בפרק קמא (בבא בתרא יב, ב) אמר רב יוסף: מצי אמר ליה "מעלינא לך בנכסי דבר מריון". **ענין** — הא דאמרן. **ומחצה** — לקמן, ב"מי שמת" (קמג, א): ההוא דאמר לדביתהו "נכסי ליך ולבריך", אמר רב יוסף: קנאי פלגא. דדריש "והיתה לאחרן ולבניו" — מחצה לאחרן ומחצה לבניו. **האשה את בנה למה לי** — למימנו: מנחלת ולא נוחלת? דיינו רישא, דקתני: האיש את אמו — נוחל ולא מנחיל. והאשה את בעלה נמי, דקתני מנחלת ולא נוחלת — היינו נמי רישא: האיש את אשתו נוחל ולא מנחיל. וכן אחי האם דקתני דמנחילין לנכדם בני אחותם ולא נוחלין — היינו נמי רישא דקתני: בני אחות של איש נוחלין דודיהן ולא מנחילין. ולמאן דתני נמי במתניתין בני אחיות — תך סיפא נמי היינו בני אחיות, דכי היכי דהאיש נוחל את דודו ואינו מנחיל — הכי נמי נוחל את דודתו ואינו מנחיל. **הכי גרסינן: הא קא משמע לן דהאשה כו'** — ולא גרסינן "אלא". כלומר, להכי תנא בבא יתירה, לאקושי האשה את בנה להאשה את בעלה, דבאותו ענין שהאשה מנחלת לבעלה — מנחלת נמי לבנה. **מה האשה את בעלה** — אינה מנחלת לו בראורי לה לאחר מיתתה, אלא במחזקו. כדאמרן לעיל, ולילפינן מקראי, דאין הבעל יורש את אשתו בנחלה הבאה לה ממורישיה כשהיא בקבר. אלא או בנה או בתה יורשה, ואם אין לה בן — הקרוב למורישה יותר קודם. **אף האשה את בנה** — אינה מנחלת לו בראורי לו לאחר מיתתו, כדי שינחיל הוא לקרוביו שמצד אביו ולא מצד אמו. כגון שאם מת הבן ואחר כך מתה אמו — אין זה הבן, שהוא כבר מת ונתון בקבר מקודם מיתת אמו, יורש עתה את אמו להנחיל את אחיו מאביו. אלא יורשי אביה יורשין אותה, וסברא הוא, דכיון דמת בנה מקמי דידה — פקע לו כחו בירושת אמו. ומיהו, להכי איצטריך לאשמועינן דלא ירית כשהוא בקבר את אמו, דסלקא דעתך אמינא "לא תסוב" תרי זימני כתיב, ותרוויהו בסבת הבן, חד להיכא דמתה אמו מקמיה דירית לה, ואידך לאשמועינן דאפילו היכא דמית איהו ברישא ומתה היא אחריו, דהוסבה נחלה לאביו או לקרוביו מן האב — קא משמע לן משנה יתירה דלא ירית בראורי. וקראי לכדדרשינהו לעיל. והאי דקתני אחי האם דלא צריך — אגב גררא דהנך נקט ליה. והאי דקתני ברישא האב את הבנים והבנים את האב, והוה מצינו למשמע סיפא מרישא, מיהו כיון דמיתני ליה בתרוייהו נוחלין ומנחילין — קתני לה, דכל נוחלין ומנחילין קחשיב. אבל הך בבא דמנחילין ולא נוחלין — כולה מיותרת היא, שהרי כבר נשנית בבת נוחלין ולא מנחילין. **יורש את אמו בקבר** — דמי להתוא בקבר דלעיל, שבשהאשה בקבר אינה יורשת אביה כדי להנחיל לבעלה. והכא נמי, בשהבן בקבר — אינו יורש את אמו כדי להנחיל לאחין מן האב. **משום רבי יהודה ברבי שמעון** — משום דלא היה רבו מובהק קאמר "משום", שלא הורגל רבי יוחנן לומר דברים משמו של רבי יהודה ברבי שמעון. אבל מרבו יאמר: אמר רבי יוחנן אמר רבי ינאי. **דבר תורה** — כלומר, מן הפסוק יש ללמוד. **האב יורש את בנו** — והוא הדין לבתו, כדילפינן בריש פירקין. **יורשת את בנה** — והוא הדין לבתה במקום שאין האב. אבל אם אביו קיים — הוא קודם, דלהכי מיהא אהני משפחת אב שקרויה משפחה, להקדים שאר האב לשאר האם. **מטות** — "וכל בת יורשת נחלה ממטות", וביורשת שני מטות אוקימנה.

איתיביה

איתיביה רבי יוחנן לרבי יהודה בן בתירא: האיש את אמו נוחל ולא מנחיל. אלמא: אין האם נוחלת את בנה. אלא דעדיפא ליה לאותוביה מסיפא, דקתני בהדיא: מנחלת ולא נוחלת, וקשיא ליה לרבי יהודה דאמר: **משנתנו איני יודע מי שנאה** — דאינה עיקר. דהיא גופה קשיא, בדלקמן, דפרכינן: ותנא דידן מה נפשך בו'. והלכך, בין דשמעינן ליה דדריש הקישא ד"מטות" כדאמרינן לעיל בפירקין (קיא, א): להקדים הבן לבת בנכסי האם — הכי נמי הוה מצי לאקושי ולמימר דיורשת את בנה. **דלא דריש** — הקישא ד"מטות", כדאמרינן לעיל דאחד הבן ואחד הבת שוין בנכסי האם. דלא מקיש מטה האם למטה האב. **לא מיתוקמא ברבי זבריה** — דאיכא למשמע ממתניתין דהבן קודם לבת בנכסי האם. **ותני עלה בני אחות ולא בנות אחות** — והא ברייתא אינה מוספת על המשנה אלא מפרשת היא, דדוקא נקט מתניתין בני אחות — למימר שהבנים נוחלין את הדיזקין, ולא הבנות, כל זמן שיש בן. לפי שהבנים באין לירש את דודיהן מכח אמם שהיתה אחותן, כדבתיב "ואם אין לו אחים", ודרשינן לקמן: עיין עליה, דבן אחין במקום אחין קאי. והוה הדין דבן אחותו במקום אחותו קאי, וכמי שאמם מוחזקת דמי, וחן באין לירש מכחה. וסבירא ליה דבן קודם לבת בנכסי האם. אבל לרבי זכריה בן הקצב — הבנים והבנות יירשו כאחד את דודיהם, דמכח אמם קא ירתי, וסבירא ליה דבן ובת כי הדדי ירתי בנכסי האם. **ותנא דידן מה נפשך** — כלומר, מה הוא דעתו, דסבירא ליה תרתי: בן קודם לבת בנכסי האם, כדקתני: האיש את אמו ולא הבת את אמה, ונפקא לן לעיל מהקישא ד"מטות". וסבירא ליה דאין האשה יורשת את בנה, דלהכי לא דריש הקישא ד"מטות". מה נפשך דמקיש לחצאין? והלא אין הקיש למחצה **לעולם דריש מטות** — להקישא שיקדום הבן לבת בנכסי האם. ומיהו, לחכי לא דרשינן הקישא לומר שתירש האם את הבן — דאמר קרא "וכל בת יורשת נחלה ממטות" וגו', והוה מצי למכתב "וכל בת נחלה", וכתיב "יורשת", למימרא: דוקא יורשת שני מטות, אבל אינה מורשת לשני מטות אם מתה היא, אלא אחד מהם, דהיינו אב, דאין האם יורשת. ורבינו חננאל דייק מ"ם ד"ממטות" — מקצת שני מטות הוא דיורשת ואינה מורשת. כגון אם, שאין האם יורשת בתה, והוה הדין לבנה: דעל כרחך האי מ"ם לדיזקא דידיה אתא, דאי לגופיה, לאשמועינן דבירושת אחד משני מטות מיירי — לשתוק קרא מיניה, ולא לכתוב לא "מטות" ולא מ"ם, והוה אמינא דלכל אשה אזהר רחמנא שלא תנשא לשבט אחר, בין שהיא יורשת מטה אחד, בין יורשת שני מטות. **משנה בן קודם לבת** — ראובן קודם לדינה אחותו לירש את יעקב. וכן כל יוצאי יריכו של ראובן, אם מת ראובן — קודמין לדינה אחותו, לירש את יעקב. כגון מת ראובן — חנוך בנו קודם לדינה לירש נכסי יעקב, וכן של חנוך בנו עד אלף דור — כולן קודמין לדינה. ובגמרא מפרש טעמא, מדכתיב "אין לו" — עיין עליו. **בת קודמת לאחין** — ואם יש לא למת — גם לו קודמת. **אחין קודמין לאחי האב** — ואם יש להן אחות — הן קודמין לאחותן, והאחות ויוצאי יריכה קודמין לאחי האב. **כל הקודם בנחלה** — ומת, יוצאי יריכו עומדין במקומו לירש אותה נחלה, ולא שאר קרובי המת יורשין אותו, אף על פי שקרובין למת יותר מיוצאי יריכו של זה. **והאב קודם** — לירש בנו או בתו שמתו, לכל יוצאי יריכו — דהיינו אחי המת. וכבר נפקא לן ברישׁ פירקין מ"והעברת" דהאב קודם לאחין. ודוקא מיוצאי יריכו, אבל יוצאי יריכו של אדם. **נמרא ובת הבן** — במקום שאין שם בן הבן ובן של בת הבן, אבל לישנא קלילא הוא דנקט. אבל בת של בת של בת תרי זמני רצופין — לאו לישנא קלילא הוא. **אין לו עיין עליו** — של מת, אם יש לו בן או הבא מכחו של בן, כגון יוצאי יריכו. ויו"ד יתירא קא דריש, דמצי למכתב "אן" בלא יו"ד. וכדכתיב "מאן בלעם". והכי מפרשינן בקידושין (ד, א) גבי "ויצאה חנם אין כסף". **עיין עליו** — דהאי מת, אם יש לו בת כלל וכלל. וכיון דאיכא יוצאי יריכה — עובר ירך אמו הוא.

הא

איתיביה רבי יוחנן לרבי יהודה בן שמעון: האשה את בנה, והאשה את בעלה, ואחי האם - מנחילין ולא נוחלין! אמר ליה: משנתנו, איני יודע מי שנאה. ולימא ליה: רבי זכריה בן הקצב היא, דלא דריש "מטות"! - לא מיתוקמא מתניתין ברבי זכריה בן הקצב: דקתני: ובני אחות; ובנו: בני אחות - ולא בנות אחות; ואמרינן: למאי הלכתא? ואמר רב ששת: לקדם; ואי סלקא דעתך מתניתין רבי זכריה בן הקצב היא, הא אמר: אחד הבן ואחד הבת שוין בנכסי האם מנא ליה? - לעולם דריש "מטות", ושאני הכא, דאמר קרא: "וכל בת ירשת נחלה", יורשת - ואינה מורשת. משנה סדר נחלות כך הוא: "איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו" - בן קודם לבת, כל יוצאי ירכו של בן קודמין לבת. בת קודמת לאחין, יוצאי יריכה של בת קודמין לאחין. אחין קודמין לאחי האב, יוצאי יריכן של אחין קודמין לאחי האב. זה הכלל: כל הקודם בנחלה יוצאי יריכו עומדין במקומו. האב קודם לבנו ולבתו שמתו, ולכל יוצאי יריכו. רבנן: "בן" - אין לי אלא בן, בן הבן, או בת הבן, או בת בת הבן, בת בת הבן, מנין? תלמוד לומר: "ולא בנות אחות" - עיין עליו. "בת" - אין לי אלא בת, בת הבת, ובן הבת, ובת בן הבת, בת הבת, מנין? תלמוד לומר: "ולבני לוי" - עיין עליו.

בן הבת הבת ובת בת הבן מנין תלמוד לומר אין לו עיין עליו — ואם תאמר: תיפוק ליה דבני בנים הרי הן כבנים, כדאמר בפרק "אלמנה" (יבמות ע, א), דזרע זרעה לא צריך קרא, דבני בנים הרי הן כבנים! ויש לומר: דהתם דכתיב "וזרע אין לה", מ"זרע" משמע בני בנים, כדמשמע בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין סד, ב) גבי מעביר בנו ובתו באש, דקאמר: אין לי אלא בנו ובתו, ממאי דכתיב "בני" — אי"ת דכתיב "בן" — אי"ת דכתיב "זרע", מ"זרע" משמע בני בנים. ולהכי לא מיתוקמא ברבי זכריה — דאיכא למשמע ממתניתין דהבן קודם לבת בנכסי האם. **ותני עלה בני אחות ולא בנות אחות** — והא ברייתא אינה מוספת על המשנה אלא מפרשת היא, דדוקא נקט מתניתין בני אחות — למימר שהבנים נוחלין את הדיזקין, ולא הבנות, כל זמן שיש בן. לפי שהבנים באין לירש את דודיהן מכח אמם שהיתה אחותן, כדבתיב "ואם אין לו אחים", ודרשינן לקמן: עיין עליה, דבן אחין במקום אחין קאי. והוה הדין דבן אחותו במקום אחותו קאי, וכמי שאמם מוחזקת דמי, וחן באין לירש מכחה. וסבירא ליה דבן קודם לבת בנכסי האם. אבל לרבי זכריה בן הקצב — הבנים והבנות יירשו כאחד את דודיהם, דמכח אמם קא ירתי, וסבירא ליה דבן ובת כי הדדי ירתי בנכסי האם. **ותנא דידן מה נפשך** — כלומר, מה הוא דעתו, דסבירא ליה תרתי: בן קודם לבת בנכסי האם, כדקתני: האיש את אמו ולא הבת את אמה, ונפקא לן לעיל מהקישא ד"מטות". וסבירא ליה דאין האשה יורשת את בנה, דלהכי לא דריש הקישא ד"מטות". מה נפשך דמקיש לחצאין? והלא אין הקיש למחצה **לעולם דריש מטות** — להקישא שיקדום הבן לבת בנכסי האם. ומיהו, לחכי לא דרשינן הקישא לומר שתירש האם את הבן — דאמר קרא "וכל בת ירשת נחלה ממטות" וגו', והוה מצי למכתב "וכל בת נחלה", וכתיב "יורשת", למימרא: דוקא יורשת שני מטות, אבל אינה מורשת לשני מטות אם מתה היא, אלא אחד מהם, דהיינו אב, דאין האם יורשת. ורבינו חננאל דייק מ"ם ד"ממטות" — מקצת שני מטות הוא דיורשת ואינה מורשת. כגון אם, שאין האם יורשת בתה, והוה הדין לבנה: דעל כרחך האי מ"ם לדיזקא דידיה אתא, דאי לגופיה, לאשמועינן דבירושת אחד משני מטות מיירי — לשתוק קרא מיניה, ולא לכתוב לא "מטות" ולא מ"ם, והוה אמינא דלכל אשה אזהר רחמנא שלא תנשא לשבט אחר, בין שהיא יורשת מטה אחד, בין יורשת שני מטות. **משנה בן קודם לבת** — ראובן קודם לדינה אחותו לירש את יעקב. וכן כל יוצאי יריכו של ראובן, אם מת ראובן — קודמין לדינה אחותו, לירש את יעקב. כגון מת ראובן — חנוך בנו קודם לדינה לירש נכסי יעקב, וכן של חנוך בנו עד אלף דור — כולן קודמין לדינה. ובגמרא מפרש טעמא, מדכתיב "אין לו" — עיין עליו. **בת קודמת לאחין** — ואם יש לא למת — גם לו קודמת. **אחין קודמין לאחי האב** — ואם יש להן אחות — הן קודמין לאחותן, והאחות ויוצאי יריכה קודמין לאחי האב. **כל הקודם בנחלה** — ומת, יוצאי יריכו עומדין במקומו לירש אותה נחלה, ולא שאר קרובי המת יורשין אותו, אף על פי שקרובין למת יותר מיוצאי יריכו של זה. **והאב קודם** — לירש בנו או בתו שמתו, לכל יוצאי יריכו — דהיינו אחי המת. וכבר נפקא לן ברישׁ פירקין מ"והעברת" דהאב קודם לאחין. ודוקא מיוצאי יריכו, אבל יוצאי יריכו של אדם. **נמרא ובת הבן** — במקום שאין שם בן הבן ובן של בת הבן, אבל לישנא קלילא הוא דנקט. אבל בת של בת של בת תרי זמני רצופין — לאו לישנא קלילא הוא. **אין לו עיין עליו** — של מת, אם יש לו בן או הבא מכחו של בן, כגון יוצאי יריכו. ויו"ד יתירא קא דריש, דמצי למכתב "אן" בלא יו"ד. וכדכתיב "מאן בלעם". והכי מפרשינן בקידושין (ד, א) גבי "ויצאה חנם אין כסף". **עיין עליו** — דהאי מת, אם יש לו בת כלל וכלל. וכיון דאיכא יוצאי יריכה — עובר ירך אמו הוא.

הא

(כב, ב): יורשו ומטמא לו, פשיטא! ויש לומר: ד"זרע" משמע כשר, לכך איצטריך גבי בת כהן רבויא. אבל "בן" — משמע נמי פסול. והא דאיצטריך גבי יבום לרבויי בן פסול — היינו משום דהוה אמינא גילף אחות אחותה מבני יעקב דכשרים ולא פסולים. דמהאי טעמא נמי אמר התם דהוה אמינא שאת פסול אינו זוקק ליבום, אי לאו משום דמצינו בקרא דבן פסול פוטר, ומדלענין מיפטר פוטר — מוזקק נמי זקיק.

אפילו

אפילו נשיא שבישראל — שרוצה לתקן לפי צורך שעה. כעין שמצינו בבני בנימין, שהתנו שלא תירש בת הבן עם אחיו — אין שומעין לו, משום צדוקין.

מלמד שבא צבעון על אמו והוליד ממנה ענה — קשה לרבינו חם: דאמאי אהדר ליה מעמה? דלמא בן הבן הוי כבנו, אבל בת בנו — לא תהיה כבנו, אלא כבתו! ונראה לרבינו חם דענה אשה היתה, כדמוכח קראי. דכתיב "ואלה בני אהליבמה בת ענה בת צבעון" — אלמא אשה היתה. וליכא למימר דענה אחר היה, דהא אמר הכא דצבעון הוליד ענה. ועוד, דמיד אחר קרא דמיתי הכא "והוא ענה אשר מצא" וגו' כתיב "אלה בני ענה דישן ואהליבמה בת ענה". והשתא אהדר להו שפיר רבי יוחנן בן זכאי דבת הבן חשובה כבן לירש עם שאר בנים, שהן קודמין לבת מדקרי ליה "ישובי הארץ", וכך היא קודמת לבת. ומכאן סותר לבסוף קל וחומר שלהן. והא דכתיב "והוא ענה" בלשון זכר — היינו משום שירשה עם אחיה צבעון כזכר. ואם תאמר: והיאך ירשה ענה? והלא היה לה את, וכתיב "ובני צבעון איה וענה"! ויש לומר: דמת איה. תדע, מדלא חשיב בני איה כדחשיב בני ענה. ור"י פירש בפירוש חומש דאהליבמה היתה בת ענה ובת צבעון, ובי היכי דאמר הכא שבא צבעון על אמו והוליד ממנה ענה, ולכך חשיב ליה בני שעיר — הכי נמי בא ענה על אמו והוליד ממנה אהליבמה, ולהכי קרי לה אהליבמה בת ענה בת צבעון.

כי

"הוא עֲנָה" - הוא עֲנָה דְּמַעְיְקְרָא. אָמַר לֵיהּ: רַבִּי, בְּכָךְ אַתָּה פּוֹטְרֵנִי? אָמַר לוֹ: שׁוֹטֶה, הָא כֵּיצַד? נַחֲלָה מְמַשְׁמֶשֶׁת וְהוֹלֶכֶת עַד רְאוּבֵן. - וְלֵימָא: עַד יַעֲקֹב! אֲמַר אַבָּיֵי: גְּמִירִי, דְּלָא כְּלָה שִׁבְטָא. אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: כָּל הָאוֹמֵר תִּירַשׁ בַּת עִם בַּת הַבֵּן, אֲפִילּוּ נָשִׂיא שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, שֶׁאֵינָן אֶלָּא מַעֲשֶׂה צְדוּקִין. דְּתַנְיָא: בְּאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים בְּטֵבֵת חָבְנָא לְדִינְנָא; שֶׁהָיוּ צְדוּקִין אוֹמְרִין: תִּירַשׁ הַבַּת עִם בַּת הַבֵּן; נִמְצָא בַּת בְּנוֹ הַבָּאָה מִכֹּחַ בְּנוֹ, תִּירַשְׁנוּ. בְּתוֹ הַבָּאָה מִכֹּחוֹ, לֹא כָּל שֶׁכֵּן? קָרָא עָלָיו אֶת הַמִּקְרָא הַזֶּה: "אֵלֶּה בְּנֵי שֵׂעִיר הַחֹרִי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ לוֹטָן וְשׁוֹבָל וְצִבְעוֹן וַעֲנָה", וְכִתִיב: "אֵלֶּה בְּנֵי צִבְעוֹן וְאַיָּה וַעֲנָה"! אֶלָּא, מְלַמֵּד שֶׁבָּא צִבְעוֹן עַל אִמּוֹ וְהוֹלִיד עֲנָה. - וְדִלְמָא תְּרֵי עֲנָה הֲווּ! אֲמַר רַבָּה: אֲמִינָא מִילְּתָא דְּלָא אֲמְרָה שָׁבוֹר מַלְכָּא, וּמְנוּ? שְׁמוּאֵל, אִיכָּא דְּאָמְרִי, אֲמַר רַב פָּפָּא: אֲמִינָא מִילְּתָא דְּלָא אֲמְרָה שָׁבוֹר מַלְכָּא, וּמְנוּ? רַבָּה; אָמַר קְרָא: "הוּא עֲנָה" - הוּא עֲנָה דְּמַעְיְקְרָא.

הא כיצד — כלומר, ודאי כי היכי דאמרינן עיין עליו למטה — הכי נמי אמרינן עיין עליו למעלה, שאם כלה זרעו לגמרי העבירנה ליורשי האב למעלה. הא כיצד אתה מוצא בבל מקום "עיין עליו"? **נחלה ממשמשת והולכת עד ראובן** — שאם אין לו אב, ולא אח ולא בן אח, ולא אחות ולא בן אחות, ולא בני בניהן עד עולם, ולא אבי האב, ולא אחי האב ולא בני אחי האב, ולא אחות האב ולא בני אחי האב — מחזירין למטה ולמעלה על קרובי אבותיו עד ראובן, ולא יתנוה לקרובי האם. שבודקין אחר (אחי) אבי אבי אביו, ואם אין אבי אבי אביו, לא הוא ולא בניו ולא בני בניו — בודקין אחר אחי אבי אבי אביו, או הוא או יוצאי יריכו, דהיינו דוד אבי אביו או בני דוד אבי אביו. אבל האבות לעולם קודמין לאחי האבות, כדאמרינן לקמן: אבי האב ואחי האב, כגון אברהם וישמעאל בנכסי עשו — דאברהם קודם. וכן יהא הולך ובודק עד ראובן, דאבי אבי אבי אב תחלה, או הוא או בניו. ואם אינו — יבדוק אחרי כן באחיו, דהיינו אחי אבי אבי האב, או הוא או בניו, ואם אין — יבדוק באחותו או בבניה, דהיינו אחות אבי אבי אביו. ואם אינו — עולה עוד למעלה דור אחד, ויבדוק תחלה באבות, ואחר כך באחיותיהם, וכן לעולם, עד ראובן. כגון: ובני ראובן חנוך ופלוא, ובני פלוא אליאב, ובני אליאב נמואל ודתן. מת בנו של נמואל בלא זרע — נמואל ירשוה, ואם אין נמואל קיים — אחיו, בניו של נמואל, דהיינו בני נמואל ירשוין אותו. ואם אין לו אחים — ונתחם את נחלתו לאחי אביו, דהיינו דתן דודו, או הוא או בניו. כלה דתן — נותנין לאליאב אבי אביו של מת, או לאחי אליאב, או לאחות אליאב, להם ולבניהם ולבני בנידם. מת אליאב בלא אחים ובני אחים — חוזרין אצל פלוא, ואם מת — נותנין לתנוך וחצרון וכרמי או לבניהם, דהוו להו בני אחי אבי אביו של מת. ובענין זה אי אפשר שלא ימצא אחד בשבט הראוי לנחלה, שאין השבט כלה לגמרי. כללא דמילתא: אבי המת קודם לאחי המת, ובן אבי אבי המת קודם לאחי אבי המת. אבל אחי המת קודם לאבי אבי המת, ובן אחי אבי המת קודם לאבי אביו של מת, כדאמרינן לקמן גבי בעיות דרמי בר חמא. **ולימא עד יעקב** — שאם מת ראובן, הוא וכל זרעו — חוזרין אצל יעקב, ואם אין יעקב — שמעון ולוי יירשין את הראוי לראובן אחיהם, דהוו להו אחי אבי אבי אב אביו **אמר אביי** — אם כן נמצא שבט אחד כלה מישראל, וגמירי דלא כלה שבטא. וראיה לדבר במלאכי (ג) "כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם". בפירוש רבינו חננאל. ראובן דנקט לאו דוקא, אלא מפני שהוא שבט ראשון נקט. **אמר רב הונא אמר רב כל** — דין האומר ופוסק דין שתירש הבת של מת עם בת הבן של מת, מקל וחומר דלקמן, אפילו הוה הדין נשיא בישראל, שהבל נמנין עמו לדון כמותו — אין שומעין לו, מפני שדין זה מעשה צדוקין הוא, כדמפרש לקמן. ולחזק את הדבר אמר כן, כעין דאמרינן (מנחות לב, א): אם יבא אליהו ויאמר — אין שומעין לו. ויש מפרשין: שכיב מרע שמינה "תירשו הבת בנכסיי עם בת בני", ואליבא דרבי יוחנן בן ברוקה דאמר לקמן בפירקין: אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין — הכא אין שומעין לו, משום דדמי דמכח ירושה לא שוא היא באה לירש עם בת הבן, כדברי צדוקין, הלכך אמור רבנן דאין שומעין לו. ולאו מילתא היא, דבלאו מעשה צדוקין נמי אין שומעין, דמתנה על מה שכתוב בתורה, שהרי הבת אינה ראויה לירש כלל עם בת הבן. דאפילו רבי יוחנן בן ברוקה לא אמר אלא בבן בין הבנים, או בת בין הבנות, דבלאו הכי הוה ראוי לירש קצת — הלכך ראוי גם לירש לו את הכל, אבל בת בין הבנים, והוא הדין לבת אצל בת הבן — אין בדבריו כלום. והכי אמרינן לקמן בפירקין. **ברתניא** — במגילת תענית, דקחשיב אילין יומיא דלא להתענאה בהון, ומירתי בטבת, וקתני: בעשרים וארבעה בו תבנא לדיבנא — שבנו למשפטנו הראשון, שהודו לנו הצדוקין. **עם בת הבן** — ומיהו, עם בן הבן מודו דלא תירות. צדוק וביתוס תלמידי אנטיגנוס איש סוכו היו, והיו שונין לתלמידיהן מה שקיבלו מאנטיגנוס: אל תהיו כעבדים המשמשין בר', וטעו התלמידים בכך, שהיו סבורים דהכי קאמר: עבדו למקום ואל תקבלו שכר. ואמרו: כמו שאין בו ממש בדבר זה — כן כל דברי חכמים. וטעו ופקרו בדברי חכמים, ונקראו צדוקין על שם צדוק, וביתוסין על שם ביתוס, באבות דרבי נתן (פרק חמישי). קרא עליו מקרא — שאנו למידין ממנו שענה בנו של צבעון היה, וקרא ליה "בן שעיר", וקאמר נמי "ישובי הארץ", כלומר שענה ירש ארץ שעיר אבי אביו, ונמצא שבני בנים יורשין נחלת האב כבנים עצמן. והוא הדין לבת בנו, והלכך לא תירש הבת עם בת הבן, כי היכי דאינה יורשת עם הבן. **וכתיב ואלה בני צבעון ואיה וענה וגו'** — אלמא בנו היה, ולעיל קרי ליה אחיו. **אלא צבעון בא על אמו והוליד מענה ענה** — נמצא שהוא אחיו ובנו. ואין לומר דבנו של צבעון היה, והאי דקרי ליה בן שעיר לא משום שהיה אחיו של צבעון, אלא לאשמועינן דבני בנים הרי הן כבנים — אם כן לא לכתביה גבי צבעון, אלא מדקאמר "צבעון וענה" — אחים היו. ומיהו מדבתיב "ישובי הארץ" שמעינן מהכא דבני בנים הרי הן כבנים לנחלה. **אמר רבה אמינא בו' ומנו שמואל** — ולפי שהלכה כמותו בדינים קרי ליה הכי, והוא שם של מלך פרס. **איכא דאמרי אמר רב פפא בו'** — רבה נמי קרי שבור מלכא, משום דהלכתא נמי כוותיה, לבד משדה ענין ומחצה, דהלכתא כרב יוסף (לעיל קיד, ב). **בכך אתה פוטרני** — בתמיה, הלא גם אני מודה לך דבן הבן יורש את זקנו ואפילו במקום בת, אבל בת הבן (הוא) דאמרינן שתירש הבת עמה.

לא

לא תהא תורה שלמה שלנו כו' – איני צריך לדחוק בקש. ומיהו, מעיקרא לא היה חפץ לגלות לו טעמו של דבר, דאסור לגלות להם טעמי תורה. **בשיחה בטלה שלכם** — קל וחומר שאתם דנין מעצמכם, שיש עליו תשובה. מה לבת בנו שיפה כחה במקום אחין — שיורשת במקום אבידה, כגון בנות צלפחד שירשו בנכסי חפר אביהן עם בני חפר, שנאמר "נתן תתן להם אחזות נחלה בתוך אחי אביהן". **האמר בבתו שהורע כחה אצל האחין** — כשם שאינה יורשת עם אחיה בנכסי אביה — כך אינה יורשת עם בת אחיה. בוא וראה שבנות צלפחד ירשו בנכסי חפר, ולא לקחו בני חפר ובנות חפר כל נכסי חפר. נמצאת בת הבן קודמת לבת, דהיינו בנות צלפחד שקדמו לבנות חפר. **ואותו היום — שנצחום עשרים וארבעה בטבת היה. שלא תירש בת הבן עם האחין** — של בן, אלא האחין יורשין כל נכסי האב, ואפילו חלק שהיה ראוי לאחיהן המת. לפי שבאותו מעשה דפלגש בגבעה מתו במלחמה כל שבט בנימין, ואפילו הנשים, כדכתיב "מה נעשה לנותרים לנשים כי נשמדה מבנימין אשה". ולא נותר מהם כי אם שש מאות שנשאו נשים, ארבע מאות מבנות יבש גלעד, ומאתים שחטפו מבנות שילה. ונמצא כל ארץ בנימין ששה מאות איש. לפיכך, באותו העת מגיע מאד מן הנחלה לאשה אחת הבאה לירש, ואם תנשא לשבט אחר — נמצאת נגרעת נחלת שבט בנימין. לפיכך התקינו דהיכא דיש בנים יורשין את אביהם, דלא מיעקרא נחלה מבני המת — התנו שלא תירש בת הבן עמהן, דהפקר בית דין הפקר. אבל אם לא הניח בנים אלא בנות (לשם גם הבנות) — גם בת הבת תירש עמהן, דלא ניחא ליה למת שתעקר נחלתו מזרעו. אי נמי, היכא דאיכא בנות ובת הבן — תירש בת הבן את כל הנכסים. ומסתמא היו נזהרות שלא להנשא לשבט אחר, פן תסוב הנחלה לשבט אחר. והכי משמע קרא "ויאמרו לתת הירושה לפלטת בנימין" — כלומר, לבנים, הנקראים על שבט בנימין, ולא לבת הבן, שיכולה להנשא לשבט אחר ונעקרה נחלה מבנימין. **הכי גרסינן: מלא עליו עברה** — בפירוד רבינו חננאל: כלומר, שונא אותו. **חליפות** — חליפין, ממלא מקומו. דין **גרמא**

דעשיראה ביר — נשאר אצלו שן אחד מבניו, ובו היה מנחם למרי נפש האבלים. שהשן של מת אינו טמא, דתנן באהלות פרק שלישי (משנה ג): כל שבמת — טמא, חוץ מן השיניים והשיער והצפורן, ובשעת חיבורן — הכל טמא. וכיון דרבי יוחנן לא הניח בן, אם איתא דסבירא ליה דמי שלא הניח בן נקרא לא יראֵ אלהים — לא היה אומר לבריות "דין גרמא דעשיראה ביר", דאמרינן בעלמא (ברכות לד, ב): חציף עלי מאן דמפרסם חטאיה, כדכתיב "אשרי נשוי פשע כסוי חטאה". **לא הוה עייל לבי מדרשא** — לבית המת להתאבל עליו, כדתנן (אהלות פרק טז משנה ג): בית מלא טמיא — מלא מתים, לפי שלא היה רוצה להתבטל מלמודו. **הא דידיה** — "דין גרמא" כו'. דסבירא ליה כרבי יהושע בן לוי: זה שלא הניח תלמיד. **הא דרביה** — מאי דאמר: זה שלא הניח בן, ולא סבירא ליה. **קשה עניות כ'** — ורציך למיבעי רחמי. ואגב גררא דדרשות דרבי פנחס בר חמא נקט ליה הכא. **כי יד אלוה וגו'** — היינו חמשים מכות. שהרי במצרים דכתיב ביה "אצבע אלהים הוא" (שמות ח) לקו עשר מכות, נמצא ליד שיש בה חמש אצבעות — חמשים מכות. **אל תפן אל און** — אל תזהרהר אחר מדת הדין, כי יש מצירים יותר ממך. כי טוב לך זה החמשים מכות מעוני, והרי יש לך בסף וזהב וקרקעות, ועדיין הקדוש ברוך הוא מרחם עליך יותר מהרבה בני אדם שהן עניים. **חמת מלך** — היינו עצר שבאה לו חימה מאת המקום. מלאכי מות — היינו חולה שנוטה למות. **יכפרנה** — יקבחנה. **בעי רמי בר חמא אבי אביו** — של מת, ואחי אביו של מת, איזה מהן קודם? ומשום דתרוייהו אתו לירש את המת מכח אבי המת קא בעי לה. **בנכסי עשו** — מיתה נקט בעשו שהוא רשע, ולא ביעקב. **האב קודם לירש את בנו לכל יוצאי ירכו** — נמצא אברהם יורש את יצחק מקמי ישמעאל. והלכך, כיון דתרוייהו מכח יצחק אתו — דרי הוא באילו יורש יצחק את עשו, וחזר אברהם ויורש את יצחק בנו, כראמרן בריש פירקין, שהאב קודם לאחין. דכי היכי דדרשינן "אין לו בן" — עיין עליו, הכי נמי דרשינן בכל קרובים. וגבי אבי המת נמי דרשינן אם אין לו אב — ונתחם את נחלתו לאחיו, עיין עליו. שאם יש ליצחק שום יורש דראוי ליורשו — יבא במקומו, והיינו אברהם שקודם לישמעאל. וכן הלכה.

כי כי על זה בחרת מעוני – טוב לך במכות הללו ממה שהיית עני. דעשיר היה, דלא מצינו שהפסידו איוב אלא בהמות, אבל קרקעות ופסוֹ וחזר — לא הפסיד. אף על גב דקאמר "ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה" (איוב א) — מתנחם היה על הפסדו. שלא היה לו לחוש שבמותו לא יוליך כלום עמו, דכתיב בקהלת "ומאומה לא ישא בעמלו שיוליך בידו". והא דכתיב (רשיזה דקרא) (איוב מב) "ויתנו לו איש קשיטה אחת ונזם זהב אחד" — לא מפני שהיה עני, אלא דורון היו מביאין לו.

אבי האב ואחיו — כגון אברהם ויעקב בנכסי עשו, מהוּ? אמר רבה: תא שמע, האב קודם לבן; שמע מינה שאברהם קודם. לפי טעותו לא היה בן יורש את אביו, אלא אב קודם כל שעה לבן, שהיה סבור שאברהם יורש בשימות עשו ויפלו הנכסים לפני יצחק, ולדבריו שהיה סבור שאברהם קודם ליעקב — אין בן יורש את אביו. ושהיה

וְלֹא תְהֵא תּוֹרָה שְׁלֵמָה שֶׁלָּנוּ כְּשִׂיחָה בְּטֵלָה שֶׁלָּכֶם;
מַה לְּבַת בְּנוֹ - שֶׁבֵּן יְפֵה כֹּחָהּ בִּמְקוֹם הָאַחִין, תֹּאמַר
בִּבְתּוֹ - שֶׁהוּרַע כֹּחָהּ בִּמְקוֹם אַחִין! וְנִצְחוּם, וְאוֹתוֹ
הַיּוֹם עֲשָׂאוּהוּ יוֹם טוֹב. "וַיֹּאמְרוּ יֵרֵשַׁת פְּלֵטָה לִבְנְיָמִן
וְלֹא יִמָּחֶה שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל" - אָמַר רַבִּי יִצְחָק דְּבֵי רַבִּי
אַמִּי: מְלֵמֵּד, שֶׁהִתְנוּ עַל שֵׁבֶט בִּנְיָמִין שֶׁלֹּא תִירַשׁ בַּת
הַבֵּן עִם הָאַחִין. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן
בֶּן יוֹחַאי: כָּל שֶׁאֵינוֹ מַנִּיחַ בֵּן לְיוֹרְשׁוֹ - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ
הוּא מָלֵא עָלָיו עֶבְרָה. כְּתִיב הָכָא: "וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת
נַחֲלָתוֹ", וּכְתִיב הָתָם: "יוֹם עֶבְרָה הַיּוֹם הַהוּא". "אֲשֶׁר אֵין חֲלִיפוֹת לָמוֹ וְלֹא יֵרְאוּ אֱלֹהִים"
- רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, חַד אָמַר: כָּל שֶׁאֵינוֹ מַנִּיחַ בֵּן, וְחַד אָמַר: כָּל שֶׁאֵינוֹ מַנִּיחַ
תַּלְמִיד. תִּסְתַּיֵּים רַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר תַּלְמִיד, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דֵּין גְּרְמֵיהּ דְּעַשִּׂירָאָה בִּיר,
תִּסְתַּיֵּים דְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר תַּלְמִיד. - וּמִדְּרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר תַּלְמִיד, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר בֵּן?
וְהָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי לָא אָזִיל לְבֵי מַאן דְּשָׁכִיב בְּלָא בָּנִי, דִּכְתִיב: "בְּכוּ
בָכֹה לַהֹלֵךְ", וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: לְהוֹלֵךְ בְּלֹא בֵּן יָבֹרוּ! אֶלָּא, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הוּא
דְּאָמַר תַּלְמִיד. - וּמִדְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הוּא דְּאָמַר תַּלְמִיד, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר בֵּן; קַשְׁיָא דְּרַבִּי
יוֹחָנָן אַדְּרַבִּי יוֹחָנָן! - לָא קַשְׁיָא: הָא דִּידֵיהּ, הָא דְּרַבֵּיהּ. (סִימָן: חֲדַד עָנִי וְחָכָם) דָּרַשׁ רַבִּי
פִּנְחָס בֶּן חָמָא, מַאי דִּכְתִיב: "וַחֲדַד שָׁמַע בְּמִצְרַיִם כִּי שָׁכַב דָּוִד עִם אֲבוֹתָיו וְכִי מֵת יוֹאָב
שַׂר הַצָּבָא", מִפְּנֵי מָה בָּדְדוּ נָאֱמָרָה בּוֹ שְׁכִיבָה, וּבְיוֹאָב נָאֱמָרָה בּוֹ מִיתָה? דָּוִד שֶׁהִנִּיחַ בֵּן -
נָאֱמָרָה בּוֹ שְׁכִיבָה, יוֹאָב שֶׁלֹּא הִנִּיחַ בֵּן - נָאֱמָרָה בּוֹ מִיתָה. - וְיוֹאָב לֹא הִנִּיחַ בֵּן? וְהָכְתִיב:
"מִבְּנֵי יוֹאָב עֹבַדְיָה בֶּן יְחִיאֵל"! אֶלָּא, דָּוִד שֶׁהִנִּיחַ בֵּן כְּמוֹתוֹ - נָאֱמָרָה בּוֹ שְׁכִיבָה, יוֹאָב שֶׁלֹּא
הִנִּיחַ בֵּן כְּמוֹתוֹ - נָאֱמָרָה בּוֹ מִיתָה. דָּרַשׁ רַבִּי פִּנְחָס בֶּן חָמָא: קָשָׁה עֲנִיּוּת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל
אָדָם יוֹתֵר מֵחֲמִשִּׁים מַכּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "חָנֵּנִי חָנֵּנִי אַתָּם רֵעָי כִּי יַד אֱלוֹהַּ נָגָעָה בִּי", וְקָא אָמְרִי
לֵיהּ חֲבֵרַיָּיא: "הַשְׁמֵר אַל תִּפֶן אֶל אָוֶן כִּי עַל זֶה בָּחַרְתָּ מֵעֹנִי". דָּרַשׁ רַבִּי פִּנְחָס בַּר חָמָא: כָּל
שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, יִלֵּךְ אֵצֶל חָכָם וִיבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "חֲמַת מֶלֶךְ מַלְאָכֵי
מָוֶת וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה". "וֶה הִכְלִיל: כָּל הַקּוֹדֵם בִּנְגִילָה - יוֹצְאֵי יְרֵכוֹ קוֹדְמִין; וְהָאֵב קוֹדֵם
לְכָל יוֹצְאֵי יְרֵכוֹ". בָּעֵי רָמֵי בַּר חָמָא: אֲבִי הָאֵב וַאֲחִי הָאֵב, גְּנוֹן אַבְרָהָם וְיִשְׁמָעֵאל בִּנְכָסֵי
עֵשָׂו, אֵיזֶה מֵהֶן קוֹדֵם? אֲמַר רָבָא, תָּא שְׁמַע: הָאֵב קוֹדֵם לְכָל יוֹצְאֵי יְרֵכוֹ. - וְרָמֵי בַּר חָמָא?

ושחיה בבור נוטל שני חלקים — כאן לא דקדק הקונטרס יפה, דפירש: אף על גב דבשמת חפר לא היה צלפחד קיים — אפילו הכי בנותיו נוטלות חלק בבורה של צלפחד בנכסי חפר, כדתניא בתוספתא דבבורות: כיצד אין הבכור נוטל בראוי בבמותחזק? מת אביו בחיי אביו — נוטל פי שנים בנכסי אביו, ואינו נוטל פי שנים בנכסי אבי אביו. בגון יעקב שמת בחיי יצחק, היה ראובן בכור — נוטל פי שנים בנכסי יעקב, אבל לא בנכסי יצחק זקנו, שהרי ״ראוי״ (אפילו) אם היה יעקב קיים כשמת יצחק לא היה יעקב נוטל פי שנים, שהרי פשוט הוא. הלכך, ראובן הבא לירש מכח יעקב בנכסי יצחק — לא יטול אלא חלק פשיטות של אביו, עד כאן. ולא היה לו לפרש כן, דלא קרי ״ראוי״ כי האי גוונא מה שאין ראובן נוטל פי שנים מעשו בנכסי יצחק, אלא הא קרי ״ראוי״ — מה שאין ראובן נוטל פי שנים מאחיו בנכסי יצחק שלא החזיק בהן מעולם יעקב, והוה ליה ראוי.

ומחזירין

אַגַּב חוּרְפֵּיהּ לָא עַיֵּין פֵּהּ. בָּעֵי רַמֵּי בַּר חָמָא, אֲבִי הָאָב וְאָחִיו, כְּגוֹן אַבְרָהָם וְיַעֲקֹב בִּנְכְסֵי עֵשָׂו, אֵיזֶה מֵהֶן קוֹדֵם? אֲמַר רָבָא, תָּא שְׁמַע: הָאָב קוֹדֵם לְכָל יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ. - וְרַמֵּי בַּר חָמָא? יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ שֶׁלּוֹ, וְלֹא יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ שֶׁל בְּנוֹ. הָכִי נַמִּי מִסְתַּבְּרָא, דְּקָתָנֵי, זֶה הַכְּלָל: כָּל הַקּוֹדֵם בְּנַחֲלָה - יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ קוֹדְמִין; וְאִילּוּ אִיתֵיהּ לְיִצְחָק - יִצְחָק קוֹדֵם, הָשְׁתָּא נַמִּי דְּלֵיתֵיהּ יִצְחָק - יַעֲקֹב קוֹדֵם, שְׁמַע מִינָּהּ:

מתני׳ בְּנוֹת צְלָפְחָד נָטְלוּ שְׁלֹשָׁה חֲלָקִים בְּנַחֲלָה: חֵלֶק אֲבִיהֶן שֶׁהָיָה עִם יוֹצְאֵי מִצְרַיִם, וְחָלְקוּ עִם אֶחָיו בִּנְכְסֵי חֵפֶר, וְשָׁהָיָה בְּכוֹר נוֹטֵל שְׁנֵי חֲלָקִים.

גמרא

אגב חוּרפיה — חריפותו, שהיה טורד בשאלה אחרת דלקמן, דעדיפא מינה.

אבי האב — של מת, דהיינו זקנו ואחיו, איזה מהן קודם? מי לימא: ביון דיצחק קודם לעקב לירש את עשו, דהאב קודם לאח — דרי הוא כאילו ירשו יצחק לעשו, והלכך יבוא יעקב ויירש את יצחק אביו. אבל אברהם לא יירשנו, שהבן של מת קודם לאבי המת.

או דלמא בני בנים הרי הן כבנים, ונמצא עשו בן אברהם, וקודם אברהם לעיקב בנכסי עשו, דהאב קודם לאחין. **תא שמע האב קודם לכל יוצאי יריכו** — ועיקב יוצא יריכו של אברהם היה, והלכך אברהם קודם לו בנכסי עשו. **ורמי בר חמא** — אמר לך: משום הכי מספקא לי, דאיכא למימר: ״יוצאי יריכו״ משמע יוצאי ירך שלו, דהיינו בניו מאשתו, ולא יוצאי ירך בנו. **הכי נמי מסתברא** — דיעקב קודם לאברהם בנכסי עשו. דקתני רישא: כל הקודם בנחלה ואינו, בגון יצחק שקודם לאברהם בנכסי עשו אילו היה קיים, השתא דליתיה ליצחק — יוצאי יריכו קודמין, דהיינו יעקב, שיורש זכות אביו יצחק. שכן הוא הדין, שהרי אם מת יצחק אחר עשו — היה יעקב יורש, ולא אברהם, דהבנים קודמין לאב, כדאמרן בריש פירקין. הוא הדין כשמת יצחק מקמי עשו — יעקב יורש את זכותו, ולא אברהם. וכן הלכה. והשתא שמעינן מפירקין שסדר נחלות כך הוא: ראובן שמת — חנוך ופלוא חצרון וכרמי בניו יורשין אותו. ואם מת אחד מן הבנים קודם ראובן, והחזה בן הניח בן או בת, או בן בת או בת, עד מאה דורות — יירש במקום אביו בנכסי ראובן. ואם אין לראובן בנים ולא בני בנים, ואף לא בנות בנים — אז יורשות בנות ראובן את ראובן. ואם אין לראובן בנות ולא בני בנות ולא בנות בנות אפילו בסוף הדורות — אז יורש יעקב את ראובן בנו. ואם אין יעקב קיים — ונתתם את נחלת ראובן לאחיו בני אביו, שמעון ולוי ויהודה ויוסף ובנימין. ואם אינם קיימין — תתנו נחלת ראובן לבני שמעון ולוי. ואם אין להם בנים ולא בני בנים — תתנו לבנותיהן או לבני בנותיהן. דבכל מקום הזכר ויורשיו קודמין לנקבה, כדאמרן: מקיש ירושה שניה לירושה ראשונה. ואם אין לו אחים לראובן, ולא בני בנים לאחים, שמתו אחיו בלא בנים, או שלא היה לו אח מעולם — ונתתם את נחלתו לבת יעקב, אחותו מן האב, או לבניה ולבני בניה או לבנותיה ולבנות בנותיה עד עולם. ואם אין לראובן אחות ולא בני אחות מן האב — ונתתם את נחלתו לאבי אביו, דהיינו יצחק. ואם אין יצחק קיים — ונתתם נחלתו של ראובן לעשו בן יצחק, שהוא אחי אביו של ראובן. ואם אין עשו קיים — ונתתם את נחלתו של ראובן לאליפז בן עשו, או לבניו ובני בניו. ואם אין בנים לעשו — ונתתם את נחלת ראובן לבנות עשו ולבניהם ולבנות בנותיהן. ואם אין אחיו לאביו של ראובן — ונתתם את נחלתו לבנות יצחק, דהיינו אחות אביו, או לבניהן ולבני בניהן או לבנותיהן ולבני בנותיהן. ואם אין לאביו של ראובן לא אחים ולא בני אחים, לא אחות ולא בני אחות — ונתתם את נחלת ראובן לאברהם אבי אבי אביו. ואם אין אברהם קיים — ונתתם לישמעאל אחי אבי אביו, או לבניו של ישמעאל ולבני בניו או לבנותיו ולבני בנותיו. ואם אין ישמעאל ולא בניו קיימין, וגם לא אחותו ובני אחותו — ונתתם נחלתו לתרח אבי אברהם. ואם אין תרח — תתנו לנחור ולהרן בניו, או לבני בניהן או לאחותם וליוצאי יריכם. וכן לעולם עד אדם הראשון, האב קודם לעולם לאחי האב, ואחי האב קודמין לאחות האב, ואחות האב קודמין לאבי האב, ואבי האב קודם לאחי אבי האב (ולאחותו), ואחי אבי האב (ואם) אחותו קודמין לאבי אבי האב, וכן לעולם. וגם למדנו שהבעל יורש את אשתו, ואם אין בעל קיים — בנה יורשה, ואם אין בנה — בתה יורשתה, בכל הסדר הזה עד אדם הראשון. **משנה: בנחלה** — בנחלת ארץ ישראל. ומשום דאמרן לעיל (קטו, א) כל יוצאי יריכו של בן קודם לאחין, דאשמעינן דבת הבן נוחלת במקום הבן — משום הכי נקט לה. שהרי בנות צלפחד נחלו חלק אביהן בנכסי חפר במקום צלפחד אביהן. **חלק אביהן** — צלפחד, שהיה מיוצאי מצרים. שהבן הנכנס לארץ לא היה נוטל בשביל עצמו חלק בארץ, הואיל ולא יצא ממצרים, כדאמר בגמרא דקסבר האי תנא: ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ ולא לבאי הארץ, ונפקא לן מקראי. ואף על פי שיוצאי מצרים לא נכנסו לארץ אלא מתו במדבר, ולא נטלו חלק בארץ — מידו לחבי אחיני, שאם יצא ראובן ושמעון מצרים ונולדו להם במדבר בנים שנכנסו לארץ, לראובן עשרה בנים ולשמעון בן אחד — יטול בן שמעון חלק כנגד עשרה בני ראובן, שהרי לראובן ושמעון נתחלקה הארץ, וזכו בני כל אחד בנכסי אביהן. וצלפחד יצא ממצרים ומת במדבר, לפיכך נטלו בנותיו חלקו. וכל שלשה חלקים דמתניתין נפקא לן בגמרא מקראי, הלכך בעינן לפרושי דבבי האי גוונא הוה מעשה, דצלפחד יצא ממצרים כשהוא בן עשרים, וכן חפר אביו, ושהיה צלפחד בכור — כל דברים הללו יש לך ללמוד מן הפסוק ד״נתן תתן להם״ וגו׳ דילפינן מיניה בגמרא להני שלשה חלקים. **וחלקו עם אחיו בנכסי חפר** — דחפר יצא ממצרים, ונטלו בניו חלק אביהן שהיה מיוצאי מצרים, לבד חלק עצמן, שגם הם יצאו ממצרים. ובנות צלפחד קבלו חלק אביהן מנכסי חפר בשעה שהחלקו אחי צלפחד נחלת אביהן ביניהן, דבת הבן הרי היא במקום הבן לירש עם האחין, כדקתני לעיל: כל הקודם בנחלה יוצאי יריכו קודמין. **ושהיה צלפחד בכור** — והיה ראוי ליטול פי שנים עם אחיו בנכסי חפר. ואף על גב שאין הבכור נוטל בראוי בבמותחזק — ארץ ישראל מוחזקת היא ליוצאי מצרים כדאמר בגמרא, וכמי שהחזיק חפר בחלקו דמי. ואפילו אם מת צלפחד מקמי חפר נמצא צלפחד יורש פי שנים בכל אשר ימצא לחפר, כי הוא ראשית אונו. ואף על גב דכשמת חפר לא היה צלפחד קיים — אפילו הכי בנותיו היו יורשות חלק בכורת צלפחד בנכסי חפר, כי היכי דיורשות חלק פשיטותו בנכסי חפר. כדתניא בהדיא בתוספתא דבבורות (פרק ו): כיצד אין הבכור נוטל בראוי בבמותחזק? מת אביו בחיי אביו — נוטל פי שנים מנכסי אביו, ואין נוטל פי שנים מנכסי אבי אביו. בגון יעקב שמת בחיי יצחק, הרי ראובן הבכור נוטל בנכסי יעקב פי שנים, אבל לא בנכסי יצחק זקנו, שהרי אפילו אם היה יעקב קיים כשמת יצחק — לא היה יעקב נוטל פי שנים, שהרי פשוט הוא, הלכך ראובן הבא לירש מכח יעקב בנכסי יצחק זקנו, שהרי אפילו הכי לא יטול אלא חלק פשיטותו של אביו. ואם היה אביו בכור — אף הוא נוטל פי שנים בנכסי אבי אביו, שאם היה יעקב בכור, אף על פי שמת בחיי יצחק — הרי בא ראובן ונוטל חלק בכורת יעקב אביו בנכסי יצחק, שהבן במקום אב עומד, בין לחלק בכורה בין לחלק פשיטות. והוא הדין לבנות צלפחד בנכסי חפר, דאף על פי שמת צלפחד בחיי חפר — יורשות חלק בכורת אביהן בנכסי חפר. והכי נמי תניא בהדיא בתלמוד ירושלמי. ואמרינן נמי התם: ריש לקיש אמר בשם אבא כהן ברדלא: נאמר משפט לענין בפילה, ונאמר משפט לענין פשיטה, מה לענין פשיטה אתה רואה את הבן כאילו קיים, ליטול פשיטות אביו — אף לענין בפילה אתה רואה את הבן כאילו קיים ליטול בפילת אביו. מפירוש רבינו חננאל נאון זכר צדיק לברכה למדתי זאת, וכן הלכה. ומדאמרינן בגמרא ״והעברת״ זו חלק בכורה, ילפינן דצלפחד בכור היה. והאי דכתיב בדברי הימים (א ז) ״ושם השני צלפחד״ — לאו שני לאחין קאמר, דהא לא אירתי לעיל באחין כלל, אלא

מְקוֹמָן מְעַכֵּב נוֹתְנָן בַּלַּיְלָה שׁוֹחֵט עֲלֵיהֶן בִּתְחִילָּה. חַבְרָיָיא בָּעֵיי מְחַשֵּׁב לָהֶן ר' יוּדָן בָּעֵי אָבְדוּ מַה הֵן צְרִיכָה לֵיהּ כְּשֶׁהִתְחִיל לִיתֵּן וְחָסְרוּ אֲבָל אִם לֹא הִתְחִיל לִיתֵּן כָּל עַמָּא מוֹדֵיי מִשֶּׁהוּא מְשַׁיֵּר שֶׁהֵן

[דף ל"א ע"א]

שִׁירַיִים תָּנֵי מוֹעֲלִין חָיְיבִין בְּדָמִים דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵין מְעִילָה בַּדָּמִים. ר' אַבָּהוּ בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן כִּי "הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר" אֵין לְךָ בּוֹ אֶלָּא כַּפָּרַת נֶפֶשׁ בִּלְבַד ר' חִייָה בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן כָּל אֹכְלָיו יֵאָכֵרת אֵין לְךָ בּוֹ אֶלָּא כֶּרֶת נֶפֶשׁ בִּלְבַד אָמַר רַבִּי זְעִירָה הִקְדִּישׁ דַּם בֶּנֵיהוֹן מַאן דְּאָמַר אֵין לְךָ בּוֹ אֶלָּא כַּפָּרַת נֶפֶשׁ בִּלְבַד וְזֶה הוֹאִיל וְאֵין בּוֹ כַּפָּרָה אֵין בּוֹ מְעִילָה מַאן דְּאָמַר אֵין לְךָ בּוֹ אֶלָּא כֶּרֶת נֶפֶשׁ בִּלְבַד וְזֶה הוֹאִיל וְיֵשׁ בּוֹ כֶּרֶת יֵשׁ בּוֹ מְעִילָה אָתָא ר' בָּא ר' חִייָה בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן הִקְדִּישׁ דַּם וּבְדַם חַטַּאת בֶּיניהוֹן וַהֲוָה ר' זְעִירָה חָדֵי בָּהּ סָבַר עַל דְּרַבָּנָן אִיתְאֲמְרַת אָמַר לֵיהּ וּמַה בֵּינְיהוֹן אִילּוּ מְכָרָן שֶׁמָּא אֵינוֹ שִׁמְעוֹן אִיתְאֲמְרַת ר' בָּא בְּרִיהּ דְּר' חִייָה בַּר בָּא בְּךְ מְשִׁיבִין חֲכָמִים לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אִילּוּ מְכָרָן שֶׁמָּא אֵינוֹ תּוֹפֵס דְּמֵיהֶן מַה בֵּינֵיהֶן וּמַה בֵּין דְּמֵיהֶן וּפָלֵיג עַל הַהִיא דְּאָמַר רַבִּי לְעָזָר יֵשׁ מֵהֶן שֶׁאָמְרוּ לֹא נֶהֱנִין וְלֹא מוֹעֲלִין לְפִיכָךְ אִם מְכָרָן אֵינוֹ תּוֹפֵשׂ אֶת דְּמֵיהֶן וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁאָמְרוּ לֹא נֶהֱנִין וְלֹא מוֹעֲלִין לְפִיכָךְ אִם מְכָרָן תּוֹפֵשׂ אֶת דְּמֵיהֶן דִּישׁוּן הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי וְהַמְּנוֹרָה לֹא נֶהֱנִין וְלֹא מוֹעֲלִין לְפִיכָךְ אִם מְכָרָן אֵינוֹ תּוֹפֵשׂ אֶת דְּמֵיהֶן הַדָּמִים לֹא נֶהֱנִין וְלֹא מוֹעֲלִין בָּהֶן לְפִיכָךְ אִם מְכָרָן תּוֹפֵשׂ אֶת דְּמֵיהֶן:

הֲלָכָה ז' מַתְנִיתִין – כָּל מַעֲשֶׂה יוֹם הַכִּפּוּרִים הָאָמוּר עַל הַפֶּדֶר הִקְדִּים מַעֲשֶׂה לַחֲבֵרוֹ לֹא עָשָׂה כְּלוּם הִקְדִּים דַּם הַשָּׁעִיר לְדַם הַפָּר יַחְזִיר וְיַזֶּה מִדַּם הַשָּׁעִיר לְאַחַר דַּם הַפָּר אִם עַד שֶׁלֹּא גָּמַר אֶת הַמַּתָּנוֹת שֶׁמִּבִּפְנִים נִשְׁפַּךְ הַדָּם יָבִיא דַּם אַחֵר וְיַחְזִיר וְיַזֶּה בִּתְחִילָּה מִבִּפְנִים וְכֵן בַּהֵיכָל וְכֵן בְּמִזְבַּח הַזָּהָב שֶׁכּוּלָּן כַּפָּרָה וְכַפָּרָה בִּפְנֵי עַצְמָן ר' אֶלְעָזָר וְר' שִׁמְעוֹן אוֹמֵר מִמָּקוֹם שֶׁפָּסַק מִשָּׁם הוּא מַתְחִיל:

[דף ל"א ע"ב]

גְּמָרָא – תָּנֵי אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בַּעֲבוֹדוֹת הַנַּעֲשׂוֹת בִּפְנִים בִּבְגְדֵי לָבָן אֲבָל בַּעֲבוֹדוֹת הַנַּעֲשׂוֹת בַּחוּץ בִּבְגְדֵי זָהָב אִם הִקְדִּים מַעֲשֶׂה לַחֲבֵרוֹ מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אַף הַנַּעֲשׂוֹת בַּחוּץ בִּבְגְדֵי זָהָב אִם הִקְדִּים מַעֲשֶׂה לַחֲבֵרוֹ לֹא עָשָׂה כְּלוּם ר' אַבָּהוּ בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן שְׁנֵיהֶן מִקְרָא אֶחָד הֵן הוֹרִישָׁן מִדַּם חַטַּאת הַכִּפּוּרִים אַחַת רַבָּנָן אָמְרֵי עֲבוֹדוֹת שֶׁהוּא נִכְנָס פַּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מָקוֹם שֶׁהוּא נִכְנָס בּוֹ פַּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה רַבִּי הוֹשַׁעְיָה בְּשֵׁם ר' פֵּם בְּמַתָּנוֹת הַבַּדִּים אֲבָל בְּמַתָּנוֹת הַפָּרוֹכֶת שָׁעִיר מְעַכֵּב אֶת הַפָּר אָמַר רַבִּי לְעָזָר וְנָתַן מִדַּם הַפָּר עַל בֵּין הַבַּדִּים וְעַל בֵּין הַפָּרוֹכֶת וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט אֶת הַשָּׁעִיר הַנַּעֲשָׂה בַּתְּחִילָּה כָּשֵׁר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה אִילּוּ נִשְׁפַּךְ מִדַּם הַפָּר

וּמְדַּם הַשָּׂעִיר הַמֻּנָּח בַּכּוֹס שֶׁמָּא אֵינוֹ מֵבִיא פַּר אֶחָד וְכָשֵׁר מַה בֵּין שָׁהַט עַד שֶׁלֹּא נָתַן מַה בֵּין שָׁהַט מִשֶּׁנָּתַן אִילּוּ אָמַר וְנָתַן יָאוּת רַבָּנָן אָמְרֵי שָׁלֹשׁ לְכוֹשֶׁר וְשָׁלֹשׁ לִפְסוּל ר׳ לְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים אַרְבָּעִים וְשָׁלֹשׁ לַכּוֹשֶׁר וְאַרְבָּעִים וְשָׁלֹשׁ לִפְסוּל וְרַבָּנָן אָמְרֵי כָּל שֶׁבַע וָשֶׁבַע כַּפָּרָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אָמְרֵי כָּל אֶחָד וְאֶחָד כַּפָּרָה בִּפְנֵי עַצְמוֹ רַבִּי זְעִירָה בְּשֵׁם ר׳ לְעָזָר סַתָּמָא דְּר׳ לְעָזָר בֵּי רַבִּי שִׁמְעוֹן ״וְכִלָּה מִכַּפֵּר אֶת הַקֹּדֶשׁ״ אֲפִילּוּ אֵין שָׁם אֶלָּא מַתָּנָה אַחַת אָמְרָה הַתּוֹרָה כַּלָּה אָמַר רַבִּי לְעָזָר נָתַן מִקְצָת מַתָּנוֹת וְנִשְׁפַּךְ הַדָּם מֵבִיא אֲחֵרִים תַּחְתֵּיהֶן אִילּוּ וְאֵילּוּ נִשְׁפָּכִין בְּמִצְוָתָן לָבֶן צְרִיכָה כְּשֶׁנִּקְרָא עֲלֵיהֶן לְשֵׁם פְּסוּל אָמַר רַבִּי יוֹסָה וְיָאוּת אִילּוּ נָתַן מִקְצָת מַתָּנוֹת וְנִשְׁפַּךְ הַדָּם שֶׁמָּא אֵינוֹ מֵבִיא אֲחֵרִים תַּחְתֵּיהֶן וּמוֹעֲלִין . בָּרַאשׁוֹנִים ר׳ חַגַּי בְּעָא קוֹמֵי ר׳ יוֹסָה

[דף ל״ב ע״א]

עַד כְּדוֹן כְּשֶׁשָּׁחַט אֶת הָרִאשׁוֹנִים לְשֵׁם כּוֹשֶׁר וְהַשְּׁנִיִּים לְשֵׁם פְּסוּל שָׁחַט אֶת הָרִאשׁוֹנִים לְשֵׁם פְּסוּל וְאֶת הַשְּׁנִיִּים לְשֵׁם כּוֹשֶׁר אָמַר רַבִּי יוֹסָה מָצִינוּ פְּסוּל מוֹצִיא מִיַּד פִּיגּוּל מָצִינוּ פְּסוּל מוֹצִיא מִיַּד כּוֹשֶׁר׃

פֶּרֶק שִׁישִׁי

הֲלָכָה א׳ מַתְנִיתִין – שְׁנֵי שְׂעִירֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים, מִצְוָתָן שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶן שָׁוִין בְּמַרְאֶה וּבְקוֹמָה וּבְדָמִים וּבִלְקִיחָתָן כְּאֶחָד. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן שָׁוִין, כְּשֵׁרִין. לָקַח אֶחָד הַיּוֹם וְאֶחָד לְמָחָר, כְּשֵׁרִין. מֵת אֶחָד מֵהֶן, אִם עַד שֶׁלֹּא הִגְרִיל מֵת, יִקַּח זוּג לַשֵּׁנִי. וְאִם מִשֶּׁהִגְרִיל מֵת, יָבִיא זוּג אַחֵר וְיַגְרִיל עֲלֵיהֶם בַּתְּחִלָּה, וְיֹאמַר, אִם שֶׁל שֵׁם מֵת, זֶה שֶׁעָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַשֵּׁם יִתְקַיֵּם תַּחְתָּיו. וְאִם שֶׁל עֲזָאזֵל מֵת, זֶה שֶׁעָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַעֲזָאזֵל יִתְקַיֵּם תַּחְתָּיו. וְהַשֵּׁנִי יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְיִמָּכֵר וְיִפְּלוּ דָמָיו לִנְדָבָה, שֶׁאֵין חַטַּאת צִבּוּר מֵתָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, תָּמוּת. וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נִשְׁפַּךְ הַדָּם, יָמוּת הַמִּשְׁתַּלֵּחַ. מֵת הַמִּשְׁתַּלֵּחַ, יִשָּׁפֵךְ הַדָּם׃

גְּמָרָא – שְׁעִירִים מִיעוּט שְׁעִירִים שְׁנַיִם אִם כֵּן לָמָּה אָמַר שְׁנֵי שֶׁיִּהוּ שָׁוִין כְּבָשִׂים מִיעוּט כְּבָשִׂים שְׁנַיִם אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר שְׁנֵי שֶׁיִּהוּ שָׁוִין צְפָרִים מִיעוּט צְפָרִים שְׁתַּיִם אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר שְׁתֵּי שֶׁיִּהוּ שָׁווֹת חֲצוֹצְרוֹת מִיעוּט חֲצוֹצְרוֹת שְׁתַּיִם אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר שְׁתֵּי שֶׁיִּהוּ שָׁווֹת הָתִיב ר׳ חַגַּי קוֹמֵי ר׳ יוֹסָה וְהָא כְתִיב וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי ה׳ מֵעַתָּה אֲנָשִׁים מִיעוּט אֲנָשִׁים שְׁנַיִם אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר שְׁנֵי שֶׁיִּהוּ שָׁוִין וְהָא כְתִיב לֹא תַטֶּה מִשְׁפַּט גֵּר יָתוֹם וַהֲרֵי מָצִינוּ גֵּר דָּן עִם מִי שֶׁאֵינוֹ גֵּר יָתוֹם דָּן עִם מִי שֶׁאֵינוֹ יָתוֹם אַלְמָנָה דָּנָה עִם מִי שֶׁאֵינָהּ אַלְמָנָה מַה תַלְמוּד לוֹמַר שְׁנֵי אֶלָּא מַפְנֶיָא לְהָקִישׁ לִגְזֵרָה שָׁוָה נֶאֱמַר כָּאן שְׁנֵי וְנֶאֱמַר לְהַלָּן שְׁנֵי מַה שְׁנֵי שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן אֲנָשִׁים וְלֹא נָשִׁים וְלֹא קְטַנִּים אַף

שְׁנֵי שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן אֲנָשִׁים וְלֹא נָשִׁים וְלֹא קְטַנִּים חֲרֵי לָמְדְנוּ שֶׁאֵין הָאִשָּׁה מְעַדְתָּה מֵעַדְתָּה אֵין הָאִשָּׁה דָּנָה ר׳ יוֹסָה בֵּי רַבִּי בּוֹן רַבִּי חוֹנָה בְּשֵׁם רַב יוֹסֵף נֶאֱמַר כָּאן שְׁנֵי עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים וְנֶאֱמַר לְהַלָּן שְׁנֵי ״וַיִּשָּׁאֲרוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים בַּמַּחֲנֶה״ (במדבר יא, כו)׀ מַה שְׁנֵי שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן אֲנָשִׁים וְלֹא נָשִׁים וְלֹא קְטַנִּים אַף שְׁנֵי שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן אֲנָשִׁים וְלֹא נָשִׁים וְלֹא קְטַנִּים אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר וָעֲמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים שֶׁלֹּא יֵהָא אֶחָד עוֹמֵד וְאֶחָד יוֹשֵׁב אֶחָד שׁוֹתֵק וְאֶחָד מְדַבֵּר אֶחָד מְדַבֵּר כָּל צוֹרְכּוֹ וְאֶחָד אַתְּ אוֹמֵר לוֹ קַצֵּר בְּדִבָּרֶיךָ שֶׁלֹּא יְהֵא הַדַּיָּין מַסְבִּיר פָּנִים כְּנֶגֶד אֶחָד וּמֵעֵיז פָּנִים כְּנֶגֶד הָאֶחָד

[דף ל״ב ע״ב]

מַעֲמִיד לָזֶה וּמוֹשִׁיב לָזֶה מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמְרוּ אוֹמֵר לוֹ לְכוֹשׁ בְּשֵׁם שֶׁהוּא לוֹבֵשׁ אוֹ הַלְבִּישׁוֹ כְּשֵׁם שֶׁאַתָּה לָבוּשׁ אָמַר רַבִּי יְהוּדָה שָׁמַעְתִּי שֶׁאִם רָצָה הַדַּיָּין לְהוֹשִׁיב אֶת שְׁנֵיהֶן מוֹשִׁיב וְאִי זֶה הָאָסוּר שֶׁלֹּא יְהֵא אֶחָד עוֹמֵד וְאֶחָד יוֹשֵׁב אֶחָד מְדַבֵּר כָּל צוֹרְכּוֹ וְכוּ׳ רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב הוּנָא צְרִיכִין הָעֵדִים לִהְיוֹת עוֹמְדִין כְּשֶׁהֵן מְעִידִין עֲדוּתָן ר׳ יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי אַבָּהוּ אַף הנידונין צְרִיכִין לִהְיוֹת עוֹמְדִין כְּשֶׁהֵן מְקַבְּלִין עֲדוּתָן. שָׁוִין בְּדָמִים וְאֵין שָׁוִין בְּשֶׁבַח הַדָּמִים אֵין הַשְּׁעִירִין כְּמִצְוָתָן שָׁוִין בְּשֶׁבַח הַדָּמִין וְאֵין שָׁוִין בְּדָמִים הַשְּׁעִירִים כְּמִצְוָתָן מְשׁוּבָּח בְּגוּפוֹ מְשׁוּבָּח בְּמַרְאֵיהוּ מִי קוֹדֵם ר׳ יִרְמְיָה סָבַר מֵימַר נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא אָבִיב קָצוּר יָבוֹשׁ לְקַצּוֹר אָבִיב קָצוּר קוֹדֵם הָדָא אָמְרָה מְשׁוּבָּח בְּגוּפוֹ מְשׁוּבָּח בְּמַרְאֵיהוּ מְשׁוּבָּח בְּגוּפוֹ קוֹדֵם כִּינִי מַתְנִיתָא יָבִיא שְׁנַיִם וְיַגְרִיל עֲלֵיהֶם בִּתְחִילָּה וְיֹאמַר זֶה שֶׁעָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַשֵּׁם יִתְקַיְּים תַּחְתָּיו אֵיזֶה מֵהֶן קָרֵב תְּחִילָּה רַב אָמַר שְׁנֵי שֶׁבֵּין זוג שֵׁנִי ר׳ יוֹחָנָן אָמַר שְׁנֵי שֶׁבֵּין זוג רִאשׁוֹן אָמַר רַבִּי זְעֵירָה טַעֲמָא דְר׳ יוֹחָנָן וְעָשָׂהוּ חַטָּאת בָּרִאשׁוֹן אָמַר רַבִּי לֹא טַעֲמָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְעָשָׂהוּ חַטָּאת קְבָעוֹ בִּתְלָיֶיהָ שֶׁלֹּא יִדָּחֶה וְאַתְיָה כְּהִיא דְּאָמַר רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם ר׳ זְעֵירָה וְעָשָׂהוּ חַטָּאת קְבָעוֹ בִּתְלָיֶיהָ שֶׁיְּזוּוֵג לוֹ חֲבֵירוֹ עַל דַּעְתֵּיהּ דְר׳ יוֹחָנָן מֵת שֵׁנִי שֶׁבֵּין זוג שֵׁנִי שֵׁנִי שֶׁבֵּין זוג רִאשׁוֹן מַהוּ שֶׁיְּדָּחֶה אָתָא רַבִּי בָּא ר׳ חִייָה בְּשֵׁם ר׳ יוֹחָנָן מֵת שֵׁנִי שֶׁבֵּין זוג שֵׁנִי שֵׁנִי שֶׁבֵּין זוג רִאשׁוֹן כְּבָר נִדְחֶה כָּל שֶׁכֵּן מַחְלִיפָהּ שִׁיטַתֵּיהּ דְּרַב מֵת שֵׁנִי בְּזוג רִאשׁוֹן שֵׁנִי שֶׁבְּזוג שֵׁנִי כְּבָר נִדְחֶה הִגְרִיל שְׁלֹשָׁה לִיתֵּן מֵאֶחָד עַל הַבַּדִּין מֵאֶחָד עַל הַפָּרוֹכֶת מֵאֶחָד עַל מִזְבַּח הַזָּהָב אִי זֶה מֵהֶן הַמִּשְׁתַּלֵּחַ ר׳ זְעֵירָה אָמַר לְכַפֵּר עָלָיו אֶת שֶׁהוּא מְכַפֵּר בּוֹ חֲבֵירוֹ מִשְׁתַּלֵּחַ אֶת שֶׁאֵינוֹ מְכַפֵּר בּוֹ אֵין חֲבֵירוֹ מִשְׁתַּלֵּחַ ר׳ הִילָא אָמַר לְכַפֵּר עָלָיו אֶת שֶׁהוּא גּוֹמֵר בּוֹ אֶת כָּל הַכַּפָּרָה חֲבֵירוֹ מִשְׁתַּלֵּחַ אֶת שֶׁאֵינוֹ גּוֹמֵר בּוֹ אֶת כָּל הַכַּפָּרָה אֵין חֲבֵירוֹ מִשְׁתַּלֵּחַ עַל דַּעְתֵּיהּ דְר׳ זְעֵירָא שְׁלָשְׁתָּן מִשְׁתַּלְּחִין עַל דַּעְתֵּיהּ דְר׳ הִילָא אֵינוֹ מִשְׁתַּלֵּחַ אֶלָּא אַחֲרוֹן בִּלְבַד: שֶׁאֵין חַטָּאת צִיבּוּר מֻתָּה ר׳ יְהוּדָה אוֹמֵר תָּמוּת: וְקִשְׁיָא עַל דְּר׳ יְהוּדָה וְיֵשׁ אָדָם מַגְרִיל לְמִיתָה מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה אָמַר רַבִּי אָבוֹן

[דף ל"ג ע"א]

וְלֹא אַשְׁכְּחִנַן בֵּן עַל דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר יָמוּתוּ אָמַר רַבִּי מָנָא הֵן דְּאַתְּ מַקְשֵׁי לָהּ עַל דְּר׳ יְהוּדָה קַשְׁיְתָהּ עַל דְּמַתְנִיתָא דְּתָנֵינַן תַּמָּן וָוְלָד חַטָּאת וְחַטָּאת שֶׁמֵּתוּ בְּעָלֶיהָ יָמוּתוּ וְיֵשׁ אָדָם מֵימָר לַמִּיתָה מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה׃

הֲלָכָה ב׳ מַתְנִיתִין – בָּא לוֹ אֵצֶל שָׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ וְסָמַךְ שְׁתֵּי יָדָיו עָלָיו וְנִתְוַדֶּה וְכָךְ הָיָה אוֹמֵר אָנָּא הַשֵּׁם עָווֹ פָּשְׁעוּ חָטְאוּ לְפָנֶיךָ עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל אָנָּא הַשֵּׁם כַּפֵּר נָא וְגוֹמֵר׃

גְּמָרָא – תָּנֵי בַּר קַפָּרָא עָווֹ פָּשְׁעוּ חָטְאוּ שֶׁלֹּא לְהַזְכִּיר גְּנַאי שֶׁל יִשְׂרָאֵל יַעֲמָד חַי מְלַמֵּד שֶׁהוּא עָתִיד לָמוּת עַד מָתַי הוּא חָיָה עַד "וְכִלָּה מְכַפֵּר אֶת הַקֹּדֶשׁ" (ויקרא טז, כ) דִּבְרֵי ר׳ יְהוּדָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר עַד שֶׁעַת הַוִּדּוּי עַל דַּעְתֵּיהּ דְּר׳ יְהוּדָה הַוִּדּוּי מְעַכֵּב עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אֵין הַוִּדּוּי מְעַכֵּב מַה נְפַק מִן בֵּנֵיהוֹן שְׁלָחוֹ בְּלֹא וִדּוּי עַל דַּעְתֵּיהּ דְּר׳ יְהוּדָה צָרִיךְ לְהָבִיא שָׂעִיר אֶחָד עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אֵינוֹ צָרִיךְ לְהָבִיא שָׂעִיר אֶחָד אַף בְּפַר כֵּן שְׁחָטוֹ בְּלֹא וִדּוּי עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה צָרִיךְ לְהָבִיא פַּר אֶחָד עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אֵינוֹ צָרִיךְ לְהָבִיא פַּר אֶחָד נִתְוַוְּדָה וּשְׁחָטוֹ וְנִשְׁפַּךְ הַדָּם וְאַתְּ אָמַר צָרִיךְ לְהָבִיא פַּר אַחֵר צָרִיךְ לְהִתְוַוְּדוֹת עָלָיו פַּעַם שְׁנִיָּיה אוֹ כְּבָר יָצָא בְּוִידּוּיוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן אַף בְּשָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ כֵּן צָרִיךְ לְהַגְרִיל עָלָיו פַּעַם שְׁנִיָּיה אוֹ כְּבָר יָצָא בְּהֶגְרֵילוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן׃

הֲלָכָה ג מַתְנִיתִין – מְסָרוֹ לְמִי שֶׁהוּא מוֹלִיכוֹ הַכֹּל כְּשֵׁירִין לְהוֹלִיכוֹ אֶלָּא שֶׁעָשׂוּ כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים קֶבַע וְלֹא הָיוּ מַנִּיחִין יִשְׂרָאֵל לְהוֹלִיכוֹ אָמַר רַבִּי יוֹסֵי מַעֲשֶׂה וְהוֹלִיכוּ עַרְשְׁלָא מִצִּיפּוֹרִין וְיִשְׂרָאֵל הָיָה׃

גְּמָרָא – "וְשִׁלַּח בְּיַד אִישׁ" (ויקרא טז, כא) לְהַכְשִׁיר אֶת הַזָּר עִתִּי שֶׁיִּהֵא עָתִיד עִתִּי שֶׁהִיא מְזֻמָּן עִתִּי אַף בְּשַׁבָּת עִתִּי אַף בְּטֻמְאָה לֹא הָוָה עָתִיד הוּא מְזֻמָּן אֶלָּא שֶׁלֹּא יִשְׁלָחֶנּוּ בְּיַד שְׁנַיִם שִׁלְחוּ בְּיָדָם שְׁנַיִם מַהוּ שֶׁיְּטַמֵּא בְּנָדִים נִישְׁמְעִינָהּ מִן הֶחָדָא וְהַמְשַׁלֵּחַ לֹא הַמְשַׁלֵּחַ אֶת הַמִּשְׁתַּלֵּחַ הֶחָדָא אָמְרָה שִׁלְחוּ בְּיַד שְׁנַיִם אֵינוֹ מְטַמֵּא

[דף ל"ג ע"ב]

בְּנָדִים בָּרַח דָּרֵךְ הֲלִיכָה מְטַמֵּא בְּנָדִים דָּרֵךְ חֲזִירָה אֵינוֹ מְטַמֵּא בְּנָדִים שָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר חָלָה הַשָּׁלִיחַ אָמַר לָהֶן כָּךְ תְּהוּ בְּשָׁלוֹם וְאִם חָלָה הַמִּשְׁתַּלֵּחַ אָמַר לָהֶן יָכוֹל הוּא לְטַעוֹן אֶתְכֶם וְלִי דָּחְיוּ וְלֹא מֵת אָמַר לָהֶן כָּךְ יְהוּ אוֹבְדֵי הַשָּׁמַיִם לֹא שָׁהָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַפְלִיגָן אֶלָּא שֶׁלֹּא הָיָה אוֹמֵר לָהֶן דְּבָרִים שֶׁלֹּא שְׁמָעוֹן מִימָיו וַחֲכָמִים אוֹמְרִים חָלָה הַשָּׁלִיחַ מְשַׁלְּחוֹ בְּיַד אַחֵר חָלָה הַמִּשְׁתַּלֵּחַ מַרְכִּיבוֹ עַל הַחֲמוֹר

דְּחִייוֹ וְלֹא מֵת יוֹרֵד אַחֲרָיו וּמְמִיתוֹ. כָּל יָמִים שֶׁהָיָה שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק קַיָּים לֹא הָיָה מַזִּיעַ לְמַחֲצִית הָהָר עַד שֶׁנַּעֲשָׂה אֵיבָרִין מִשֵּׁת שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק הָיָה בּוֹרֵחַ לַמִּדְבָּר וְהִסְרִקִין אוֹכְלִין אוֹתוֹ כָּל יָמִים שֶׁהָיָה שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק קַיָּים הָיָה גּוֹרָל שֶׁל שֵׁם עוֹלֶה בִּימִין מִשֶּׁמֵּת שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק פְּעָמִים בִּימִין פְּעָמִים בִּשְׂמֹאל כָּל יָמִים שֶׁהָיָה שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק קַיָּם הָיָה נֵר מַעֲרָבִי דּוֹלֵק מִשֶּׁמֵּת שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק פְּעָמִים כָּבָה פְּעָמִים דָּלַק כָּל יָמִים שֶׁהָיָה שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק קַיָּים הָיָה לְשׁוֹן שֶׁל זְהוֹרִית מַלְבִּין מִשֶּׁמֵּת שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק פְּעָמִים מַלְבִּין פְּעָמִים מַאְדִּים כָּל יָמִים שֶׁהָיָה שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק קַיָּים הָיָה אוֹר הַמַּעֲרָכָה מִתְגַּבֵּר וְעוֹלֶה מִשֶּׁהָיוּ נוֹתְנִין שְׁנֵי גְּזִירֵי עֵצִים בְּשַׁחֲרִית לֹא הָיוּ נוֹתְנִין כָּל הַיּוֹם מִשֶּׁמֵּת שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק תָּשַׁשׁ כֹּחָהּ שֶׁל מַעֲרָכָה וְלֹא הָיוּ נִמְנָעִין לְהְיוֹת נוֹתְנִין עֵצִים כָּל הַיּוֹם. כָּל יָמִים שֶׁהָיָה שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק קַיָּים הָיְתָה בְּרָכָה מְשַׁלַּחַת בִּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם וּבְלֶחֶם הַפָּנִים וְהָיָה נוֹפֵל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד עַד בַּזַּיִת וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים וּשְׂבֵיעִין וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁהָיוּ אוֹכְלִין וּמוֹתִירִין. מִשֶּׁמֵּת שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק נִיטְּלָה בְּרָכָה מִשְּׁתֵּי הַלֶּחֶם וּמִלֶּחֶם הַפָּנִים וְהָיָה נוֹפֵל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶן עַד כְּאָפוּן הַצְּנוּעִים הָיָה מוֹשְׁכִין אֶת יְדֵיהֶן וְהַגַּרְגְּרָנִים הָיוּ פּוֹשְׁטִין אֶת יְדֵיהֶן. מַעֲשֶׂה בְּכֹהֵן אֶחָד בְּצִיפּוֹרִין שֶׁנָּטַל חֶלְקוֹ וְחֵלֶק חֲבֵירוֹ וְהוּא הָיָה נִקְרָא בֶּן הָאָפוּן עַד הַיּוֹם הוּא שֶׁדָּוִד אָמַר: "אֱלֹהַי פַּלְּטֵנִי מִיַּד רָשָׁע מִכַּף מְעַוֵּל וְחוֹמֵץ" (תהלים עא, ד). תָּנֵי אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד שֶׁלֹּא חָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה נֵר מַעֲרָבִי כָּבֶה וּלְשׁוֹן שֶׁל זְהוֹרִית מַאְדִּים וְגוֹרָל שֶׁל שֵׁם עוֹלֶה בִּשְׂמֹאל וְהָיוּ נוֹעָלִין דְּלָתוֹת הַהֵיכָל מִבָּעֶרֶב וּמַשְׁכִּימִין וּמוֹצְאִין אוֹתָן פְּתוּחִין אָמַר לוֹ רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּיי הֵיכָל לָמָּה אַתָּה מְבַהֲלֵינוּ יוֹדְעִין אָנוּ שֶׁסּוֹפְךָ לְיֶחֱרַב שֶׁנֶּאֱמַר: "פְּתַח לְבָנוֹן דְּלָתֶיךָ וְתֹאכַל אֵשׁ בַּאֲרָזֶיךָ" (זכריה יא, א). אַרְבָּעִים שָׁנָה שִׁימֵּשׁ שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק אֶת יְשָׁרְאֵל בִּכְהוּנָה גְּדוֹלָה וּבְשָׁנָה הָאַחֲרוֹנָה אָמַר לָהֶן בְּשָׁנָה זוֹ אֲנִי מֵת אָמְרוּ לוֹ לְמִי נִמְנָה אַחֲרֶיךָ אָמַר לָהֶן חֲרֵי נְחוּנְיוֹן בְּנִין לְפְנֵיכֶם הָלְכוּ וּמִינוּ אֶת נְחוּנְיוֹן וְקִנֵּא בּוֹ שִׁמְעוֹן אָחִיו וְהָלַךְ וְהִלְבִּישׁוֹ אוּנְקְלָה וְחָגְרוֹ צִלְצָל אָמַר לָהֶן רְאוּ מַה נָּדַר לַאֲהוּבְתּוֹ אָמַר לָהּ לִכְשֶׁאַשַּׁמֵּשׁ בִּכְהוּנָה גְּדוֹלָה אֶלְבַּשׁ נְקֵבָה שֶׁלִּיךְ וְאֶחְגֹּר בְּצִלְצָל שֶׁלִּיךְ. בָּדְקוּ אֶת הַדְּבָרִים וְלֹא מָצְאוּ אוֹתוֹ אָמְרוּ מִשָּׁם בָּרַח לְהַר הַמֶּלֶךְ. מִשָּׁם בָּרַח לַאֶלֶכְסַנְדְּרִיאָה וְעָמַד וּבָנָה שָׁם מִזְבֵּחַ וְקָרָא עָלָיו אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה "בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מִזְבֵּחַ לַיי׳ בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרָיִם" (ישעיה יט, יט), וַהֲרֵי הַדְּבָרִים קַל וָחֹמֶר וּמַה אִם זֶה שֶׁבָּרַח מִן הַשָּׁרָרָה רָאוּ הַיַּאַךְ נֶחְזַר עָלֶיהָ בַּסּוֹף מִי שֶׁהוּא נִכְנָס וְיוֹצֵא עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה תָּנֵי זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר ר׳ יְהוּדָה אוֹמֵר לֹא כִּי אֶלָּא מִינוּ אֶת שִׁמְעוֹן וְקִינוּ בּוֹ נֶחוֹנִין אָחִיו וְהָלַךְ וְהִלְבִּישׁוּ נְקֵבָה וַחֲגָרוֹ צִלְצָל אָמַר לָהֶם רְאוּ מַה נָּדַר לַאֲהוּבְתּוֹ כו׳ הֵיךְ קַדְמֵיא וַהֲרֵי הַדְּבָרִים קַל וָחֹמֶר וּמַה אִם מִי שֶׁלֹּא נִכְנַס לַשָּׁרָרָה רָאוּ הַאֵיךְ הֶעֱשִׂיא אֶת יְשָׁרְאֵל לְעָכּוּ"ם מִי שֶׁהוּא נִכְנַס וְיוֹצֵא עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה:

[דף ל״ד ע״א]

הֲלָכָה ד מַתְנִיתִין – וְכֶבֶשׁ עוֹשִׁין לוֹ הַמַּבְלִיגִים שֶׁהָיוּ מְתַלְשִׁין בְּשִׁעֲרוֹ וְאוֹמְרִים לוֹ טוֹל וְצֵא טוֹל וְצֵא יוֹקְרֵי יְרוּשָׁלַם הָיוּ מְלַוִּין אוֹתוֹ עַד סוּכָּה הָרִאשׁוֹנָה י׳ סֵכוֹת מִירוּשָׁלַם עַד צוּק תִּשְׁעִים רִים שְׁבָעָה וּמֶחֱצָה לְכָל מִיל עַל כָּל סוּכָּה וְסוּכָּה אוֹמְרִים לוֹ חֲרֵי מָזוֹן וְחֲרֵי מַיִם מְלַוִּין אוֹתוֹ מִסּוּכָּה לְסוּכָּה חוּץ מִן הָאַחֲרוֹן שֶׁכָּהֵן שָׁאֵינוֹ מַגִּיעַ עַצְמוֹ לַצּוּק אֶלָּא עוֹמֵד מֵרָחוֹק וְרוֹאֶה אֶת מַעֲשָׂיו׃

גְּמָרָא – אִית תַּנַּיי תָּנֵי כֶּבֶשׁ גּוּפוֹ אִית תַּנַּיי תָּנֵי כֶּבֶשׁ מַמָּשׁ. אָמַר רַבִּי חִייָה בַּר יוֹסֵף אֲלָכְסַנְדְּרִיין הָיוּ אוֹמְרִים עַד מָתַי אַתֶּם תּוֹלִין אֶת הַקַּלְקָלָה בְּנוֹ׃ יַקִּירֵי יְרוּשָׁלַם הָיוּ מְלַוִּין אוֹתוֹ עַד סוּכָּה הָרִאשׁוֹנָה׃ תָּנֵי עֶשֶׂר סֵכוֹת בְּתוֹךְ שְׁנַיִם עָשָׂר מִיל דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עֶשֶׂר סוּכּוֹת בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה מִיל רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר חֲמֵשׁ וְכוּלָּן עַל יְדֵי עֵירוּב וְכֵן אָמַר לִי אֶלִיעֶזֶר בְּנִי יָכוֹל אֲנִי לַעֲשׂוֹתָן שְׁתַּיִם עַל יְדֵי עֵירוּב עַל כָּל סוּכָּה וְסוּכָּה אוֹמֵר לוֹ חֲרֵי מָזוֹן וְחֲרֵי מַיִם לַייפוֹת אֶת כּוֹחוֹ לָמָּה שֶׁאֵין יֵצֶר הָרַע תָּאֵב אֶלָּא דָּבָר שֶׁהוּא אָסוּר לוֹ כַּהֲדָא רַבִּי מָנָא סָלַק לְמִבְקְרָה לְרִבִּי חַנַּיי דַּהֲוָה תְּשִׁישׁ אָמַר לֵיהּ צָחִינָא אָמַר לֵיהּ שְׁתֵּה שַׁבְקֵיהּ וּנְחַת לֵיהּ בָּתַר שָׁעָה סָלַק לְגַבֵּיהּ אָמַר לֵיהּ מַה עֲבַדְתְּ הַהִיא צַחִיוּתָךְ אָמַר לֵיהּ כַּד שָׁרִית לִי אָזְלַת לָהּ. רַבִּי חִייָה בַּר בָּא הֲוָה מִשְׁתָּעֵי הָדֵין עוֹבָדָא חַד בַּר נַשׁ הֲוָה מְהַלֵּךְ בְּשׁוּקָא וּבְרַתֵּיהּ עִמֵּיהּ אָמְרָה לֵיהּ בְּרַתֵּיהּ אַבָּא צַחְיָא אֲנָא אָמַר לָהּ אוֹרְכִין צִיבְחַר אָמַר לֵיהּ אַבָּא צַחְיָא אֲנָא אָמַר לֵיהּ אוֹרְכִין צִיבְחַר וּמַתַּת רַבִּי אַחָא בַּד מִפְּנֵי מוּסָפָא הֲוָה אָמַר קוֹמֵיהוֹן אַחְיָנָן מַאן דְּאִית לֵיהּ מֵיינִיק יֵיזִיל בְּגִינֵיהּ׃

הֲלָכָה ה מַתְנִיתִין – וּמַה הָיָה עוֹשֶׂה חָלַק לְשׁוֹן שֶׁל זְהוֹרִית חֶצְיוֹ קָשַׁר בְּסֶלַע וְחֶצְיוֹ קָשַׁר בֵּין קַרְנָיו וְדוֹחֲפוֹ לַאֲחוֹרָיו מִתְגַּלְגֵּל וְיוֹרֵד לֹא הָיָה מַגִּיעַ לְמַחֲצִית הָהָר עַד שֶׁהוּא נַעֲשֶׂה אֵיבָרִים אֵיבָרִים בָּא וְיָשַׁב לוֹ תַּחַת הַסּוּכָּה הָאַחֲרוֹנָה עַד שֶׁתֶּחֱשַׁךְ מֵאֵימָתַי מְטַמֵּא בְּנָגְדִים מִשֶּׁיֵּצֵא חוֹמַת יְרוּשָׁלַם רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר מִשָּׁעַת דְּחִייָתוֹ לַצּוּק׃

[דף ל״ד ע״ב]

גְּמָרָא – בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ קוֹשְׁרִין אוֹתוֹ בְּחַלּוֹנוֹתֵיהֶן וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁהָיָה מַלְבִּין וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁהָיָה מַאֲדִים וְהָיוּ מִתְבַּיְישִׁין אֶלָּא מֵאֵלּוּ חָזְרוּ וְקָשְׁרוּ אוֹתוֹ בְּפִתְחוֹ שֶׁל הֵיכָל וְיֵשׁ שְׁנַיִם שֶׁהָיָה מַלְבִּין וּשְׁנַיִם שֶׁהָיָה מַאֲדִים חָזְרוּ וְקָשְׁרוּ אוֹתוֹ בְּסֶלַע. כְּתִיב לְכוּ נָא וְנִוָּכְחָה וְגוֹמֵר תָּנֵי רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כְּבֵין שָׁמַיִם וָאָרֶץ כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ יוֹתֵר מִכָּאן כַּצֶּמֶר יִהְיוּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כִּשְׁנֵי אָבוֹת הָרִאשׁוֹנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ אִם יַאְדִּימוּ כַּתּוֹלָע כַּצֶּמֶר יִהְיוּ. אָמַר רַבִּי יוּדָא בַּר פָּזִי אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם

כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ בָּרִאשׁוֹנָה אִם יַאְדִּימוּ כַתּוֹלָע כַּצֶּמֶר יִהְיוּ כַּשֵּׁנִי. וְרַבָּנָן אָמְרִין בִּזְמַן שֶׁעֲוֹונוֹתָיו שֶׁל אָדָם כִּפְי שָׁנָיו כַּצֶּמֶר יִהְיוּ: בָּא לוֹ אֵצֶל הַפָּר וְאֵצֶל הַשָּׂעִיר הַנִּשְׂרָפִין קְרָעָן וְהוֹצִיא אֶת אֵימוּרֵיהֶן נִתָּנָם בְּמָגָס וְהִקְטִירָן עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ קְלָעָן בְּמַקְלוֹת וְהוֹצִיאָן לְבֵית הַשְּׂרָפָה. מֵאֵימָתַי מְטַמְּאִין בְּגָדִים מִשֶּׁיָּצְאוּ חוֹמַת הָעֲזָרָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר מִשֶּׁיֵּצֵת הָאוֹר בְּרוּבָּן: גְּמָרָא בָּא לוֹ אֵצֶל פָּרוֹ וְכוּ׳ אֲנַן תְּנִינַן בָּא לוֹ אֵצֶל הַפָּר וְאֵצֶל שָׂעִיר הַנִּשְׂרָפִין אִית תַּנַּיי תָּנֵי בָּא לוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל לִקְרוֹת אָמַר רַבִּי חֲנַנְיָה קָרָא מַפְסִיק לְמַתְנִיתָן וְהַמְשַׁלֵּחַ אֶת הַשָּׂעִיר לַעֲזָאזֵל יְכַבֵּס בְּגָדָיו מַה כְּתִיב בַּתְרֵיהּ וְאֶת פַּר הַחַטָּאת וְאֶת שְׂעִיר הַחַטָּאת אָמַר רַבִּי מָנָא וַאֲפִלּוּ כֹּהֵן כְּאָהָן דְּתָנֵינַן תַּנָּיָא בָּרַייָא אָתְיָא הִיא כֶּאֱנָשׁ דְּסָלֵק מִטְּבָרְיָא לְצִיפּוֹרִין עַד דְּהוּא בְּטִיבֶּרְיָא אָמְרִין בְּצִיפּוֹרִין הוּא יְתִיב רַבִּי זְרִיקָן אָמַר רַבִּי זְעֵירָה שָׁאַל פָּרִים הַנִּשְׂרָפִים וּשְׂעִירִין הַנִּשְׂרָפִין שֶׁנִּטְמְאוּ מַהוּ שֶׁיִּשָּׂרְפוּ רַבִּי זְרִיקָן אָמַר רַבִּי זְעֵירָה שָׁאַל? פָּרִים הַנִּשְׂרָפִים וּשְׂעִירִין הַנִּשְׂרָפִין שֶׁנִּטְמְאוּ, מַהוּ שֶׁיִּשָּׂרְפוּ כְּמִצְוָתָן?

[דף ל״ה ע״א]

מַה צְרִיכָה לֵיהּ, בְּשֶׁנִּיטַּמְּאוּ לִפְנֵי זְרִיקָה, אֲבָל אִם נִיטַּמְּאוּ אַחַר זְרִיקָה, קוֹרֵא אֲנִי עָלָיו ״בְּמוֹעֲדוֹ״ – אַף בַּשַּׁבָּת, ״בְּמוֹעֲדוֹ״ – אַף בְּטֻמְאָה. אָמַר ר׳ יוֹסֵי: וְעֵדָה שֶׁלֹּא כָתוּב בּוֹ ״בְּמוֹעֲדוֹ״ – לֵית שְׁמַע מִינָּהּ כְּלוּם. אָמַר רַבִּי מָנָא: לֹא מִיתְמְנַע רַבִּי יוֹסֵי רַבִּי קַיָּם הָכָא . וְאָמַר לֵיהּ: קַיָּם בְּפַר מָשִׁיחַ וְעֵדָה. וְאָמַר לוֹ רַבִּי בּוֹן בַּר חִיָּה: קַיָּם בְּפַר מָשִׁיחַ וְעֵדָה. רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל: פָּרִים הַנִּשְׂרָפִין וּשְׂעִירִים הַנִּשְׂרָפִין שֶׁיָּצָא רוֹב הָאֵבֶר הַמַּשְׁלִים לָרוֹב. מִלְּתֵיהּ אָמְרָה, בְּרֵבּוֹ הַדָּבָר תָּלוּי. פְּשִׁיטָא הֲדָא מִילְּתָא, יָצָא רֵבּוֹ וְאַחַר כָּךְ יָצָא הָאֵבֶר הַמַּשְׁלִים לָרוֹב. מִלְּתֵיהּ אָמְרָה, בְּרֵבּוֹ הַדָּבָר תָּלוּי. פְּשִׁיטָא הֲדָא מִילְּתָא, יָצָא רֵבּוֹ וְאַחַר כָּךְ יָצָא הָאֵבֶר הַמַּשְׁלִים לָרוֹב, לֹא צוֹרְכָא דִּלֹּא יָצָא אֵבֶר אֵבֶר, וְאַחַר כָּךְ יָצָא רוֹב הָאֵבֶר הַמַּשְׁלִים לָרוֹב. רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא אָמַר, רַבִּי לְעָזָר שָׁאַל: פָּרִים הַנִּשְׂרָפִין וּשְׂעִירִים הַנִּשְׂרָפִין שֶׁיָּצְאוּ וְחָזְרוּ, פְּשִׁיטָה דֶּרֶךְ חֲזִירָה אֵינוֹ מְטַמֵּא בְּגָדִים, לֹא צוֹרְכָא דִּלֹּא, מִכָּיוָן שֶׁהִתְחִילוּ לָצֵאת מַהוּ שֶׁיְּטַמְּאוּ בְּגָדִים? הָתִיב רַבִּי בָּא: וְהָא תְּנִינַן הָיוּ סוֹבְלִין אוֹתָן בְּמוֹטוֹת, יָצְאוּ הָרִאשׁוֹנִים חוּץ לְחוֹמַת עֲזָרָה וְהָאַחֲרוֹנִים לֹא יָצְאוּ – הָרִאשׁוֹנִים מְטַמְּאִין בְּגָדִים הָאַחֲרוֹנִים אֵינָן מְטַמְּאִין בְּגָדִים עַד שֶׁיֵּצְאוּ, יָצְאוּ, אֵלּוּ וְאֵלּוּ מְטַמְּאִין בְּגָדִים. אָמַר רַבִּי יוּדָן אָבוֹי דְּרַבִּי מַתַּנְיָה: שַׁנְיָא

[דף ל״ה ע״ב]

הִיא דִּכְתִיב ״וְהוֹצִיא״ – עַד שֶׁיּוֹצִיא רְשׁוּת כָּל הַמּוֹצִיא. רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר, רַבִּי לְעָזָר שָׁאַל: פָּרִים הַנִּשְׂרָפִין וּשְׂעִירִים הַנִּשְׂרָפִין שֶׁנִּיטַּמְּאוּ, מַהוּ שֶׁיִּפָּסְלוּ מִשֶּׁם יוֹצֵא? מַה צְרִיכָה לֵיהּ – כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, בְּרַם כְּרַבִּי יוֹחָנָן פְּשִׁיטָא לֵיהּ, דְּאִיתְפַּלְגוּן: הַשּׁוֹחֵט תּוֹדָה בִּפְנִים וְלַחְמָהּ חוּץ לַחוֹמָה – לֹא קָדַשׁ הַלֶּחֶם. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: חוּץ לְחוֹמַת יְרוּשָׁלַיִם. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: חוּץ לְחוֹמַת הָעֲזָרָה. רַבִּי

שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ כְּדַאֲתֵיהּ, דְּאָמַר רַבִּי אַמִּי בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: בְּשַׂר שְׁלָמִים שֶׁיָּצָא וְאַחַר כָּךְ נִכְנַס, וְנִזְרַק עָלָיו מִן הַדָּם – כְּבָר נִפְסַל מִשֶּׁם יוֹצֵא. אָמַר רַבִּי יוֹסָה: וַאֲפִלּוּ כְּרַבִּי יוֹחָנָן צְרִיכָה לֵיהּ, יְרוּשָׁלַיִם אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ מְחִיצָה לְקָדְשֵׁי קָדָשִׁים – מְחִיצָה הִיא לְקָדָשִׁים קַלִּים. חוּץ לְחוֹמַת יְרוּשָׁלַיִם – אֵינָהּ מְחִיצָה לֹא לְקָדְשֵׁי קָדָשִׁים וְלֹא לְקָדָשִׁים קַלִּים. אָמַר רַבִּי מָנָא: אֵינָהּ מְחִיצָה לָהֶן. רַבִּי לְעָזָר שָׁאַל: פָּרִים הַנִּשְׂרָפִין וּשְׂעִירִים הַנִּשְׂרָפִין מַהוּ שֶׁיִּטַּמְּאוּ אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין בְּלֹא הֶכְשֵׁר, בְּלֹא טֻמְאָה, מִפְּנֵי שֶׁסּוֹפָן לְטַמֹּאוֹת טֻמְאָה חֲמוּרָה. הֵתִיב שְׁמוּאֵל קַפּוֹדְקְיָא: מֵעַתָּה יְטַמְּאוּ אֶת אֵימוּרֵיהֶן?! אֶלָּא בְּשֶׁפֵּירְשׁוּ. וַאֲפִלּוּ תֵּימַר לֹא פֵּרְשׁוּ, כַּהֲדָא: אֵין מֵי חַטָּאת מְטַמִּין דָּבָר לַחֲזוֹר וְלִיטַּמּוֹת מִמֶּנּוּ. הֵתִיב ר' יִרְמְיָה: הֲרֵי נִבְלַת עוֹף הַטָּהוֹר הֲרֵי הוּא מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכְלִין בְּלֹא הֶכְשֵׁר בְּלֹא טֻמְאָה מִפְּנֵי שֶׁסּוֹפָן לִיטַּמּוֹת טֻמְאָה חֲמוּרָה. אָמַר רַבִּי יוֹסָה: נִבְלַת עוֹף הַטָּהוֹר אֵין לָהּ מְחִיצָה – אֲפִלּוּ יֵשׁ לָהֶן מְחִיצָה.

[דף ל"ו ע"א]

שֶׁסּוֹפָן לִיטַּמּוֹת טֻמְאָה חֲמוּרָה אָמַר רַבִּי יוֹסָה נִבְלַת עוֹף הַטָּהוֹר אֵין לָהּ מְחִיצָה אֲפִלּוּ יֵשׁ לָהֶן מְחִיצָה אָמַר רַבִּי מָנָא נִבְלַת הָעוֹף הַטָּהוֹר יֵשׁ לָהּ מְחִיצָה אָדָם הוּא מְחִיצָתָהּ דְּאִי לֹא כֵן אֵילּוּ הֵבִיא כֶּלֶב וְהִלְבִּישׁוֹ בְּגָדִים וְהֶאֱכִילוֹ נִבְלַת עוֹף הַטָּהוֹר שָׁמָּא אֵינוֹ מְטַמֵּא בְּגָדִים בְּבֵית הַבְּלִיעָה אָמַר רַבִּי לְעָזָר דְּרוֹמְיָא נִבְלַת הָעוֹף הַטָּהוֹר מְחִיצָתָהּ בְּכָל מָקוֹם אֵלּוּ מְחִיצָתָן חוּץ לִירוּשָׁלַיִם אָמַר רַבִּי לְעָזָר פָּרִים הַנִּשְׂרָפִין וּשְׂעִירִין הַנִּשְׂרָפִין שֶׁשְּׁחָטָן לִזְרוֹק אֶת דָּמָן לְמָחָר פִּיגֵּל לְהַקְטִיר אֵמוּרִין לְמָחָר פִּיגֵּל לִשְׂרוֹף אֶת בְּשָׂרוֹ לְמָחָר לֹא פִּיגֵּל שֶׁלֹּא חִישֵּׁב לֹא לַאֲכִילַת אָדָם וְלֹא לַאֲכִילַת מִזְבֵּחַ ר' שַׁמַּיי בָּעֵי אָבְדוּ הָאֵימוּרִין מַהוּ לִזְרוֹק אֶת הַדָּם עַל הַכֶּשֶׂר וְלֹא שְׁמִיעַ דְּאָמַר רַבִּי לְעָזָר שֶׁלֹּא חִישֵּׁב לֹא לַאֲכִילַת אָדָם וְלֹא לַאֲכִילַת מִזְבֵּחַ תַּנָּא ר' זַבְדִּי זָר שֶׁשָּׁרַף מְטַמֵּא בְּגָדִים לֹא צוֹרְכָה דִּלְמָא מַהוּ שֶׁיְּהוּ כְּשִׁירִים בַּלַּיְלָה קַל וָחֹמֶר מַה אִם הֶקְטֵר אֵימוּרִים שֶׁאֵינָן כְּשֵׁירִים בְּזָר כְּשֵׁירִים בַּלַּיְלָה אֵלּוּ שֶׁהֵן כְּשֵׁירִין בְּזָר אֵינוֹ דִּין שֶׁיְּהוּ כְּשֵׁירִין בַּלַּיְלָה וְהַשּׁוֹרֵף לֹא הַמַּצִּית אֶת הָאוּר וְלֹא הַמְסַדֵּר אֶת הַמַּעֲרָכָה אִי זֶהוּ הַשּׁוֹרֵף זֶהוּ הַמְסַיֵּעַ בְּשָׁעַת שְׂרֵיפָה אָמַר רַבִּי יוֹסֵי הָדָא אָמְרָה מְסַיֵּעַ בְּשָׁעַת שְׂרֵיפָה מְטַמֵּא בְּגָדִים ר' אַמִּי בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר הַמְהַפֵּךְ בִּכְזַיִת מְטַמֵּא בְּגָדִים לֹא צוֹרְכָה אֶלָּא הָיָה עוֹמֵד בִּפְנִים וּבָיְדוֹ קוֹרָה וּמְהַפֵּךְ בִּכְזַיִת מַהוּ נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא וְהוֹצִיא וְשָׂרַף מַה הַמּוֹצִיא עַד שֶׁיּוֹצִיא לַחוּץ אַף הַשּׁוֹרֵף עַד שֶׁיִּשְׂרֹף בַּחוּץ תַּמָּן אָמַר חִזְקִיָּה וְטָמֵא עַד דַּעֲרֵב לְרִבּוֹת הַשּׁוֹרֵף אוֹף הָכָא בֵּן: הלכה ז מתני' אָמְרוּ לוֹ לְכֹהֵן גָּדוֹל הִגִּיעַ שָׁעִיר לַמִּדְבָּר וּמְנַיִין הָיוּ יוֹדְעִין שֶׁהִגִּיעַ שָׁעִיר לַמִּדְבָּר דִּידְכָּאוֹת הָיוּ עוֹשִׂין וּמְנִיפִין בְּסוּדָרִין וְיוֹדְעִין שֶׁהִגִּיעַ שָׁעִיר לַמִּדְבָּר אָמַר רַבִּי יְהוּדָה וַהֲלֹא סִימָן גָּדוֹל הָיָה לָהֶן ג' מִילִין מִירוּשָׁלַם וְעַד בֵּית חוֹרוֹן

[דף ל"ז ע"ב]

הוֹלְכִין מִיל וְחוֹזְרִין מִיל וְשׁוֹחִין כְּדֵי מִיל וְיוֹדְעִים שֶׁהִגִּיעַ שָׁעִיר לַמִּדְבָּר ר' יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר וַהֲלֹא סִימָן אַחֵר הָיָה לָהֶם לָשׁוֹן שֶׁל זְהוֹרִית הָיָה קָשׁוּר עַל פִּתְחוֹ שֶׁל הֵיכַל וּכְשֶׁהִגִּיעַ שָׁעִיר לַמִּדְבָּר הָיָה הַלָּשׁוֹן מַלְבִּין שֶׁנֶּאֱמַר אִם יִהְיוּ חַטָּאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ: גְּמָרָא מַהוּ דִּידְכְיוֹת קַבְּלָן:

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

הֲלָכָה א מַתְנִיתִין – בָּא לוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל לִקְרוֹת אִם רוֹצֶה בְּבִגְדֵי בוּץ קוֹרֵא וְאִם לָאו בְּאִיסְטְלִית לָבָן מִשֶּׁלּוֹ חַזָּן הַכְּנֶסֶת נוֹטֵל סֵפֶר תּוֹרָה וְנוֹתְנוֹ לְרֹאשׁ הַכְּנֶסֶת וְרֹאשׁ הַכְּנֶסֶת נוֹתְנוֹ לַסְּגָן וְהַסְּגָן נוֹתְנוֹ לְכֹהֵן גָּדוֹל וְכֹהֵן גָּדוֹל עוֹמֵד וּמְקַבֵּל וְקוֹרֵא וְעוֹמֵד וְקוֹרֵא אַחֲרֵי מוֹת וְאַךְ בֶּעָשׂוֹר וְגוֹלֵל אֶת הַתּוֹרָה וּמַנִּיחָהּ בְּחֵיקוֹ וְאוֹמֵר יוֹתֵר מִמַּה שֶׁקָּרִיתִי לִפְנֵיכֶם כָּתוּב כָּאן וּבָעָשׂוֹר שֶׁבַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי קוֹרֵא עַל פֶּה וּמְבָרֵךְ עָלֶיהָ ח' בְּרָכוֹת עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַהוֹדָיָה וְעַל מְחִילַת הֶעָוֹן וְעַל הַמִּקְדָּשׁ וְעַל יִשְׂרָאֵל וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל שְׁאָר הַתְּפִילָּה. הָרוֹאֶה כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁהוּא קוֹרֵא אֵינוֹ רוֹאֶה פַּר וְשָׂעִיר הַנִּשְׂרָפִים הָרוֹאֶה פַּר וְשָׂעִיר הַנִּשְׂרָפִין אֵינוֹ רוֹאֶה כֹּהֵן גָּדוֹל כְּשֶׁהוּא קוֹרֵא לֹא מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי אֶלָּא שֶׁהָיְתָה דֶּרֶךְ רְחוֹקָה וּמְלֹאכֶת שְׁנֵיהֶן הָיְתָה נַעֲשֵׂית כְּאַחַת:

גְּמָרָא – מְנַיִין לִקְרִיאַת הַפָּרָשָׁה ר' אִידִי בְּשֵׁם ר' יִצְחָק וַיַּעַשׂ מַה תַּלְמוּד לוֹמַר כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה מִיכַּן לִקְרִיאַת הַפָּרָשָׁה רַבִּי אַמִּי בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן שִׁירֵי עֲבוֹדוֹת עוֹבְדָן בְּבִגְדֵי לָבָן אָמַר רַבִּי מַתְנָא מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן וְאִם לָאו בְּאִיסְטְלִית לָבָן מִשֶּׁלּוֹ ר' יוֹסָה בָּעֵי לָמָּה שֶׁהֵן בַּחוּץ חֲרֵי שְׁחִיטָה חֲרֵי אֵינָהּ אֶלָּא בַּחוּץ וְהוּא עוֹבְדָהּ בְּבִגְדֵי זָהָב ר' יֵיסָא בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן רָצָה עוֹבְדָהּ בְּבִגְדֵי זָהָב רָצָה עוֹבְדָהּ בְּבִגְדֵי לָבָן מָצִינוּ שְׁחִיטָה רָצָה עוֹבְדָהּ בְּבִגְדֵי זָהָב רָצָה עוֹבְדָהּ בְּבִגְדֵי לָבָן בְּכָל אֲתַר אֲתַר אָמַר הוֹלְכִין אַחַר הַתּוֹרָה וְהָכָא אַתְּ אָמַר מוֹלִיכִין אֶת הַתּוֹרָה אֶצְלָן אֶלָּא עַל יְדֵי שֶׁהֵן בְּנֵי אָדָם גְּדוֹלִים הַתּוֹרָה מִתְעַלָּה בָּהֶן

[דף ל"ז ע"א]

וְהָא תַּמָּן מֵייבְלִין אוֹרַיְתָא גַּבֵּי רֵישׁ גָּלוּתָא אָמַר רַבִּי יוֹסָה בֵּי רַבִּי בּוֹן תַּמָּן עַל יְדֵי שֶׁזִּרְעוֹ שֶׁל דָּוִד מְשֻׁקָּע שָׁם אֵינוֹ עָבְדִין לוֹ כְּמִנְהַג אֲבָהָתוֹן. תַּמָּן תְּנִינַן מְדַלְּגִין בַּנָּבִיא וְאֵין מְדַלְּגִין בַּתּוֹרָה מְדַלְּגִין בַּנָּבִיא וְאֵין מְדַלְּגִין מִנָּבִיא לְנָבִיא וּבְנָבִיא שֶׁל שְׁנֵים עָשָׂר מַתָּר אֵין מְדַלְּגִין בַּתּוֹרָה ר' יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ שֶׁאֵין גּוֹלִין סֵפֶר תּוֹרָה בָּרַבִּים ר' יוֹסָה בָּעֵי הַגַּע עַצְמְךָ שֶׁהָיְתָה פָּרָשָׁה קְטַנָּה אֶלָּא כְּדֵי

שֶׁיִּשְׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה שֶׁל סֵדֶר וְהָא תְּנִינַן קוֹרֵא אַחֲרֵי מוֹת וְאַף בָּעָשׂוֹר שַׁנָּיָא הִיא שֶׁהִיא סִדְרוֹ שֶׁל יוֹם תֵּדַע לְךָ דְּאָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּכָל מָקוֹם אֵינוֹ קוֹרֵא עַל פֶּה וְהָכָא קוֹרֵא ר׳ יוֹסֵה מְפַקֵּד לְבַר עוּלָא חֲזָנָא דְכְנִישְׁתָּא דְּבַבְלָאֵי כַּד דְּהִיא חֲדָא אוֹרָיָא תְּהֵא גַּיִיל לָהּ לַהֲדֵי פָּרוֹכְתָּא כַּד אִינוּן תַּרְתֵּי תְּמַיְּכֵל חֲדָא וּמַיְיתָא חֲדָא׃

וּמְבָרֵךְ עֲלֵיהּ שְׁמֹנָה בְּרָכוֹת עַל הַתּוֹרָה הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה עַל הָעֲבוֹדָה שֶׁאוֹתָהּ נִירָא וַנַּעֲבֹד עַל הַהוֹדָיָיה הַטּוֹב לְךָ לְהוֹדוֹת עַל מְחִילַת הֶעָוֹן מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים עַל הַמִּקְדָּשׁ הַבּוֹחֵר בַּמִּקְדָּשׁ וְאָמַר רַבִּי אִידִי הַשּׁוֹכֵן בְּצִיּוֹן עַל יִשְׂרָאֵל הַבּוֹחֵר בְּיִשְׂרָאֵל עַל הַכֹּהֲנִים הַבּוֹחֵר בְּכֹהֲנִים עַל שְׁאָר תְּפִלָּה וּתְחִנָּה וּבַקָּשָׁה שֶׁעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לְהָעוֹשֵׁעַ לְפָנֶיךָ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה׃

הֲלָכָה ב מַתְנִיתִין – וְאִם בְּבִגְדֵי בוּץ קָרֵא קִידֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו וּפָשַׁט יָרֵד וְטָבַל עָלָה וְנִסְתַּפֵּג הֵבִיאוּ לוֹ בִּגְדֵי זָהָב וְלָבַשׁ וְקִידֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו יָצָא וְעָשָׂה אֶת אֵילוֹ וְאֶת אֵיל הָעָם וְאֶת שִׁבְעַת כְּבָשִׂים תְּמִימִים דִּבְרֵי ר׳ אֱלִיעֶזֶר רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר עִם תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר הָיוּ קְרֵיבִין וּפַר הָעוֹלָה וְשָׂעִיר הַנַּעֲשָׂה בַּחוּץ הָיוּ קְרֵיבִין עִם תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם. קִידֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו וּפָשַׁט יָרֵד וְטָבַל עָלָה וְנִסְתַּפֵּג הֵבִיאוּ לוֹ בִּגְדֵי לָבָן וְלָבַשׁ וְקִידֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו נִכְנַס לְהוֹצִיא אֶת הַמַּחְתָּה קִידֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו וּפָשַׁט יָרֵד וְטָבַל עָלָה וְנִסְתַּפֵּג הֵבִיאוּ לוֹ בִּגְדֵי זָהָב וְלָבַשׁ קִידֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו נִכְנַס וְהִקְטִיר אֶת הַקְּטוֹרֶת וְהֵטִיב אֶת הַנֵּרוֹת קִידֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו וּפָשַׁט יָרֵד וְטָבַל עָלָה וְנִסְתַּפֵּג הֵבִיאוּ לוֹ בִּגְדֵי עַצְמוֹ וְלָבַשׁ מְלַוִּין אוֹתוֹ עַד בֵּיתוֹ וְיוֹם טוֹב הָיָה עוֹשֶׂה לְכָל אוֹהֲבָיו שֶׁיָּצָא בְּשָׁלוֹם׃

גְּמָרָא – אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי עֲקִיבָא אֲבָל דִּבְרֵי חֲכָמִים כּוּלָּהֶן הָיוּ קְרֵיבִין עִם תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם ר׳ חוֹנָה בְּשֵׁם רַב יוֹסֵף אתיא דְּר׳ לָעֶזֶר כְּבֵית שַׁמַּאי כַּמָּה דְבֵית שַׁמַּאי אוֹמְרִי תָּדִיר מְקַדָּשׁ מְקַדָּשׁ קֹדֶם בֵּן ר׳ לָעֶזֶר אוֹמֵר תָּדִיר מְקַדָּשׁ מִקְדָּשׁ קוֹדֵם הֵיךְ עֲבִידָה עֲבוֹדַת הַיּוֹם מְקַדָּשֶׁת וּמוּסְפֵי הַיּוֹם תְּדִירִין עֲבוֹדַת הַיּוֹם קוֹדֶמֶת לְמוּסְפֵי הַיּוֹם פַּר וְאֵיל וְשִׁבְעַת כְּבָשִׂים תְּמִימִים הָיוּ קְרֵיבִין עִם תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר וְהַשְּׁאָר הָיוּ קְרֵיבִין עִם תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר טַעֲמָא דְּהֵן תַּנָּיֵיא כְּדֵי לְסַמּוֹךְ

[דף ל״ז ע״ב]

חַטָּאת לְחַטָּאת וְעוֹלָה לְעוֹלָה וְאִית דְּבָעֵי מֵימַר הַפַּר וְהָאַיִל וְאֵילוֹ וְאֵיל הָעָם וְשִׁבְעַת כְּבָשִׂים תְּמִימִים הָיוּ קְרֵיבִין עִם תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר וְהַשְּׁאָר הָיוּ קְרֵיבִין עִם תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם וְהָדֵין תַּנָּיֵיא תּוֹלָה עֲבוֹדוֹת מַאי טַעֲמָא וְיָצָא וְעָשָׂה אֶת עוֹלָתוֹ וְאֶת עוֹלַת הָעָם כָּאָמוּר בְּעִנְיַן מַה אָמוּר בְּעִנְיַן אֵילוֹ וְאֵיל

הָעָם אָמַר רַבִּי בּוֹן בַּר חִייָא וְשֶׁעִיר מַאי טַעֲמָא מִדַּם חַטָּאת הַכִּפּוּרִים כְּבָר קָדְמָה חַטַּאת הַכִּפּוּרִים וּבָא אַהֲרֹן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד מַאֵיכָן בָּא מִקְרַיִית הַפָּרָשָׁה וּלְהֵיכָן הוּא הוֹלֵךְ לְהוֹצִיא כַּף וּמַחְתָּה כְּתִיב וְיָצָא וְעָשָׂה אֶת עוֹלָתוֹ וְאֶת עוֹלַת הָעָם וְאַתְּ אָמַר הָכִין וְלֹא כֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הַכֹּל מוֹדִין בְּהוֹצָאַת כַּף וּמַחְתָּה שֶׁהוּא לְאַחַר תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם אָמַר רַבִּי יוֹסָה בֶּן חֲנִינָה כָּל הַפָּרָשָׁה כְּתוּבָה עַל סֵדֶר חוּץ מִזּוֹ אָמַר רַבִּי יוֹסָה עוֹד הִיא אֲמוּרָה עַל סֵדֶר וּבָא אַהֲרֹן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד מֵאֵיכָן בָּא מִקִּידּוּשׁ הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ וּלְאַיִן הוּא הוֹלֵךְ לְקִידּוּשׁ הָאַחֲרוֹן אָמַר רַבִּי מָנָא קוֹמֵי רַבִּי יוֹסָה לָמָּה לִי נָן אֲמִרִין חוּץ מִקִּידּוּשׁ הָאַחֲרוֹן אָמַר לֵיהּ שַׁנָּיָא הִיא דִּכְתִיב וּבָא וְיָצָא וּפָשַׁט אֶת בִּגְדֵי הַבָּד שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר אֲשֶׁר לָבַשׁ וְכִי עָלַת עַל דַּעְתֵּנוּ בְּלוּם הוּא פּוֹשֵׁט אֶלָּא מַה שֶׁהוּא לוֹבֵשׁ אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר אֲשֶׁר לָבַשׁ הֵקִישׁ פְּשִׁיטָה לִלְבִישָׁה מַה לְבִישָׁה בְּקִידּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם אַף פְּשִׁיטָה בְּקִידּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר יֵשׁ לְךָ עֲבוֹדָה אַחֶרֶת שֶׁהוּא עוֹבְדָהּ בִּבְגָדִי לָבָן וְאֵי זוֹ זוֹ הוֹצָאַת כַּף וּמַחְתָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הַכֹּל מוֹדִין בְּהוֹצָאַת כַּף וּמַחְתָּה שֶׁהוּא לְאַחַר תָּמִיד בֵּין הָעַרְבַּיִם: וְלָמָּה בִּבְגָדֵי לָבָן אָמַר רַבִּי חִייָה בַּר בָּא כְּשֵׁירוּת שֶׁל מַעֲלָן כָּךְ שֵׁירוּת שֶׁל מַטָּן מַה לְמַעֲלָן וְאִישׁ אֶחָד בְּתוֹכָם לָבוּשׁ בַּדִּים אַף לְמַטָּן כְּתִינָת בַּד קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ׃

הֲלָכָה ג מַתְנִיתִין – כֹּהֵן גָּדוֹל מְשַׁמֵּשׁ בִּשְׁמוֹנָה בְּלִים. וְהַהֶדְיוֹט בְּאַרְבָּעָה. בִּכְתֹנֶת וּמִכְנָסַיִם בְּמִצְנֶפֶת וַאֲבְנֵט. מוֹסִיף עֲלֵיהֶן כֹּהֵן גָּדוֹל חוֹשֶׁן וְאֵפוֹד וּמְעִיל וְצִיץ. בְּאֵילּוּ נִשְׁאָלִין בָּאוּרִים וְתוּמִים. וְאֵין נִשְׁאָלִין בָּהֶן לְהֶדְיוֹט אֶלָּא לְמֶלֶךְ וּלְבֵית דִּין וּלְמִי שֶׁצּוֹרֶךְ הַצִּבּוּר בּוֹ׃

[דף ל"ח ע"א]

גְּמָרָא – מִפְּנֵי מַה כֹּהֵן גָּדוֹל מְשַׁמֵּשׁ בִּשְׁמוֹנָה בֵּלִים ר׳ חֲנַנְיָה חֲבֵרוּן דְּרַבָּנָן אָמַר כְּנֶגֶד הַמִּילָה שֶׁהִיא לְח׳ יָמִים עַל שֵׁם בְּרִיתִי הָיְתָה אִתּוֹ מִפְּנֵי מַה אֵינוֹ מְשַׁמֵּשׁ בִּבְגָדֵי זָהָב מִפְּנֵי הַגַּאֲוָה אָמַר רַבִּי סִימוֹן עַל שֵׁם אַל תִּתְהַדַּר לִפְנֵי מֶלֶךְ אָמַר רַבִּי לֵוִי שֶׁאֵין קָטֵגוֹר נַעֲשֶׂה סַנֵּגוֹר אֶתְמוֹל כְּתִיב בָּהֶם וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב וְעַכְשָׁיו הוּא עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ בִּבְגָדֵי זָהָב תָּנֵי ר׳ חִייָה וּלְבֵשָׁם שָׁם שָׁם הָיוּ וּלְבֵשָׁם שָׁם שָׁם הָיוּ גְּנוּזִין שָׁם הָיוּ מַרְקִיבִין וְלֹא הָיוּ כְּשֵׁירִים לְיוֹם הַכִּפּוּרִים הַבָּא תַּנָּא ר׳ דוֹסָא אוֹמֵר כְּשֵׁרִים הֵם לְכֹהֵן הֶדְיוֹט תָּנֵי רַבִּי אוֹמֵר שְׁתֵּי תְשׁוּבוֹת בַּדָּבָר אַחַת בִּבְגָדֵי כֹּהֵן גָּדוֹל וְאַחַת בִּבְגָדֵי כֹּהֵן הֶדְיוֹט תָּנֵי לֹא נֶחְלְקוּ רַבִּי וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רַבִּי שִׁמְעוֹן עַל אַבְנֵטוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁהוּא שֶׁל בּוּץ וְעַל שְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כִּלְאַיִם וְעַל מַה נֶּחְלְקוּ עַל אַבְנֵטוֹ שֶׁל כֹּהֵן הֶדְיוֹט שֶׁרַבִּי אוֹמֵר יֵשׁ בּוֹ כִּלְאַיִם וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵין בּוֹ כִּלְאַיִם רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא ר׳ אַבָּהוּ בְּשֵׁם ר׳ יוֹחָנָן טַעֲמָא דְּרַבִּי וְעָשִׂיתָ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו כָּכָה כְּכָל אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֹתָכָה מַה בִּגְדֵי אַהֲרֹן יֵשׁ בּוֹ כִּלְאַיִם אַף בִּגְדֵי בָנָיו יֵשׁ בָּהֶן כִּלְאַיִם מַה עֲבַד לֵהּ רַבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רַבִּי שִׁמְעוֹן מַה אַהֲרֹן בָּרְאוּי לוֹ אַף בָּנָיו בָּרְאוּי לָהֶן. אָמַר רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם

תוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת פָּרָה פָּרָק שְׁנַיִם עָשָׂר

א. אֱזוֹב, אֵימָתַי כָּשֵׁר לְהַזּוֹת? מִשֶּׁיְּשִׁיר אֶת נְצוּ. הִזָּה בּוֹ עַד שֶׁלֹּא הִשִּׁיר אֶת נְצוּ, רַבִּי פּוֹסֵל, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵזוֹב שֶׁתְּחִלָּתוֹ שְׁנַיִם וּשְׁיָרָיו אֶחָד - הוּא פָּסוּל:

ב. גַּרְדּוֹמֵי אֵזוֹב - כְּשֵׁרִין. וְגַרְדּוֹמֵי צִיצִית - כְּשֵׁרִין. יָרַד וְטָבַל וְעָלָה, אִם יֵשׁ עָלָיו שֶׁטֶף שֶׁל מֵימֵי גְּשָׁמִים וְהִזָּה - הַזָּאָתוֹ פְּסוּלָה. וְאִם יֵשׁ עָלָיו מַשֶּׁהוּ טוֹפֵחַ - הַזָּאָתוֹ כְּשֵׁרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם יֵשׁ עָלָיו מַשֶּׁהוּ מַרְגִּילוּת וְהִזָּה - הַזָּאָתוֹ פְּסוּלָה. אֵזוֹב שֶׁהִטְבִּיל עֵצוֹ עִם גְּבִעוֹלָיו, אַף עַל פִּי שֶׁמִּזֶּה וְהַמַּיִם שׁוֹפְעִים מִן הָעֵץ לַגַּבְעוֹל - כָּשֵׁר כְּדַרְכּוֹ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא מִן הָעֵץ יָצָא. אֵזוֹב שֶׁהִטְבִּיל מִקְצָתוֹ, רַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר, שֶׁרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מַטְבִּיל קָצָתוֹ וְחוֹזֵר מַטְבִּיל עָלָיו עַד שֶׁיִּטְבֹּל אֶת כֻּלּוֹ. הִטְבִּיל אֶת כֻּלּוֹ - לֹא יַזֶּה מִמֶּנּוּ הַזָּאָה שְׁנִיָּה, עַד שֶׁיִּנְגֹּב:

ג. צְלוֹחִית שֶׁפִּיהָ צַר, מַזִּין הֵימֶנָּה הַזָּאָה רִאשׁוֹנָה, אֲבָל לֹא הַזָּאָה שְׁנִיָּה, מִפְּנֵי שֶׁהַמַּיִם נִסְחָטִין; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן כְּהָנָא: מִימֵיהֶן שֶׁל כֹּהֲנִים לֹא נִמְנְעוּ מִלְּהַזּוֹת בְּאֵזוֹב הַנִּטְבָּל וּבִצְלוֹחִית שֶׁפִּיהָ צַר. וּפוֹצְעִין אֱגוֹזִים שֶׁל תְּרוּמָה בְּמַטְלִית בְּיָדִים מְסוֹאָבוֹת, וְלֹא חָשׁוּ לָהֶן חֲכָמִים מִשּׁוּם טֻמְאָה:

ד. הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: הַזֵּה עָלַי וְאַזֶּה עָלֶיךָ, רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא, וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין. הַמְשַׁמֵּר מֵי חַטָּאת אֲפִלּוּ עַד עֲשָׂרָה יָמִים - הֲרֵי הֵן בְּחֶזְקָתָן וְאֵין צָרִיךְ טְבִילָה:

ה. הַכֹּל כְּשֵׁרִין לְהַזּוֹת, חוּץ מֵחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר בְּאִשָּׁה וּפוֹסֵל בְּקָטָן. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר: חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁהִזּוּ וַאֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתָן - הַזָּאָתָן כְּשֵׁרָה:

הַשָּׁלֵם

ו. נִתְכַּוֵּן לְהַזּוֹת לְאַחֲרָיו, וְהִזָּה לַצַּדְדִין שֶׁלְּאַחֲרָיו - הַזָּאָתוֹ כְּשֵׁרָה. מַזִּין עַל הָאָדָם וְעַל חֲבֵרָיו, בֵּין עֵר בֵּין יָשֵׁן, וְעַל הַכֵּלִים בֵּין מִתּוֹכָן וּבֵין מֵאֲחֲרֵיהֶם, חוּץ מִמּוֹסָף יוֹרֶה שֶׁל שׁוֹלְקֵי זֵיתִים שֶׁהוּא מְטַמֵּא אֶת הַהַזָּאָה בָּאֲוִיר, כְּנֶגֶד הַמּוֹסָף שֶׁמִּזִּין עָלָיו מֵאֲחוֹרָיו. טָבַל אֶת הָאֵזוֹב לְשֵׁם דָּבָר שֶׁהוּא רָאוּי לַהַזָּיָה, וְהִזָּה עַל דָּבָר שֶׁרָאוּי לְהַזָּיָה, מַיִם הַנּוֹטְפִים - טְמֵאִים וּכְשֵׁרִים לְהַזּוֹת, וְאִם יֵשׁ בָּאֵזוֹב - יְשַׁנֶּה. לְשֵׁם דָּבָר שֶׁהוּא רָאוּי לְהַזָּאָה, וְהִזָּה עַל דָּבָר שֶׁרָאוּי לְהַזָּאָה, הוֹאִיל וְהַתְּחִלַּת טְבִילָתוֹ - פְּסוּלָה, כָּךְ הַזָּאָתוֹ - פְּסוּלָה. הָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אוֹמְרִין לוֹ לַמַּזֶּה: פְּרֹשׁ מֵאַחֲרֶיךָ, שֶׁמָּא תִּטַּמֵּא. אָמְרוּ לוֹ: וַהֲלֹא מַחֲלִיקִין הָיוּ בִּפְנֵי חֲלוֹן שֶׁל רַבִּים, דּוֹרְסִין וְלֹא נִמְנָעִין, מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ: מֵי חַטָּאת שֶׁעָשׂוּ מִצְוָתָן אֵין מְטַמְּאִין. וְכַמָּה יְהֵא בַּמַּיִם וְיִהְיֶה בָּהֶן כְּדֵי הַזָּאָה? כְּדֵי שֶׁיְּטַבִּיל רָאשֵׁי גְּבִעוֹלִין וְיָזֶה, חוּץ מִזֶּה שֶׁהָאֵזוֹב בּוֹלֵעַ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: רוֹאִין כְּאִלּוּ הֵן עַל הָאֵזוֹב שֶׁל נַחְשֶׁת שֶׁאֵינוֹ בּוֹלֵעַ:

ז. טָהוֹר לַחֲטָאת שֶׁנִּטְמְאוּ יָדָיו - נִטְמָא גּוּפוֹ. מְטַמֵּא אֶת חֲבֵרוֹ, וַחֲבֵרוֹ אֶת חֲבֵרוֹ, וַאֲחוֹרֵי לָגִין מְטַמֵּא תּוֹכוֹ. לָגִין שֶׁל חַטָּאת שֶׁנִּטְמָא אֲוִירוֹ - נִטְמָא תּוֹכוֹ. מְטַמֵּא אֶת חֲבֵרוֹ, וַחֲבֵרוֹ אֶת חֲבֵרוֹ, וְאֶת הַמַּזֶּה, שֶׁאֵין אוֹמְרִין בְּחַטָּאת: ״זֶה רִאשׁוֹן וְזֶה אַחֲרוֹן״, אֶלָּא אֲפִלּוּ הֵן מֵאָה - כֻּלָּן תְּחִלָּה, שֶׁאֵין מוֹנִין לְמֵי חַטָּאת. עִסּוֹת שֶׁנַּעֲשׂוֹת עַל גַּב חַטָּאת, וְנָגַע הַשֶּׁרֶץ בְּאַחַת מֵהֶן, אֲפִלּוּ הֵן מֵאָה - כֻּלָּן תְּחִלָּה, שֶׁאֵין מוֹנִין לַחַטָּאת:

ח. כּוּשׁ שֶׁל פִּשְׁתָּן חִבּוּר לְטֻמְאָה וּלְהַזָּיָה. הָאַרְבָּלִי וְשֶׁל פָּקִיעַ - הֲרֵי זֶה לֹא יַזֶּה, וְאִם הִזָּה - מַזֶּה. כָּל יְדוֹת הַכֵּלִים הַבָּאוֹת מִבֵּית הָאָמָּן כְּגוֹן יַד הַמַּגָּל וְיַד הַסַּכִּין - חִבּוּר לְטֻמְאָה וּלְהַזָּאָה. כָּל הַכֵּלִים הַקְּדוּחוֹת -

תּוֹסֶפְתָּא

חִבּוּר. וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: אַף הַחֲרוּכוֹת. הַצּוֹאָה שֶׁעַל הַכִּסֵּא - חִבּוּר לַהֲזָאָה וְאֵין חִבּוּר לַטֻּמְאָה; דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כָּל שֶׁחִבּוּר לְהַזָּאָה חִבּוּר לְטֻמְאָה. וְיֵשׁ חִבּוּר לְטֻמְאָה וְאֵין חִבּוּר לַהַזָּאָה. הַקּוּמְקְמִין חִבּוּר לְטֻמְאָה וְלַהַזָּאָה. כְּסוּי הַמֵּיחָם הַמְחֻבָּר בְּשַׁלְשֶׁלֶת בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: חִבּוּר לְטֻמְאָה וְאֵין חִבּוּר לַהַזָּאָה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: הַזָּה עַל הַמֵּיחָם - הַזָּה עַל הַכְּסוּי. הַזָּה עַל הַכְּסוּי - לֹא הַזָּה עַל הַמֵּיחָם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אֵלּוּ דִּבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: כֻּלָּן חִבּוּר אֶחָד הוּא:

ט. טָבַל אֶת הָאָזוֹב בַּלַּיְלָה וְהִזָּה בַּיּוֹם - פְּסוּלָה. לֹא שֶׁהַמַּיִם פְּסוּלִין, אֶלָּא שֶׁצָּרִיךְ לְהַטְבִּיל שְׁנַיִם. הִזָּה בַּלַּיְלָה - הִזָּאתוֹ פְּסוּלָה, וְהַמַּיִם טְמֵאִין מִשּׁוּם מֵי חַטָּאת:

מַסֶּכֶת טָהֳרוֹת פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ ׳אֹכֶל שֶׁנִּטְמָא בְּאַב הַטֻּמְאָה וְשֶׁנִּטְמָא בּוּלַּד הַטֻּמְאָה מְצָטָרְפִין זֶה עִם זֶה׳? מִפְּנֵי שֶׁאֶפְשָׁר לַשְּׁלִישִׁי לַעֲשׂוֹת שֵׁנִי, וְאֶפְשָׁר לַשֵּׁנִי לַעֲשׂוֹת רִאשׁוֹן. וּמִפְּנֵי מָה אָמְרוּ: הַשֶּׁרֶץ וְהַנְּבֵלָה וְהַמֵּת - אֵין מְצָטָרְפִים זֶה עִם זֶה? לְפִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַשֶּׁרֶץ לַעֲשׂוֹת נְבֵלָה, וְאִי אֶפְשָׁר לַנְּבֵלָה לַעֲשׂוֹת מֵת:

ב. מִקְרֶצֶת שֶׁהָיְתָה שְׁלִישִׁית וְהִשִּׁיךְ לָהּ אֲחֵרוֹת - כֻּלָּן שְׁלִישִׁית בַּקֹּדֶשׁ. פִּרְשָׁה - הִיא שְׁלִישִׁית וְכֻלָּן רְבִיעִית. וְאֵיזֶהוּ הַנָּשׁוּךְ? הַתּוֹלֵשׁ מִמֶּנּוּ כָּל שֶׁהוּא. אֲבָל אִם הָיוּ מְמַעֲכִין זֶה אֶת זֶה, כְּגוֹן הַדְּבֵלָה, וְהַתְּמָרִים, וְהַגְּרוֹגָרוֹת, וְהַצְּמוּקִין - הֲרֵי אֵלּוּ אֵינָן חִבּוּר. וּמִפְּנֵי מָה אָמְרוּ: בְּזֵיתִים חִבּוּר? שֶׁמִּתְחִלָּה לֹא נִתְּנָן אֶלָּא עַל מְנָת שֶׁיִּנָּקוּ זֶה מִזֶּה. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: טְבוּל יוֹם תְּחִלָּה לַקֹּדֶשׁ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: טְבוּל יוֹם - מְטַמֵּא אֶחָד וּפוֹסֵל אֶחָד בַּקֹּדֶשׁ, וּפוֹסֵל אֶחָד בַּתְּרוּמָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כְּשֵׁם שֶׁהוּא פּוֹסֵל מַשְׁקֶה תְּרוּמָה וְאוֹכְלֵי תְרוּמָה, כָּךְ פּוֹסֵל מַשְׁקֶה קֹדֶשׁ וְאוֹכְלֵי קֹדֶשׁ:

הַשָּׁלֵם

ג. אֶחָד טְבוּל יוֹם מְטַמֵּא חֲמוּרָה וְאֶחָד טְבוּל יוֹם מְטַמֵּא קַלָּה, טְבוּל יוֹם מִן הַזָּב וְהַזָּבָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁלּוֹ - הֲרֵי זֶה לֹא יַעֲשֶׂה כְלוּם, וְאִם עָשָׂה - הֲרֵי זֶה תָּלוּי. אֶחָד טְבוּל יוֹם וְאֶחָד טָהוֹר שֶׁיָּדָיו טְמֵאוֹת - מְטַמֵּא מַשְׁקֶה חֻלִּין, וּפוֹסֵל אוֹכְלֵי תְרוּמָה. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵין יָדַיִם תְּחִלָּה לְטְבוּל יוֹם:

ד. הַשֶּׁרֶץ מְטַמֵּא שְׁלִשָּׁה, וּפוֹסֵל אֶחָד בַּקֹּדֶשׁ, וּמְטַמֵּא שְׁנַיִם, וּפוֹסֵל אֶחָד בַּתְּרוּמָה. מְטַמֵּא אֶחָד וּפוֹסֵל אֶחָד בַּחֻלִּין. מַשְׁקִין מְטַמְּאִין שְׁנַיִם וּפוֹסֵל אֶחָד בַּקֹּדֶשׁ. מְטַמְּאִין אֶחָד, וּפוֹסְלִין אֶחָד בַּתְּרוּמָה, וּפוֹסְלִין אֶת הַחֻלִּין. הַיָּדַיִם מְטַמְּאוֹת אֶחָד וּפוֹסְלוֹת אֶת הַתְּרוּמָה וְאֵין יָדַיִם לְחֻלִּין. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: הַיָּדַיִם תְּחִלָּה לַחֻלִּין וּשְׁנִיּוֹת לַתְּרוּמָה. בְּאֵיזֶה קֹדֶשׁ אָמְרוּ? בְּקָדְשֵׁי הַמִּקְדָּשִׁין הַמְקֻדָּשִׁין כְּגוֹן חַלּוֹת תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נָזִיר שֶׁנִּשְׁחַט עֲלֵיהֶם אֶת הַזֶּבַח, וְהַמְּנָחוֹת שֶׁקָּדְשׁוּ בַּכֶּלִי, אֲבָל חַלּוֹת תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נָזִיר שֶׁלֹּא קָדְשׁוּ בַּכֶּלִי - אֵינָן לֹא כְּקֹדֶשׁ וְלֹא כְּחֻלִּין, אֶלָּא הֲרֵי הֵן כִּתְרוּמָה. וְהַשֶּׁרֶץ מְטַמֵּא שְׁנַיִם וּפוֹסֵל אֶחָד בָּהֶם:

ה. הַחַלָּה וְהַבִּכּוּרִים וְתַשְׁלוּמֵי תְרוּמָה וְחֻמְשֶׁיהָ - הֲרֵי הֵן כִּתְרוּמָה. הַטֶּבֶל, וְהַמַּעֲרָב, וְגִדּוּלֵי תְרוּמָה, וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - הֲרֵי הֵן כַּחֻלִּין. כִּכָּרוֹת הַקֹּדֶשׁ בְּתוֹךְ גּוּמּוֹתֵיהֶם וְהַמַּיִם הַמְקֻדָּשִׁין. נִטְמֵאת אַחַת מֵהֶן בַּשֶּׁרֶץ - כֻּלָּן טְמֵאוֹת. בַּתְּרוּמָה - מְטַמֵּא שְׁנַיִם וּפוֹסֵל אֶחָד. בַּחֻלִּין - מְטַמֵּא אֶחָד וּפוֹסֵל אֶחָד. אֵין לְךָ מַשְׁקֶה הַנּוֹגֵעַ בַּשְּׁלִישִׁי טָמֵא, אֶלָּא קֹדֶשׁ בִּלְבַד. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: הָאוֹכֵל אֹכֶל שֵׁנִי - לֹא יַעֲשֶׂה בְּבֵית הַבַּד מִפְּנֵי שֶׁהוּא שֵׁנִי, וְהַשֵּׁנִי שֶׁנָּגַע בְּמַשְׁקִין בֵּית הַבַּד - טָמֵאִין:

מַסֶּכֶת טָהֳרוֹת פֶּרֶק שֵׁנִי

א. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְרַבִּי אֶלְעָזָר: הֵיכָן מָצִינוּ טֻמְאָה בַּתּוֹרָה שֶׁהִיא עוֹשָׂה טֻמְאָה אַחֶרֶת, כֵּיוֹצֵא בָהּ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר: רִאשׁוֹן

תּוֹסֶפְתָּא

עוֹשֶׂה רִאשׁוֹן. אָמַר לוֹ: אַף אַתָּה אוֹמֵר: שֵׁנִי עוֹשֶׂה שֵׁנִי. אָמַר לוֹ: מָצִינוּ שֶׁהַשֵּׁנִי מְטַמֵּא אֶת הַמַּשְׁקִין לַעֲשׂוֹת תְּחִלָּה, וְהַמַּשְׁקִין מְטַמְּאִין אֶת הָאוֹכְלִין לַעֲשׂוֹת שֵׁנִי, אֲבָל לֹא מָצִינוּ רִאשׁוֹן שֶׁהוּא עוֹשֶׂה רִאשׁוֹן בְּכָל מָקוֹם:

ב. הַשַּׁחֲלִים וְהַגְּרִיסִין, בִּזְמַן שֶׁמַּגִּיס בָּהֶן אֶת הַקְּדֵרָה - מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכָלִין. נָתְנָן לַקְּעָרָה וְיָצְאוּ מֵהֶן מַשְׁקִין - מַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵהֶן מְטַמְּאִין טֻמְאַת מַשְׁקִין. כֵּיצַד אָמְרוּ שֶׁמֶן תְּחִלָּה לְעוֹלָם? שֶׁאִם נִמְחָה וְלֹא נִשְׁתַּיֵּר הֵימֶנּוּ אֶלָּא כְּפוּל - מַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין הֵימֶנּוּ מְטַמְּאִים טֻמְאַת מַשְׁקִים. נִמְצָאתָ אוֹמֵר: חָמֵשׁ מִדּוֹת בְּמַשְׁקִין, הָרִטָּב וְהַגְּרִיסִין וְהֶחָלָב, בִּזְמַן שֶׁהַמַּשְׁקֶה טוֹפֵחַ עֲלֵיהֶן - הֲרֵי אֵלּוּ תְּחִלָּה. קָרְשׁוּ - אֵין צְרִיכִין מַחֲשָׁבָה לְאוֹכְלִין. דְּבַשׁ הַזָּב מִכְּוֵרֶת דְּבוֹרִים - אֵינוֹ מְטַמֵּא לֹא טֻמְאַת אוֹכָלִין וְלֹא טֻמְאַת מַשְׁקִין. חִשֵּׁב עָלָיו לְאוֹכָלִין - מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכָלִין. לְמַשְׁקִין - מְטַמֵּא טֻמְאַת מַשְׁקִין. הַשְׁמֵן - לֹא אֹכֶל וְלֹא מַשְׁקֶה, חִשֵּׁב עָלָיו לְאוֹכָלִין - מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכָלִין. לְמַשְׁקִין - בָּטְלָה דַּעְתּוֹ:

ג. הַדָּם שֶׁקָּרַשׁ - אֵינוֹ לֹא אֹכֶל וְלֹא מַשְׁקֶה, חִשֵּׁב עָלָיו לְאוֹכָלִין - מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכָלִין. וּלְמַשְׁקִין - בָּטְלָה דַּעְתּוֹ. דְּבַשׁ תְּמָרִים - אֵינוֹ לֹא אֹכֶל וְלֹא מַשְׁקֶה. חִשֵּׁב עָלָיו לְאוֹכָלִין - מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכָלִין. וּלְמַשְׁקֶה - בָּטְלָה דַּעְתּוֹ. וּשְׁאָר כָּל מִי פֵּרוֹת - כְּלָן אֵינָן לֹא אוֹכָלִין וְלֹא מַשְׁקִין. חִשֵּׁב עֲלֵיהֶן בֵּין לְאוֹכָלִין וּבֵין לְמַשְׁקִין - בָּטְלָה דַּעְתּוֹ. הַשֶּׂלֶג - לֹא אֹכֶל וְלֹא מַשְׁקֶה. חִשֵּׁב עָלָיו לַאֲכִילָה - בָּטְלָה דַּעְתּוֹ. לְמַשְׁקֶה - מְטַמֵּא טֻמְאַת מַשְׁקֶה. נִטְמָא מִקְצָתוֹ - לֹא נִטְמָא כֻּלּוֹ. טָהֵר מִקְצָתוֹ - טָהֵר כֻּלּוֹ. מַיִם טְמֵאִים שֶׁהִגְלִידוּ וְאֵין בָּהֶם מַשְׁקֶה טוֹפֵחַ - טְהוֹרִים. נִמּוֹחוּ - חָזְרוּ לְטֻמְאָתָן הַיְשָׁנָה. מִקְוֶה שֶׁאוּב שֶׁהִגְלִיד - טָהוֹר מִשּׁוּם מַיִם שְׁאוּבִין. נִמּוֹחוּ - כָּשֵׁר לְהַקְווֹת עָלָיו:

הַשָּׁלֵם

ד. הַחוֹשֵׁב עַל הֶחָלָב שֶׁבַּכְּחַל - טָהוֹר. וְשֶׁבַּקִּיבָּה - טָמֵא. הָעוֹר וְהַשִּׁלְיָא - אֵינָן מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכָלִין. הָעוֹר שֶׁשָּׁלְקוֹ וְהַשִּׁלְיָא שֶׁחִשֵּׁב עָלֶיהָ - מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכָלִין:

מַסֶּכֶת טָהֳרוֹת פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. הַגֶּפֶת וְהַזְּגִין שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּטָהֳרָה, וְהָלְכוּ עֲלֵיהֶן טְמֵאִים וּמְצוֹ מֵהֶן מַשְׁקִין - טְהוֹרִין. וְשֶׁנַּעֲשׂוּ בְּטֻמְאָה, וּמְצוֹ מֵהֶן מַשְׁקִין - טְמֵאִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר. אָמַר לָהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן: מַה לִּי כְּשֶׁנַּעֲשׂוּ בְּטֻמְאָה וּמַה לִּי כְּשֶׁנַּעֲשׂוּ בְּטָהֳרָה? אָמְרוּ לוֹ: כְּשֶׁנַּעֲשׂוּ בְּטֻמְאָה, מַשְׁקִין קְבוּצִין מִתַּחַת הַקּוֹרָה, וּכְשֶׁהוּא מַגְבִּיהַּ אֶת הַקּוֹרָה - חוֹזְרִין וְנִבְלָעִין בַּגֶּפֶת. אָמַר לָהֶם: אַף כְּשֶׁנַּעֲשׂוּ בְּטָהֳרָה, בָּא הַזָּב וְדָרַס עֲלֵיהֶן, מַשְׁקִין קְבוּצִין מִתַּחַת הַזָּב, וּכְשֶׁהוּא מַגְבִּיהַּ אֶת רַגְלָיו חוֹזְרִין וְנִבְלָעִין בַּגֶּפֶת. אָמְרוּ לוֹ: אֵינוֹ דּוֹמֶה מַשְׁקֶה הַיּוֹצֵא לָרָצוֹן, לְמַשְׁקֶה הַיּוֹצֵא שֶׁלֹּא לָרָצוֹן. אָמַר לָהֶם: זֶה וָזֶה לֹא נִקְרָא עֲלֵיהֶן שֵׁם טֻמְאָה לְעוֹלָם:

ב. עֲנָבִים הַמְבֻקָּעוֹת מִן הֶעָבֵט, נָפְלוּ לְתַנּוּר טָהוֹר - טָמֵא. זֵיתִים הַמְבֻקָּעִין מִן הַמַּעֲטָן, וְנָפְלוּ לַאֲוִיר תַּנּוּר טָהוֹר - טָהוֹר. וְזֶה וְזֶה אִם יֵשׁ עֲלֵיהֶן מַשְׁקֶה טוֹפֵחַ - תַּנּוּר טָמֵא. לָפָסִין טְמֵאִין שֶׁנָּפְלוּ לַאֲוִיר הַתַּנּוּר, בֵּין שְׁלֵמוֹת וּבֵין שְׁבוּרוֹת, בִּשְׁעַת הֶיסֵּקָן - טָמֵא, שֶׁלֹּא בִשְׁעַת הֶיסֵּקָן - טָהוֹר. וְשֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּטָהֳרָה וְנִטְמְאוּ וְנָפְלוּ לַאֲוִיר הַתַּנּוּר, בִּשְׁעַת הֶיסֵּקָן - טָמֵא, שֶׁלֹּא בִשְׁעַת הֶיסֵּקָן - טָהוֹר. וּשְׁבוּרוֹת, אֲפִלּוּ בִשְׁעַת הֶיסֵּקָן - טָהוֹר, שֶׁאֵין לַמַּשְׁקִין בַּמֶּה שֶׁיִּטְמְאוּ:

ג. כָּל הַטֻּמְאוֹת כְּשֶׁעַת מְצִיאָתָן וּבְמָקוֹם מְצִיאָתָן. אָבַד מַחַט שִׁיפָּה וּבָא וּמְצָאָהּ מְלֵאָה חֲלוּדָה - הֲרֵי הִיא בְּחֶזְקַת שִׁיפָּה, עַד שֶׁיֹּאמַר: בְּרִי לִי שֶׁהֶעֱלָה חֲלוּדָה. אָבַד מְלֵאָה חֲלוּדָה, בָּא וּמְצָאָהּ שִׁיפָּה - הֲרֵי זוֹ טְמֵאָה, עַד שֶׁיֹּאמַר: בְּרִי לִי שֶׁהָיְתָה מְלֵאָה חֲלוּדָה. וְכֵן בְּשֶׁרֶץ, וְכֵן בְּמַטְלִית. הֵנִיחַ

תוֹסֶפְתָּא

טְמֵאָה בִּזְוִית זוֹ, וּבָא וּמְצָאָהּ בִּזְוִית אַחֶרֶת - נִטְמֵאת זְוִית רִאשׁוֹנָה, עַד שֶׁיֹּאמַר: בָּרִי לִי שֶׁנֶּעְקְרָה מִכָּאן. נִטְמְאָה הַזְּוִית שְׁנִיָּה עַד שֶׁיֹּאמַר: בָּרִי לִי שֶׁלֹּא בָּאת לְכָאן. אִבֵּד כְּזַיִת מִן הַמֵּת בְּתוֹךְ הַבַּיִת, בִּקֵּשׁ וְלֹא מָצָא - הַבַּיִת טָמֵא לְמַפְרֵעַ. הָאִשָּׁה גּוֹלֶבֶת גְּבָבָא בְּחָצֵר וְנִמְצָא שֶׁרֶץ בְּתוֹךְ גְּבָבָא - טְהוֹרָה, עַל גַּבֵּי גְּבָבָא - טְמֵאָה. הָיְתָה כּוֹבֶרֶת חִטִּין בַּכְּבָרָה, וְנִמְצָא שֶׁרֶץ בְּתוֹךְ כְּבָרָה - טְהוֹרָה, עַל גַּבֵּי כְּבָרָה - טְמֵאָה:

ד. תִּינוֹק שֶׁהָיָה תּוֹפֵס בְּיָדוֹ שֶׁל אֲבִיו, אוֹ שֶׁהָיָה רָכוּב עַל גַּבֵּי כְּתֵפוֹ שֶׁל אֲבִיו - סְפֵקוֹ טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁאֲבִיו נִשְׂאַל עָלָיו. חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן - סְפֵקָן טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁאֵין בָּהֶן דַּעַת לִשָּׁאֵל. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: בְּזוֹ מִדַּת הַדִּין לוֹקֶה:

ה. אַרְבָּעָה סְפֵקוֹת אָמְרוּ חֲכָמִים בְּתִינוֹק, הִנִּיחָתוֹ אִמּוֹ וּבָאָה וּמְצָאַתּוּ כְּמוֹ שֶׁהוּא - טָהוֹר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהִנִּיחָתוֹ מְלֻכְלָךְ, אֲבָל הִנִּיחָתוֹ נָקִי - טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהַנָּשִׁים מְגַפְּפוֹת אוֹתוֹ וּמְנַשְּׁקוֹת אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ: כְּדִבְרֶיךָ אֲפִלּוּ הִנִּיחָתוֹ מְלֻכְלָךְ מִפְּנֵי רַגְלֵי אָדָם וּמִפְּנֵי רַגְלֵי בְּהֵמָה. הִתְחִיל יוֹצֵא וְנִכְנַס - בְּגָדָיו טְהוֹרִים, וְלֹא נִמְנְעוּ יִשְׂרָאֵל מֵהֶן וְאֵין עוֹשִׂין עַל גַּבָּיו טָהֳרוֹת. יֵשׁ בּוֹ דַּעַת לִשְׁאוֹל, סְפֵקוֹ, בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד טָמֵא, בִּרְשׁוּת הָרַבִּים טָהוֹר. הָיָה יוֹדֵעַ לִשְׁמוֹר אֶת גּוּפוֹ - אוֹכְלִין עַל גַּבֵּי גּוּפוֹ טָהֳרוֹת. לִשְׁמוֹר אֶת יָדָיו - אוֹכְלִים עַל גַּבֵּי יָדָיו טָהֳרוֹת. וְכֵיצַד בּוֹדְקִין אוֹתוֹ? מַטְבִּילִים וְנוֹתְנִין לוֹ חָלִין לְשֵׁם תְּרוּמָה, אִם הָיָה יוֹדֵעַ לִשְׁמוֹר אֶת גּוּפוֹ - אוֹכְלִין עַל גַּבֵּי גּוּפוֹ. לִשְׁמוֹר אֶת יָדָיו - אוֹכְלִין עַל גַּבֵּי יָדָיו טָהֳרוֹת:

ו. הַסּוּמָא וְהַיָּשֵׁן וְהַמְהַלֵּךְ בַּלַּיְלָה - סְפֵקָן טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן דַּעַת לִשְׁאוֹל. חָמוֹר שֶׁהָיָה עוֹמֵד בִּמְקוֹם טָהֳרָה, וְאָפְשָׁר לוֹ לַעֲבוֹר בִּמְקוֹם טָמְאָה - כֵּלִים שֶׁעַל גַּבָּיו טְהוֹרִין:

הַשָּׁלֵם

ז. תִּינוֹק שֶׁנִּמְצָא עוֹמֵד בְּצַד כּוֹפֶת שֶׁל בָּצָק אוֹ בְּצַד חָבִית שֶׁל מַשְׁקִין, רַבִּי מֵאִיר מְטַהֵר, וַחֲכָמִים מְטַמְּאִין, שֶׁדֶּרֶךְ תִּינוֹק לְטַפֵּחַ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אִם יָכוֹל לִפְשׁט יָדָיו וְלִיגַּע - טָמֵא, וְאִם לָאו - טָהוֹר. יָתֵר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: נִמְצָא רָחוֹק מִן הָעִסָּה, אַף עַל פִּי שֶׁבְּצַד בִּידוֹ - טָהוֹר, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: אַחֵר נָטַל וְנָתַן לוֹ. וְאִם אָמַר: בָּרִיא לִי שֶׁלֹּא בָּא אָדָם לְכָאן - טָמֵא. רַבִּי אֶלְעָאי אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יוֹסֵי: בַּכֶּלֶב - הֲרֵי זֶה טָהוֹר, שֶׁהוּא אוֹמֵר: בְּכָל שָׁעָה מַשְׁקִין מְצוּיִין, וְאֵין בְּכָל שָׁעָה אוֹכְלִין מְצוּיִין:

ח. כָּל הַנִּתָּלִים וְכָל הַנִּגָּרְרִין - סְפֵקָן טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּמֻנָּחִים. וְכָל הַנִּזָּרְקִין - סְפֵקָן טָהוֹר, חוּץ מִכְּזַיִת מִן הַמֵּת, וְכָל הַמְּאֻהֶלִין - שֶׁהֵן מְטַמְּאִין מִלְמַעְלָה כִּלְמַטָּה. וְאִם הָיְתָה טָהֳרָה נִזָּרֶקֶת עַל גַּבֵּי כַּזַּיִת מִן הַמֵּת - טָהוֹרָה:

מַסֶּכֶת טָהֳרוֹת פֶּרֶק רְבִיעִי

א. הָיָה מִתְעַסֵּק בְּטַלִּיתוֹ וְטָהֳרוֹת וְטֻמְאוֹת בְּצִדּוֹ, וְטָהֳרוֹת וְטֻמְאוֹת לְמַעְלָה מֵרֹאשׁוֹ, סָפֵק נָגַע סָפֵק לֹא נָגַע - סְפֵקוֹ טָהוֹר. וְאִם אִי אֶפְשָׁר לוֹ אֶלָּא אִם כֵּן נָגַע - סְפֵקוֹ טָמֵא. רַבִּי דּוֹסָא אוֹמֵר: אוֹמְרִין לוֹ שֶׁיִּשַּׁנֶּה. אָמְרוּ לוֹ: אֵין שׁוֹנִין בְּטָהֳרוֹת. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: עִתִּים שֶׁהוּא שׁוֹנֶה, הָיָה הַשֶּׁרֶץ תָּלוּי בֵּין הַקּוֹרוֹת, וְאִם אִי אֶפְשָׁר לוֹ אֶלָּא אִם כֵּן נָגַע - סְפֵקוֹ טָמֵא. רַבִּי דּוֹסָא אוֹמֵר: אוֹמְרִין לוֹ שֶׁיִּשַּׁנֶּה. אָמְרוּ לוֹ: אֵין שׁוֹנִין בְּטָהֳרוֹת. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: עִתִּים שֶׁהוּא שׁוֹנֶה, הָיָה הַשֶּׁרֶץ תָּלוּי בֵּין הַקּוֹרוֹת, נִדְחַף בּוֹ וְנָפַל עַל בְּגָדָיו אוֹ עַל כִּכַּר תְּרוּמָה וְנָגַע, סְפֵקוֹ חַי סְפֵקוֹ מֵת - טָהוֹר:

ב. אִם מָצְאוּ מֵת לְפָנָיו - טָמֵא. וְאִם רָאֲהוּ חַי בֵּין הַקּוֹרוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁמָּצְאוּ מֵת בְּפָנָיו - טָהוֹר. נָח עַל כְּתֵפוֹ - הֲרֵי זֶה טָמֵא:

ג. כִּכַּר תְּרוּמָה שֶׁהוּא נָתוּן עַל גַּבֵּי הַדֶּדֶף וּמַדֶּדֶף נָתוּן תַּחְתֶּיהָ, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִפּוֹל אֶלָּא

תּוֹסֶפְתָּא

אִם כֵּן נוֹגֵעַ בַּמַּדָּף, וּבָאוּ וּמְצָאוּ בְּמִדְרָס אַחֵר - טָהוֹר. שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: אַחֵר נִטְלוּ וּנְתָנוּ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם. וְאִם אָמַר: בָּרִי לִי שֶׁלֹּא בָּא אָדָם לְכָאן - טָמֵא:

ד. שֶׁרֶץ בְּפִי הַחֲלָדָה וּמְהַלֶּכֶת עַל כִּכָּרוֹת שֶׁל תְּרוּמָה, וְנָגַע, סָפֵק חַי סָפֵק מֵת, רַבִּי מְטַמֵּא, שֶׁחֶזְקַת שְׁרָצִים מֵתִים בְּפִי חֲלָדָה. וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁנִּטְלָתוֹ וְהָלְכָה לָהּ. אֲבָל אִם מְצָאוּ מֵת בְּפִיהָ - טָמֵא. אִם רָאוּהוּ חַי בְּפִיהָ, אַף עַל פִּי שֶׁנִּמְצָא מֵת בְּפִיהָ - טָהוֹר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: שֶׁרֶץ בְּפִי נָחָשׁ מְהַלֵּךְ עַל גַּבֵּי כִּכָּרוֹת שֶׁל תְּרוּמָה, סָפֵק נָגַע סָפֵק לֹא נָגַע, סְפֵקוֹ - טָהוֹר, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ נָחָשׁ לְהִיוֹת מַגְבִּיהַּ אֶת צַוָּארוֹ וּמְהַלֵּךְ. הַשֶּׁרֶץ בְּפִי הַתַּרְנְגוֹל, וּנְבֵלָה בְּפִי הַכֶּלֶב עוֹבְרִים בְּחָצֵר - אֵין מְטַמְּאִים לְמַפְרֵעַ שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: מִמָּקוֹם אַחֵר הֶבִיאוּם. הָיוּ מְנַקְּרִים בָּהֶן עַל הָאָרֶץ - מְטַמֵּא לְמַפְרֵעַ:

ה. הָלַךְ בְּמָבוֹי וְעָשָׂה עִסָּה, וְאַחַר כָּךְ נִמְצָא שָׁם שֶׁרֶץ, וְאָמַר: 'אֲנִי הָיָה כָּאן הָיִיתִי רוֹאֶה אוֹתוֹ', רַבָּן גַּמְלִיאֵל מְטַהֵר, וְרַבִּי מְטַמֵּא, עַד שֶׁיֹּאמַר: 'בָּרִי לִי שֶׁלֹּא הָיָה כָּאן אָדָם'. הָרִי שֶׁטָּבַל וְעָלָה וְאַחַר כָּךְ נִמְצָא עָלָיו דָּבָר חוּצָץ, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מִתְעַסֵּק בְּאוֹתוֹ הַמִּין אַחַר שֶׁטָּבַל - הָרֵי זֶה טָמֵא, עַד שֶׁיֹּאמַר 'בָּרִי לִי שֶׁלֹּא הָיָה עָלַי קֹדֶם לָכֵן':

ו. קֵבֶר הַנִּמְצָא בִּרְשׁוּת הָרַבִּים - מְטַמֵּא לְמַפְרֵעַ. בָּא אֶחָד וְאָמַר: 'בָּרִי לִי שֶׁלֹּא הָיָה כָּאן קֹדֶם לְעֶשְׂרִים שָׁנָה' - אֵין טָמֵא אֶלָּא מִשְׁעַת מְצִיאָה וְאֵילָךְ. גַּרְעִינָה שֶׁל גֶּפֶת טְמֵאָה שֶׁנִּמְצֵאת בְּתוֹךְ כִּכַּר רוֹתֵחַ, אוֹ עַל גַּבֵּי תַּבְשִׁיל רוֹתֵחַ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עָלֶיהָ מַשְׁקֶה טוֹפֵחַ - טְמֵאָה. נִמְצֵאת עַל גַּבֵּי כִּכַּר צוֹנֵן, אוֹ בְּתוֹךְ תַּבְשִׁיל צוֹנֵן, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ מַשְׁקֶה טוֹפֵחַ - טְהוֹרָה. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁתִּמְצָא בְּרוֹתֵחַ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עָלֶיהָ מַשְׁקֶה טוֹפֵחַ - טְמֵאָה. גַּרְעִינָה שֶׁבְּתוֹךְ הַבַּיִת - הוֹלְכִין אַחַר הָרֹב. פִּשְׁתָּן שֶׁטְּוָאָתוֹ נִדָּה, הַמְסִיטוֹ - טָהוֹר. וְאִם הָיָה לַח, הַמְסִיטוֹ - טָמֵא מִפְּנֵי מַשְׁקֶה פִּיהָ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף הָרְטִיבִין בְּמַיִם - טָמֵא מִפְּנֵי מַשְׁקֶה פִּיהָ. אָמְרוּ לוֹ: כֵּיוָן שֶׁנִּתְנוּהוּ בְּמַיִם, רַבּוּ עָלָיו, וְטָהוֹר:

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת טָהֳרוֹת פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. דַּם טְמֵא שֶׁנִּתְעָרֵב בְּדַם טָהוֹר - אֵין דַּם מְבַטֵּל דָּם; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: רוֹאִים אוֹתוֹ כְּאִלּוּ הוּא יַיִן בְּמַיִם, אִם בָּטֵל מַרְאָיו - טָהוֹר, וְאִם לָאו - טָמֵא. רֹק טְמֵא שֶׁנִּתְעָרֵב בְּרוֹק טָהוֹר - אֵין רֹק מְבַטֵּל רֹק; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ הוּא יַיִן בְּמַיִם, אִם בָּטֵל מַרְאָיו - טָהוֹר, וְאִם לָאו - טָמֵא. נָפַל לַמַּיִם תָּפוּר - טָמֵא. נִמְחָה, אִם בָּטֵל מַרְאָיו - טָהוֹר, וְאִם לָאו - טָמֵא:

ב. מֵי רַגְלַיִם שֶׁנִּתְעָרְבוּ בְּיַיִן - רוֹאִין אוֹתָן כְּאִלּוּ הֵן מַיִם. נִתְעָרְבוּ בְּמַיִם - רוֹאִין אוֹתָן כְּאִלּוּ הֵן יַיִן. נִתְעָרְבוּ בְּמֵי רַגְלַיִם אֲחֵרִים - רוֹאִין אוֹתָן כְּאִלּוּ הֵן יַיִן בְּמַיִם, אִם בָּטֵל - מַרְאֵיהֶן טָהוֹרִין, אִם לָאו - טְמֵאִין. מֵי רַגְלַיִם שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים - הוֹלְכִין אַחַר הָרֹב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: רְבִיעִית בְּסָאתַיִם - טָמֵא. יֶתֶר מִכֵּן - טָהוֹר. לוֹקְחִין וְשׁוֹאֲלִין מִמֵּי רַגְלַיִם מִכָּל מָקוֹם וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא שֶׁל נִדּוֹת הֵן, שֶׁלֹּא נֶחְשְׁדוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל מִכְּנָסוֹת מֵימֵי רַגְלֵיהֶן בְּשָׁעָה שֶׁהֵן נִדּוֹת:

ג. חַרְסָן שֶׁל זָב וְזָבָה, רֹאשׁוֹן וְשֵׁנִי - טָמֵא, שְׁלִישִׁי - טָהוֹר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁנָּתַן לְתוֹכָן מַיִם, אֲבָל לֹא נָתַן לְתוֹכָן מַיִם, אֲפִלּוּ עֲשִׂירִי - טָמֵא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: שְׁלִישִׁי אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן לְתוֹכוֹ מַיִם - טָהוֹר. זָב שֶׁהִנִּיחַ פִּיו עַל הַכּוֹס, וְנִמְלַךְ שֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹתוֹ, הַמְסִיטוֹ - טָהוֹר. שָׁתָה מִמֶּנּוּ כָּל שֶׁהוּא, הַמְסִיטוֹ - טָמֵא מִפְּנֵי מַשְׁקֶה פִּיו. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: רַבּוּ מַשְׁקִין שֶׁבְּפִיו. נָשַׁךְ מִן הַפַּת וּמִן הַבָּצָל, הַמְסִיטָן - טָהוֹר. מִן הַקִּשּׁוּת וּמִן הַמָּלְפּוֹן, הַמְסִיטָן - טָמֵא מִפְּנֵי מַשְׁקֶה פִּיו. קְלִיפֵּי פוֹלִין וּקְלִפֵּי תוּרְמְסִין שֶׁפִּסְּקָן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים - טְמֵאִים. שֶׁבַּשּׁוּקִים - הוֹלְכִין

תּוֹסֶפְתָּא

אַחַר הָרֹב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַל וַדַּאי מַגְעָן בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד - שׁוֹרְפִין:

ד. שְׁנֵי רוּקִין, אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר, וְנָגַע בְּאֶחָד מֵהֶן, כֵּיוָן שֶׁנִּתְלַשׁוּ עָלָיו - נַעֲשָׂה רְשׁוּת הַיָּחִיד. אוֹ שֶׁנָּפְלָן עַל גַּבֵּי הַחֶרֶס - אֶחָד רְשׁוּת הַיָּחִיד וְאֶחָד רְשׁוּת הָרַבִּים - תּוֹלִין. הָיוּ נְגוּבִים וְהִסִּיטָן בְּקִיסָם, בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד - תּוֹלִים, בִּרְשׁוּת הָרַבִּים - טְהוֹר. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד - שׁוֹרְפִין. סָפֵק נָגַע סָפֵק לֹא נָגַע, סָפֵק הִסִּיט סָפֵק לֹא הִסִּיט, בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד - תּוֹלִין, בִּרְשׁוּת הָרַבִּים - טָהוֹר. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד שׁוֹרְפִין. וּכְשֶׁם שֶׁטִּהֲרוּ סָפֵק טָמְאָה סָפֵק טָהֳרָה בִּין בְּכֵלִים בֵּין בְּקַרְקַע, כָּךְ טִהֲרוּ סָפֵק טָהֳרָה שֶׁצָּפָה עַל הַמַּיִם בֵּין בְּכֵלִים בֵּין בְּקַרְקַע. כֵּיצַד? עֲרֻבָּה שֶׁהִיא טְמֵאָה טְמֵא מֵת, וְכֹכָר תְּרוּמָה כָּרוּךְ בְּסִיב אוֹ בְּנֵיר נָתוּן לְתוֹכָהּ, וְיָרְדוּ גְּשָׁמִים וְנִתְמַלְּאֵית וְנוֹתָר - הֲרֵי הוּא צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם, סָפֵק נָגַע בְּצִדֵּי עֲרֻבָּה סָפֵק לֹא נָגַע - סְפֵקוֹ טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁזֶּה סָפֵק טָהֳרָה צָפָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: בְּכֵלִים - טָמֵא, וּבְקַרְקַע - טָהוֹר, חוּץ מִכַּזַּיִת מִן הַמֵּת וְכָל הַמַּאֲהִילִין - שֶׁהֵם מְטַמְּאִין מִלְמַעְלָה כִּלְמַטָּה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: סָפֵק יְרִידָתוֹ - טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהַמַּיִם עוֹלִין וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ שֶׁלֹּא לִינַּע. סָפֵק עֲלִיָּתוֹ - טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהַמַּיִם דּוֹחֲפִין אוֹתוֹ לַצְּדָדִין:

ה. וְאֵיזֶהוּ הוּא סָפֵק שֶׁרָצִים שֶׁטִּהֲרוּ חֲכָמִים? זֶה סָפֵק הַנִּזְרָקִין. רַבִּי דּוֹסְתַּאי בְּרַבִּי יַנַּאי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי: הָלַךְ בְּמָבוֹי וְעָשָׂה טָהֳרוֹת. עִסָּה וְאַחַר כָּךְ נִמְצָא שָׁם שֶׁרֶץ, זֶה הוּא סָפֵק שֶׁרָצִים. וְהָאוֹכֵל תְּרוּמָה תְּלוּיָה - טָהוֹר. כָּל שֶׁסְּפֵיקוֹ טָהוֹר - סָפֵק תּוֹלְדָתוֹ טָהוֹר. כָּל שֶׁסְּפֵיקוֹ טָמֵא - סָפֵק תּוֹלְדָתוֹ טָמֵא. וּכְשֵׁם שֶׁהָאוֹכֵל אֹכֶל רִאשׁוֹן וְאֹכֶל שֵׁנִי וְהִשּׁוּתָה מַשְׁקִים טְמֵאִים, וְהַבָּא רִאשׁוֹ וְרֻבּוֹ בְּמַיִם שְׁאוּבִין, וְטָהוֹר שֶׁנָּפְלוּ עַל רִאשׁוֹ וְרֻבּוֹ שְׁלֹשֶׁת לוֹגִין מַיִם שְׁאוּבִים, סְפֵקוֹ לְטַמֵּא אֲחֵרִים - טָהוֹר, כָּךְ הַמַּשְׁקִין הַנּוֹגְעִין בּוֹ, סְפֵקָן לְטַמֵּא אֲחֵרִים - טָהוֹר. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מַשְׁקִין הַנּוֹגְעִין בּוֹ - כְּנוֹגְעִין בְּשֶׁרֶץ. וּכְשֵׁם שֶׁהָרִאשׁוֹן עוֹשֶׂה שֵׁנִי, וְשֵׁנִי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי, כָּךְ סָפֵק רִאשׁוֹן עוֹשֶׂה סָפֵק שֵׁנִי, וְסָפֵק שֵׁנִי עוֹשֶׂה סָפֵק שְׁלִישִׁי. סָפֵק מַשְׁקִין לִיטַמֵּא - טָמֵא, וּלְטַמֵּא - טָהוֹר; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְכֵן הָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר כִּדְבָרָיו. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לַכֹּל טָמֵא. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: סָפֵק מַשְׁקִין, לְאוֹכְלִים - טָמֵא, וּלְכֵלִים - טָהוֹר:

ו. מַקֵּל שֶׁהִיא מְלֵאָה מַשְׁקִים טְמֵאִין, וּזְרָקָהּ לְבֵין הַכְּכָרוֹת - טְהוֹרִין. סָפֵק נָגַע סָפֵק לֹא נָגַע - לֹא זֶה הוּא סְפֵק מַשְׁקִין שֶׁנֶּחְלְקוּ עָלָיו חֲכָמִים. אֶלָּא אֵי זֶהוּ סְפֵק מַשְׁקִין שֶׁנֶּחְלְקוּ עָלָיו חֲכָמִים? שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת אַחַת טְמֵאָה וְאַחַת טְהוֹרָה, וְעָשָׂה עִסָּה בְּאַחַת מֵהֶן, סָפֵק מֵהַטְּמֵאָה עָשָׂה, סָפֵק מֵהַטְּהוֹרָה עָשָׂה - זֶהוּ סְפֵק מַשְׁקִין, לְאוֹכְלִין - טָמֵא, לַכֵּלִים - טָהוֹר. הָלַךְ בְּמָבוֹי וְעָשָׂה עִסָּה וְאַחַר כָּךְ נִמְצָא שָׁם שֶׁרֶץ, סָפֵק נָגַע סָפֵק לֹא נָגַע, לְאוֹכְלִין וּמַשְׁקִין - טָמֵא, לַכֵּלִים - טָהוֹר. מַגַּע טְמֵא מֵת שֶׁפָּשַׁט יָדוֹ לָאֲוִיר הֶחָבִית, סָפֵק נָגַע סָפֵק לֹא נָגַע בְּמַשְׁקִים, מַשְׁקֶה - טָמֵא, וְהֶחָבִית - טְהוֹרָה:

ז. שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת אַחַת טְמֵאָה וְאַחַת טְהוֹרָה, וְנִשְׁתַּבְּרוּ וּבָאוּ לָהֶן לְטָהֳרוֹת, סָפֵק טְמֵאָה סָפֵק טְהוֹרָה, אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין - טְמֵאִים, וְהַכֵּלִים - טְהוֹרִים. חָבִית שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מַשְׁקִין טְהוֹרִים עַד חֲצִיָּהּ, וְנָפְלוּ מַשְׁקִין לָאֲוִירָהּ, סָפֵק טְמֵאִין סָפֵק טְהוֹרִין, הַמַּשְׁקִין - טְהוֹרִין, שֶׁאֵין מְטַמְּאִין אֶלָּא מֵחֲמַת הֶחָבִית. נָפְלוּ עַל גַּבֵּי הַמַּשְׁקִין, מַשְׁקִין - טְמֵאִין, וְחָבִית טְהוֹרָה. אָפָה פַּת בַּתַּנּוּר, וְנָפְלוּ מַשְׁקִים לָאֲוִירוֹ, סָפֵק טְמֵאִין סָפֵק טְהוֹרִים, הַפַּת - טְהוֹרָה, שֶׁאֵינָהּ מִטַּמְּאָה אֶלָּא מֵחֲמַת הַתַּנּוּר. נָפְלוּ עַל גַּבֵּי הַפַּת, הַפַּת - טְמֵאָה, וְהַתַּנּוּר - טָהוֹר:

ח. הַמַּרְבִּיץ אֶת בֵּיתוֹ בְּמַיִם טְמֵאִים, וְהָיוּ שָׁם טָהֳרוֹת, סָפֵק נִתְּזוּ סָפֵק לֹא נִתְּזוּ - טְהוֹרוֹת. וְאִם אִי אֶפְשָׁר לוֹ שֶׁלֹּא לְהַתִּיז -

הַשָּׁלֵם

תוֹסֶפְתָּא

סְפֵקוֹ טָמֵא. רַבִּי דּוֹסָא אוֹמֵר: אוֹמְרִין לוֹ שֶׁיִּשָּׁנֶה. אָמְרוּ לוֹ אֵין שׁוֹנִין בְּטָהֳרוֹת. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: עִתִּים שֶׁהוּא שׁוֹנֶה. הַמְכַבֵּס אֶת כְּסוּתוֹ וְהִסּוֹחֵט אֶת שְׂעָרוֹ וְהָרוֹטֵב אֶת פִּשְׁתָּנוֹ, וְהָיוּ שָׁם טָהֳרוֹת, סָפֵק נִתְּזוּ סָפֵק לֹא נִתְּזוּ - סְפֵקוֹ טָהוֹר. וְאִם אִי אֶפְשָׁר לוֹ שֶׁלֹּא לְהַתִּיז - סְפֵקוֹ טָמֵא. וְרַבִּי דּוֹסָא אוֹמֵר: אוֹמְרִים לוֹ שֶׁיִּשָּׁנֶה. אָמְרוּ לוֹ: אֵין שׁוֹנִין בְּטָהֳרוֹת. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: עִתִּים שֶׁהוּא שׁוֹנֶה. זֶלֶף מַשְׁקִין טְהוֹרִין וּטְמֵאִין בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְאַחַר כָּךְ נִמְצְאוּ מַשְׁקִין עַל גַּבֵּי כִכָּר שֶׁל תְּרוּמָה, וְנָטְלָהּ לִשְׁאוֹל עָלֶיהָ - הֲרֵי זוֹ טְמֵאָה, הִמְתִּין לָהּ עַד שֶׁנִּגְבָּהּ - הֲרֵי זוֹ טְהוֹרָה:

מַסֶּכֶת טָהֳרוֹת פֶּרֶק שִׁישִׁי

א. הַנְּבֵלוֹת וּשְׁחוּטוֹת בָּעִיר - הוֹלְכִין אַחַר הָרֹב. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֲפִלּוּ נְבֵלָה אַחַת בָּעִיר - כָּל הַבָּשָׂר הַנִּמְצָא בָּעִיר - הֲרֵי הוּא שֶׁל נְבֵלָה, מִפְּנֵי שֶׁהַנְּבֵלוֹת מְצוּיוֹת. דָּמִים טְהוֹרִים וּטְמֵאִים בְּתוֹךְ הַבַּיִת - הוֹלְכִין אַחַר הָרֹב. מַעֲשֶׂה שֶׁנִּמְצְאוּ דָּמִים עַל גַּבֵּי כִכָּרוֹת שֶׁל תְּרוּמָה, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים, וְטִהֲרָם, שֶׁאֵינָם אֶלָּא דַּם הַשָּׁרָצִים הַחַיִּים:

ב. תִּשְׁעָה שְׁרָצִים וּצְפַרְדֵּעַ אֶחָד בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנָגַע בְּאֶחָד מֵהֶן וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה מֵהֶן נָגַע - סְפֵקוֹ טָהוֹר. וּבִנְמְצָא - הֵלֶךְ אַחַר הָרֹב. תִּשְׁעָה צְפַרְדְּעִים וְשֶׁרֶץ אֶחָד בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, וְנָגַע בְּאֶחָד מֵהֶן וְאֵין יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה מֵהֶן נָגַע - סְפֵקוֹ טָמֵא. פֵּרֵשׁ אֶחָד מֵהֶן, לִרְשׁוּת הַיָּחִיד - סְפֵקוֹ טָמֵא. לִרְשׁוּת הָרַבִּים - סְפֵקוֹ טָהוֹר. וּבִנְמְצָא - הֵלֶךְ אַחַר הָרֹב. כִּכָּר טְמֵאָה שֶׁנִּתְעָרֵב בְּתִשַּׁע כִּכָּרוֹת טְהוֹרִין, וְאָכְלוּ חֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה רִאשׁוֹנִים, וְאַחַר כָּךְ אָכְלוּ חֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה אַחֲרוֹנִים, וְנִטְמָא אֶחָד מֵהֶן, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזֶה מֵהֶם, הָרִאשׁוֹנִים - טְמֵאִין שֶׁאֵין לָהֶן בַּמֶּה יִתְלוּ. וְהָאַחֲרוֹנִים - טְהוֹרִין. זֶה הַכְּלָל: אָדָם בְּאָדָם, טָהֳרוֹת בְּטָהֳרוֹת, אָדָם בְּטָהֳרוֹת, וְטָהֳרוֹת בְּאָדָם - הֲרֵי אֵלּוּ מוֹכִיחוֹת, נֶאֱכְלוּ רִאשׁוֹנוֹת, נִטְמְאוּ אוֹ שֶׁאָבְדוּ, עַד שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ שְׁנִיּוֹת - טְהוֹרוֹת. מִשֶּׁנַּעֲשׂוּ שְׁנִיּוֹת - שְׁנִיּוֹת:

ג. שְׁנֵי שְׁבִילִים אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר, וְהָלַךְ בְּאֶחָד מֵהֶן וְעָשָׂה טָהֳרוֹת - טְהוֹרוֹת. בַּשֵּׁנִי וְעָשָׂה טָהֳרוֹת - יִשָּׂרְפוּ. בָּרִאשׁוֹן וְלֹא עָשָׂה, בַּשֵּׁנִי וְעָשָׂה - יִשָּׂרְפוּ. בָּרִאשׁוֹן וְעָשָׂה וּבַשֵּׁנִי וְעָשָׂה - אֵלּוּ וְאֵלּוּ מְנֻחוֹת, רִאשׁוֹנוֹת - טְהוֹרוֹת, וּשְׁנִיּוֹת - יִשָּׂרְפוּ:

ד. שְׁנֵי שְׁבִילִים, אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר, וְהָלַךְ בְּאֶחָד מֵהֶן וְעָשָׂה טָהֳרוֹת, וּבָא חֲבֵרוֹ וְהָלַךְ בַּשֵּׁנִי וְעָשָׂה טָהֳרוֹת - אֵלּוּ וְאֵלּוּ מְנֻחוֹת. הֲרֵי אֵלּוּ מוֹכִיחוֹת. נֶאֱכְלוּ רִאשׁוֹנוֹת אוֹ נִטְמְאוּ אוֹ שֶׁאָבְדוּ, עַד שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ שְׁנִיּוֹת - טְהוֹרוֹת. מִשֶּׁנַּעֲשׂוּ שְׁנִיּוֹת - שְׁנֵיהֶם תְּלוּיוֹת. עָשׂוּ שְׁנֵיהֶן טָהֳרָה אַחַת - הֲרֵי זוֹ טְמֵאָה. עָשׂוּ שְׁנֵיהֶן שְׁתֵּי טָהֳרוֹת, זֶה בָּא וְנִשְׁאַל בִּפְנֵי עַצְמוֹ - אוֹמְרִים לוֹ טָהוֹר. נִשְׁאֲלוּ שְׁנֵיהֶן כְּאֶחָד - אוֹמְרִים לָהֶם טְמֵאִין; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אִם אָמְרוּ: שְׁנַיִם הָיִינוּ, וּבְשֵׁנֵי שְׁבִילִים הָלָכְנוּ, וּשְׁתֵּי טָהֳרוֹת עָשִׂינוּ - אוֹמְרִים לָהֶם טְמֵאִין, שֶׁאֲפִלּוּ טְמֵאָה אַחַת שֶׁנִּתְעָרְבָה בְּמֵאָה טָהֳרוֹת - כֻּלָּן טְמֵאוֹת.

ה. שְׁנֵי שְׁבִילִים, אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר, וְהָלַךְ בְּאֶחָד מֵהֶם וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ - פָּטוּר. בַּשֵּׁנִי וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ - חַיָּב. בָּרִאשׁוֹן וְנִכְנַס וְהִזָּה וְשָׁנָה וְטָבַל בַּשֵּׁנִי וְנִכְנַס - חַיָּב. רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר בָּזֶה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה פּוֹטֵר בְּכֻלָּן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן. מַעֲשֶׂה בְּמִסְכֵּן אֶחָד, שֶׁהָיוּ מוֹלִיכִים אוֹתוֹ מִגַּדְפָּר לְחַמָּתָא, וְהָיוּ הַכִּתּוֹת מִתְחַלְּפוֹת עָלָיו, וּבָאַחֲרוֹנָה נִמְצָא מֵת בְּיָדָן, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים, וְלֹא טִמְּאוּ אֶלָּא כַּת אַחֲרוֹנָה בִּלְבַד:

ו. נָגַע בְּאֶחָד בַּלַּיְלָה וְאֵין יָדוּעַ אִם חַי אִם מֵת, וְלַשַּׁחַר בָּא וּמְצָאוֹ מֵת, רַבִּי מֵאִיר מְטַהֵר, שֶׁסְּפֵק רְשׁוּת הָרַבִּים טָהוֹר. וַחֲכָמִים מְטַמְּאִים, שֶׁכָּל הַטְּמֵאוֹת כְּשָׁעַת מְצִיאָתָן. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי מֵאִיר, שֶׁאִם רָאָהוּ חַי מִבָּעֶרֶב, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא בָּא שַׁחֲרִית

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

וּמְצָאוֹ מֵת - טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁזֶּה סְפֵק רְשׁוּת הָרַבִּים. יָשַׁב עַל גַּבֵּי אֶבֶן בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְלַשַּׁחַר עָמַד וּמְצָא עָלֶיהָ שֶׁרֶץ אוֹ רֹק, רַבִּי מֵאִיר מְטַהֵר, מִפְּנֵי שֶׁסְּפֵק רְשׁוּת הָרַבִּים טָהוֹר. וַחֲכָמִים מְטַמְּאִים, שֶׁכָּל הַטְּמְאוֹת כְּשֶׁעַת מְצִיאָתָן. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי מֵאִיר, שֶׁאִם רָאוּהָ נְקֵיָּה מִבְּעֶרֶב, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא בָּא שַׁחֲרִית וּמְצָא עָלֶיהָ שֶׁרֶץ אוֹ רֹק - שֶׁהוּא טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁזֶּה סְפֵק רְשׁוּת הָרַבִּים:

ז. שׁוֹטָה אַחַת בָּעִיר, כָּל הָרוֹקִין שֶׁבָּעִיר - טְמֵאִין; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיְתָה רְגִילָה לִכָּנֵס בְּתוֹךְ מְבוֹי אֶחָד, אוֹתוֹ מָבוֹי - בְּחֶזְקַת טְמֵאָה, וְכָל הַמְּבוֹאוֹת - בְּחֶזְקַת טְהָרָה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל הַמְּבוֹאוֹת בְּחֶזְקַת טְמֵאָה, חוּץ מִן חָצֵר הַמִּשְׁתַּמֶּרֶת. וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: אַף חָצֵר הַמִּשְׁתַּמֶּרֶת בְּחֶזְקַת טְמֵאָה, עַד שֶׁיֹּאמַר: 'בְּרִי לִי שֶׁלֹּא בְּאַתָּה לְכָאן':

ח. הַנִּדְחָק בָּרֵחַיִם שֶׁהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּתוֹכָהּ וְשֶׁהַנִּדָּה בְּתוֹכָהּ - בְּגָדָיו טְמֵאִין מִדְּרָס. וְאֵי זוֹ הִיא הָרֵחָיִם? כָּל שֶׁעוֹקְרִין אוֹתָהּ וְדוֹחֲפִין אוֹתָהּ מִמְּקוֹמָהּ. רָקַק וְדָרַס עַל בְּגָדָיו, עַל רָקוֹ - שׁוֹרְפִין עָלָיו אֶת הַתְּרוּמָה. וְעַל בְּגָדָיו - הוֹלְכִין אַחַר הָרֹב. מִי שֶׁדְּרָסָהּ אִשָּׁה עַל בְּגָדָיו - בְּגָדָיו טְמֵאִין מִדְּרָס. רַבִּי דּוֹסְתַּאי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם רָקְקָה וְשָׁפָה אֶת רוֹקָהּ בְּשָׁעָה שֶׁהִיא רָקְקָה - בְּגָדָיו טְמֵאִים מִדְּרָס, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל שְׁפוֹת אֶת רוֹקָן בְּשָׁעָה שֶׁהֵן נִדּוֹת. לֹא שָׁפָה אֶת רוֹקָהּ - בְּגָדָיו טְהוֹרִין. שְׁנַיִם אוֹמְרִים לוֹ: נִטְמֵאת, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא נִטְמֵאתִי - טָהוֹר. וְאֵין אוֹמְרִים לוֹ: עֲסֹק בְּטָהֳרוֹת, אֶלָּא יַעֲשֶׂה לְעַצְמוֹ:

ט. מֵבִיא אָדָם קָרְבָּן עַל יְדֵי בְּנוֹ וּבִתּוֹ הַגְּדוֹלִים וְעַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעִבְרִים. וְאִם הָיָה מַכְחִישׁוֹ - נֶאֱמָן עַל יְדֵי עַצְמוֹ. כֵּיצַד? אָמְרוּ לוֹ: נָדְרְתָּ, וְהוּא אוֹמֵר: תְּנַאי הָיָה בְּלִבִּי - שׁוֹמְעִין לוֹ. אָמְרוּ לוֹ: נָדַרְתָּ, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא נָדַרְתִּי, מְשֻׁהָגִיעוּהוּ, אוֹמֵר: תְּנַאי הָיָה בְּלִבִּי - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ.

הַשָּׁלֵם

אָמְרוּ לוֹ: אִשְׁתְּךָ נָדְרָה, וְהוּא אוֹמֵר: בְּלִבִּי הָיָה לְהָפֵר - שׁוֹמְעִין לוֹ. אָמְרוּ לוֹ: אִשְׁתְּךָ נָדְרָה, וְהוּא אוֹמֵר לָהֶן: לֹא נָדְרָה. מְשֻׁהָגִיעוּהוּ, אָמַר, בְּלִבִּי הָיָה לְהָפֵר לָהּ - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. נֶאֱמָן אָדָם לוֹמַר: בְּנִי זֶה בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד. בִּתִּי זוֹ בַּת שֵׁשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, לְחַיֵּב עֲלֵיהֶן קָרְבָּן. אֲבָל לְמַכּוֹת וְלָעֳנָשִׁין - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ נֶאֱמָן:

י. הָיוּ חֲמוֹרָיו וּפוֹעֲלָיו טְעוּנִין טָהֳרוֹת וְעוֹבְרִין לְפָנָיו, וְהִפְלִיגוּ, אֲפִלּוּ יוֹתֵר מִמִּיל - הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרִין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּחֶזְקַת הַמִּשְׁתַּמֵּר. וְאִם אָמַר לָהֶם: צְאוּ וַאֲנִי אֲבֹא אַחֲרֵיכֶם, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ מֵעֵינָיו - הֲרֵי אֵלּוּ טְמֵאִים. שְׁנַיִם אוֹמְרִים נִטְמָא, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים לֹא נִטְמָא, בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד - סְפֵקוֹ טָמֵא, בִּרְשׁוּת הָרַבִּים - סְפֵקוֹ טָהוֹר. שֶׁאֵלּוּ אֶת בֶּן זוֹמָא: מִפְּנֵי מַה סְפֵק רְשׁוּת הַיָּחִיד טָמֵא? אָמַר לָהֶם: סוֹטָה מַה הִיא לְבַעְלָהּ, וַדַּאי אוֹ סָפֵק? אָמְרוּ לוֹ: סָפֵק. אָמַר לָהֶן: מְצִינוּ שֶׁהִיא אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ. מִכָּאן אַתָּה דָּן לְשֶׁרֶץ, מַה כָּאן רְשׁוּת הַיָּחִיד, אַף כָּאן רְשׁוּת הַיָּחִיד. וּמַה כָּאן יֵשׁ בּוֹ דַּעַת לִשְׁאוֹל, אַף כָּאן יֵשׁ בּוֹ דַּעַת לִשְׁאוֹל. וּמִפְּנֵי מַה סְפֵק רְשׁוּת הָרַבִּים טָהוֹר? אָמַר לָהֶם: מְצִינוּ שֶׁהַצְּבוּר עוֹשִׂין אֶת הַפֶּסַח בְּטֻמְאָה בִּזְמַן שֶׁרֹּב צִבּוּר טְמֵאִין, וְאִם טָמְאָה וַדָּאִית הָתְּרָה לַצִּבּוּר, קַל וָחֹמֶר לִסְפֵק טָמְאָה. וּמִכָּאן אָמְרוּ: דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעַת לִשְׁאוֹל, בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד - סְפֵקוֹ טָמֵא, בִּרְשׁוּת הָרַבִּים - סְפֵקוֹ טָהוֹר. דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ דַּעַת לִשְׁאוֹל, בֵּין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים בֵּין בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד - סְפֵקוֹ טָהוֹר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִפְּנֵי מַה סְפֵק רְשׁוּת הַיָּחִיד טָמֵא וְסְפֵק רְשׁוּת הָרַבִּים טָהוֹר? מִפְּנֵי שֶׁאֶפְשָׁר לִשְׁאוֹל לְיָחִיד, וְאִי אֶפְשָׁר לִשְׁאוֹל לָרַבִּים:

דברי הימים ב פרק טו

א וַעֲזַרְיָהוּ בֶּן־עוֹדֵד הָיְתָה עָלָיו רוּחַ
אֱלֹהִים: **ב** וַיֵּצֵא לִפְנֵי אָסָא וַיֹּאמֶר לוֹ שִׁמְעוּנִי
אָסָא וְכָל־יְהוּדָה וּבִנְיָמִן יְהוָה עִמָּכֶם בִּהְיוֹתְכֶם
עִמּוֹ וְאִם־תִּדְרְשֻׁהוּ יִמָּצֵא לָכֶם וְאִם־תַּעַזְבֻהוּ
יַעֲזֹב אֶתְכֶם: {ס} **ג** וְיָמִים רַבִּים לְיִשְׂרָאֵל לְלֹא |
אֱלֹהֵי אֱמֶת וּלְלֹא כֹהֵן מוֹרֶה וּלְלֹא תוֹרָה: **ד** וַיָּשָׁב
בַּצַּר־לוֹ עַל־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַיְבַקְשֻׁהוּ וַיִּמָּצֵא
לָהֶם: **ה** וּבָעִתִּים הָהֵם אֵין שָׁלוֹם לַיּוֹצֵא וְלַבָּא כִּי
מְהוּמֹת רַבּוֹת עַל כָּל־יֹשְׁבֵי הָאֲרָצוֹת: **ו** וְכֻתְּתוּ
גּוֹי־בְּגוֹי וְעִיר בְּעִיר כִּי־אֱלֹהִים הֲמָמָם בְּכָל־
צָרָה: **ז** וְאַתֶּם חִזְקוּ וְאַל־יֵרָפוּ יְדֵיכֶם כִּי יֵשׁ שָׂכָר
לִפְעֻלַּתְכֶם: {ס} **ח** וְכִשְׁמֹעַ אָסָא הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וְהַנְּבוּאָה עֹדֵד הַנָּבִיא הִתְחַזַּק וַיַּעֲבֵר הַשִּׁקּוּצִים
מִכָּל־אֶרֶץ יְהוּדָה וּבִנְיָמִן וּמִן־הֶעָרִים אֲשֶׁר לָכַד
מֵהַר אֶפְרָיִם וַיְחַדֵּשׁ אֶת־מִזְבַּח יְהוָה אֲשֶׁר לִפְנֵי
אוּלָם יְהוָה: **ט** וַיִּקְבֹּץ אֶת־כָּל־יְהוּדָה וּבִנְיָמִן
וְהַגֵּרִים עִמָּהֶם מֵאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וּמִשִּׁמְעוֹן כִּי־
נָפְלוּ עָלָיו מִיִּשְׂרָאֵל לָרֹב בִּרְאֹתָם כִּי־יְהוָה אֱלֹהָיו
עִמּוֹ: {פ} **י** וַיֵּקָבְצוּ יְרוּשָׁלִַם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִשִׁי
לִשְׁנַת חֲמֵשׁ־עֶשְׂרֵה לְמַלְכוּת אָסָא: **יא** וַיִּזְבְּחוּ
לַיהוָה בַּיּוֹם הַהוּא מִן־הַשָּׁלָל הֵבִיאוּ בָקָר שִׁבַּע
מֵאוֹת וְצֹאן שִׁבְעַת אֲלָפִים: **יב** וַיָּבֹאוּ בַבְּרִית
לִדְרוֹשׁ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם בְּכָל־לְבָבָם
וּבְכָל־נַפְשָׁם: **יג** וְכֹל אֲשֶׁר לֹא־יִדְרֹשׁ לַיהוָה
אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל יוּמָת לְמִן־קָטֹן וְעַד־גָּדוֹל לְמֵאִישׁ
וְעַד־אִשָּׁה: **יד** וַיִּשָּׁבְעוּ לַיהוָה בְּקוֹל גָּדוֹל
וּבִתְרוּעָה וּבַחֲצֹצְרוֹת וּבְשׁוֹפָרוֹת: **טו** וַיִּשְׂמְחוּ
כָל־יְהוּדָה עַל־הַשְּׁבוּעָה כִּי בְכָל־לְבָבָם נִשְׁבָּעוּ
וּבְכָל־רְצוֹנָם בִּקְשֻׁהוּ וַיִּמָּצֵא לָהֶם וַיָּנַח יְהוָה לָהֶם
מִסָּבִיב: **טז** וְגַם־מַעֲכָה אֵם | אָסָא הַמֶּלֶךְ הֱסִירָהּ
מִגְּבִירָה אֲשֶׁר־עָשְׂתָה לָאֲשֵׁרָה מִפְלֶצֶת וַיְכָרֶת
אָסָא אֶת־מִפְלַצְתָּהּ וַיָּדֶק וַיִּשְׂרֹף בְּנַחַל
קִדְרוֹן: **יז** וְהַבָּמוֹת לֹא־סָרוּ מִיִּשְׂרָאֵל רַק לְבַב־
אָסָא הָיָה שָׁלֵם כָּל־יָמָיו: **יח** וַיָּבֵא אֶת־קָדְשֵׁי
אָבִיו וְקָדָשָׁיו בֵּית הָאֱלֹהִים כֶּסֶף וְזָהָב
וְכֵלִים: **יט** וּמִלְחָמָה לֹא הָיְתָה עַד שְׁנַת־שְׁלֹשִׁים
וְחָמֵשׁ לְמַלְכוּת אָסָא: {פ}

דברי הימים ב פרק טז

א בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וָשֵׁשׁ לְמַלְכוּת אָסָא עָלָה
בַּעְשָׁא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל עַל־יְהוּדָה וַיִּבֶן אֶת־הָרָמָה
לְבִלְתִּי תֵּת יוֹצֵא וָבָא לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה: **ב** וַיּוֹצֵא
אָסָא כֶּסֶף וְזָהָב מֵאֹצְרוֹת בֵּית יְהוָה וּבֵית הַמֶּלֶךְ
וַיִּשְׁלַח אֶל־בֶּן־הֲדַד מֶלֶךְ אֲרָם הַיּוֹשֵׁב בְּדַרְמֶשֶׂק
לֵאמֹר: **ג** בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין אָבִי וּבֵין אָבִיךָ
הִנֵּה שָׁלַחְתִּי לְךָ כֶּסֶף וְזָהָב לֵךְ הָפֵר בְּרִיתְךָ אֶת־
בַּעְשָׁא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְיַעֲלֶה מֵעָלָי: **ד** וַיִּשְׁמַע בֶּן־
הֲדַד אֶל־הַמֶּלֶךְ אָסָא וַיִּשְׁלַח אֶת־שָׂרֵי הַחֲיָלִים
אֲשֶׁר־לוֹ אֶל־עָרֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּכּוּ אֶת־עִיּוֹן וְאֶת־דָּן
וְאֶת אָבֵל מָיִם וְאֶת כָּל־מִסְכְּנוֹת עָרֵי
נַפְתָּלִי: **ה** וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ בַּעְשָׁא וַיֶּחְדַּל מִבְּנוֹת אֶת־
הָרָמָה וַיַּשְׁבֵּת אֶת־מְלַאכְתּוֹ: {ס} **ו** וְאָסָא הַמֶּלֶךְ
לָקַח אֶת־כָּל־יְהוּדָה וַיִּשְׂאוּ אֶת־אַבְנֵי הָרָמָה
וְאֶת־עֵצֶיהָ אֲשֶׁר בָּנָה בַּעְשָׁא וַיִּבֶן בָּהֶם אֶת־גֶּבַע
וְאֶת־הַמִּצְפָּה: {ס} **ז** וּבָעֵת הַהִיא בָּא חֲנָנִי הָרֹאֶה
אֶל־אָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּהִשָּׁעֲנְךָ עַל־
מֶלֶךְ אֲרָם וְלֹא נִשְׁעַנְתָּ עַל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל־כֵּן
נִמְלַט חֵיל מֶלֶךְ־אֲרָם מִיָּדֶךָ: **ח** הֲלֹא הַכּוּשִׁים

וְהַלּוּבִים הָיוּ לְחַיִל | לָרֹב לְרֶכֶב וּלְפָרָשִׁים
לְהַרְבֵּה מְאֹד וּבְהִשָּׁעֲנְךָ עַל־יְהוָה נְתָנָם
בְּיָדֶךָ: **ט** כִּי יְהוָה עֵינָיו מְשׁטְטוֹת בְּכָל־הָאָרֶץ
לְהִתְחַזֵּק עִם־לְבָבָם שָׁלֵם אֵלָיו נִסְכַּלְתָּ עַל־זֹאת
כִּי מֵעַתָּה יֵשׁ עִמְּךָ מִלְחָמוֹת: **י** וַיִּכְעַס אָסָא אֶל־
הָרֹאֶה וַיִּתְּנֵהוּ בֵּית הַמַּהְפֶּכֶת כִּי־בְזַעַף עִמּוֹ עַל־
זֹאת וַיְרַצֵּץ אָסָא מִן־הָעָם בָּעֵת הַהִיא: **יא** וְהִנֵּה
דִּבְרֵי אָסָא הָרִאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים הִנָּם כְּתוּבִים
עַל־סֵפֶר הַמְּלָכִים לִיהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל: **יב** וַיֶּחֱלֶא
אָסָא בִּשְׁנַת שְׁלוֹשִׁים וָתֵשַׁע לְמַלְכוּתוֹ בְּרַגְלָיו
עַד־לְמַעְלָה חָלְיוֹ וְגַם־בְּחָלְיוֹ לֹא־דָרַשׁ אֶת־יְהוָה
כִּי בָּרְפְאִים: **יג** וַיִּשְׁכַּב אָסָא עִם־אֲבֹתָיו וַיָּמָת
בִּשְׁנַת אַרְבָּעִים וְאַחַת לְמָלְכוֹ: **יד** וַיִּקְבְּרֻהוּ
בְּקִבְרֹתָיו אֲשֶׁר כָּרָה־לוֹ בְּעִיר דָּוִיד וַיַּשְׁכִּיבֻהוּ
בַּמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר מִלְּאוּ בְּשָׂמִים וּזְנִים מְרֻקָּחִים
בְּמִרְקַחַת מַעֲשֶׂה וַיִּשְׂרְפוּ־לוֹ שְׂרֵפָה גְּדוֹלָה עַד־
לִמְאֹד: {פ}

דברי הימים ב פרק יז

א וַיִּמְלֹךְ יְהוֹשָׁפָט בְּנוֹ תַּחְתָּיו וַיִּתְחַזֵּק עַל־
יִשְׂרָאֵל: **ב** וַיִּתֵּן־חַיִל בְּכָל־עָרֵי יְהוּדָה הַבְּצֻרוֹת
וַיִּתֵּן נְצִיבִים בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וּבְעָרֵי אֶפְרַיִם אֲשֶׁר
לָכַד אָסָא אָבִיו: **ג** וַיְהִי יְהוָה עִם־יְהוֹשָׁפָט כִּי
הָלַךְ בְּדַרְכֵּי דָוִיד אָבִיו הָרִאשֹׁנִים וְלֹא דָרַשׁ
לַבְּעָלִים: **ד** כִּי לֵאלֹהֵי אָבִיו דָּרָשׁ וּבְמִצְוֹתָיו הָלָךְ
וְלֹא כְּמַעֲשֵׂה יִשְׂרָאֵל: **ה** וַיָּכֶן יְהוָה אֶת־הַמַּמְלָכָה
בְּיָדוֹ וַיִּתְּנוּ כָל־יְהוּדָה מִנְחָה לִיהוֹשָׁפָט וַיְהִי־לוֹ
עֹשֶׁר־וְכָבוֹד לָרֹב: **ו** וַיִּגְבַּהּ לִבּוֹ בִּדַרְכֵי יְהוָה וְעוֹד
הֵסִיר אֶת־הַבָּמוֹת וְאֶת־הָאֲשֵׁרִים מִיהוּדָה: {פ}
ז וּבִשְׁנַת שָׁלוֹשׁ לְמָלְכוֹ שָׁלַח לְשָׂרָיו לְבֶן־חַיִל

וּלְעֹבַדְיָה וְלִזְכַרְיָה וְלִנְתַנְאֵל וּלְמִיכָיְהוּ לְלַמֵּד
בְּעָרֵי יְהוּדָה: **ח** וְעִמָּהֶם הַלְוִיִּם שֶׁמַעְיָהוּ וּנְתַנְיָהוּ
וּזְבַדְיָהוּ וַעֲשָׂהאֵל
וּשְׁמִרימוֹת וִיהוֹנָתָן וַאֲדֹנִיָּהוּ וְטוֹבִיָּהוּ
וְטוֹב אֲדוֹנִיָּה הַלְוִיִּם וְעִמָּהֶם אֱלִישָׁמָע וִיהוֹרָם
הַכֹּהֲנִים: **ט** וַיְלַמְּדוּ בִּיהוּדָה וְעִמָּהֶם סֵפֶר תּוֹרַת
יְהוָה וַיָּסֹבּוּ בְּכָל־עָרֵי יְהוּדָה וַיְלַמְּדוּ
בָּעָם: **י** וַיְהִי | פַּחַד יְהוָה עַל כָּל־מַמְלְכוֹת
הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר סְבִיבוֹת יְהוּדָה וְלֹא נִלְחֲמוּ עִם־
יְהוֹשָׁפָט: **יא** וּמִן־פְּלִשְׁתִּים מְבִיאִים לִיהוֹשָׁפָט
מִנְחָה וְכֶסֶף מַשָּׂא גַּם הָעַרְבִיאִים מְבִיאִים לוֹ צֹאן
אֵילִים שִׁבְעַת אֲלָפִים וּשְׁבַע מֵאוֹת וּתְיָשִׁים
שִׁבְעַת אֲלָפִים וּשְׁבַע מֵאוֹת: {פ}
יב וַיְהִי יְהוֹשָׁפָט הֹלֵךְ וְגָדֵל עַד־לְמָעְלָה וַיִּבֶן
בִּיהוּדָה בִּירָנִיּוֹת וְעָרֵי מִסְכְּנוֹת: **יג** וּמְלָאכָה רַבָּה
הָיָה לוֹ בְּעָרֵי יְהוּדָה וְאַנְשֵׁי מִלְחָמָה גִּבּוֹרֵי חַיִל
בִּירוּשָׁלִָם: **יד** וְאֵלֶּה פְקֻדָתָם לְבֵית אֲבוֹתֵיהֶם
לִיהוּדָה שָׂרֵי אֲלָפִים {ס} עַדְנָה הַשָּׂר וְעִמּוֹ גִּבּוֹרֵי
חַיִל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אָלֶף: {ס} **טו** וְעַל־יָדוֹ יְהוֹחָנָן
הַשָּׂר וְעִמּוֹ מָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים אָלֶף: {ס} **טז** וְעַל־
יָדוֹ עֲמַסְיָה בֶּן־זִכְרִי הַמִּתְנַדֵּב לַיהוָה וְעִמּוֹ
מָאתַיִם אֶלֶף גִּבּוֹר חָיִל: {ס} **יז** וּמִן־בִּנְיָמִן גִּבּוֹר
חַיִל אֶלְיָדָע וְעִמּוֹ נֹשְׁקֵי־קֶשֶׁת וּמָגֵן מָאתַיִם אָלֶף:
{ס} **יח** וְעַל־יָדוֹ יְהוֹזָבָד וְעִמּוֹ מֵאָה־וּשְׁמוֹנִים אֶלֶף
חֲלוּצֵי צָבָא: {ס} **יט** אֵלֶּה הַמְשָׁרְתִים אֶת־הַמֶּלֶךְ
מִלְּבַד אֲשֶׁר־נָתַן הַמֶּלֶךְ בְּעָרֵי הַמִּבְצָר בְּכָל־
יְהוּדָה: {פ}

דברי הימים ב פרק יח

א וַיְהִי לִיהוֹשָׁפָט עֹשֶׁר וְכָבוֹד לָרֹב וַיִּתְחַתֵּן

לְאַחְאָב: **ב** וַיֵּרֶד לְקֵץ שָׁנִים אֶל־אַחְאָב לְשֹׁמְרוֹן
וַיִּזְבַּח־לוֹ אַחְאָב צֹאן וּבָקָר לָרֹב וְלָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ
וַיְסִיתֻהוּ לַעֲלוֹת אֶל־רָמֹת גִּלְעָד: **ג** וַיֹּאמֶר אַחְאָב
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה הֲתֵלֵךְ
עִמִּי רָמֹת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר לוֹ כָּמוֹנִי כָמוֹךָ וּכְעַמְּךָ
עַמִּי וְעִמְּךָ בַּמִּלְחָמָה: **ד** וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל־מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל דְּרָשׁ־נָא כַיּוֹם אֶת־דְּבַר יְהוָה: **ה** וַיִּקְבֹּץ
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַנְּבִאִים אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ
וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הֲנֵלֵךְ אֶל־רָמֹת גִּלְעָד לַמִּלְחָמָה
אִם־אֶחְדָּל וַיֹּאמְרוּ עֲלֵה וְיִתֵּן הָאֱלֹהִים בְּיַד
הַמֶּלֶךְ: **ו** וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט הַאֵין פֹּה נָבִיא לַיהוָה
עוֹד וְנִדְרְשָׁה מֵאֹתוֹ: **ז** וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל | אֶל־
יְהוֹשָׁפָט עוֹד אִישׁ־אֶחָד לִדְרוֹשׁ אֶת־יְהוָה מֵאֹתוֹ
וַאֲנִי שְׂנֵאתִיהוּ כִּי־אֵינֶנּוּ מִתְנַבֵּא עָלַי לְטוֹבָה כִּי
כָל־יָמָיו לְרָעָה הוּא מִיכָיְהוּ בֶן־יִמְלָא וַיֹּאמֶר
יְהוֹשָׁפָט אַל־יֹאמַר הַמֶּלֶךְ כֵּן: **ח** וַיִּקְרָא מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל אֶל־סָרִיס אֶחָד וַיֹּאמֶר מַהֵר
מיכהו מִיכָיְהוּ בֶן־יִמְלָא: **ט** וּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה יוֹשְׁבִים אִישׁ עַל־כִּסְאוֹ
מְלֻבָּשִׁים בְּגָדִים וְיֹשְׁבִים בְּגֹרֶן פֶּתַח שַׁעַר שֹׁמְרוֹן
וְכָל־הַנְּבִיאִים מִתְנַבְּאִים לִפְנֵיהֶם: **י** וַיַּעַשׂ לוֹ
צִדְקִיָּהוּ בֶן־כְּנַעֲנָה קַרְנֵי בַרְזֶל וַיֹּאמֶר כֹּה־אָמַר
יְהוָה בְּאֵלֶּה תְּנַגַּח אֶת־אֲרָם עַד־כַּלּוֹתָם: **יא** וְכָל־
הַנְּבִאִים נִבְּאִים כֵּן לֵאמֹר עֲלֵה רָמֹת גִּלְעָד
וְהַצְלַח וְנָתַן יְהוָה בְּיַד הַמֶּלֶךְ: **יב** וְהַמַּלְאָךְ אֲשֶׁר־
הָלַךְ | לִקְרֹא לְמִיכָיְהוּ דִּבֶּר אֵלָיו לֵאמֹר הִנֵּה
דִבְרֵי הַנְּבִאִים פֶּה־אֶחָד טוֹב אֶל־הַמֶּלֶךְ וִיהִי־נָא
דְבָרְךָ כְּאַחַד מֵהֶם וְדִבַּרְתָּ טוֹב: **יג** וַיֹּאמֶר מִיכָיְהוּ
חַי־יְהוָה כִּי אֶת־אֲשֶׁר־יֹאמַר אֱלֹהַי אֹתוֹ
אֲדַבֵּר: **יד** וַיָּבֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֵלָיו
מִיכָה הֲנֵלֵךְ אֶל־רָמֹת גִּלְעָד לַמִּלְחָמָה אִם־אֶחְדָּל
וַיֹּאמֶר עֲלוּ וְהַצְלִיחוּ וְיִנָּתְנוּ בְיֶדְכֶם: **טו** וַיֹּאמֶר
אֵלָיו הַמֶּלֶךְ עַד־כַּמֶּה פְּעָמִים אֲנִי מַשְׁבִּיעֶךָּ אֲשֶׁר
לֹא־תְדַבֵּר אֵלַי רַק־אֱמֶת בְּשֵׁם יְהוָה: **טז** וַיֹּאמֶר
רָאִיתִי אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל נְפוּצִים עַל־הֶהָרִים כַּצֹּאן
אֲשֶׁר אֵין לָהֶן רֹעֶה וַיֹּאמֶר יְהוָה לֹא־אֲדֹנִים
לָאֵלֶּה יָשׁוּבוּ אִישׁ־לְבֵיתוֹ בְּשָׁלוֹם: **יז** וַיֹּאמֶר
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשָׁפָט הֲלֹא אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ
לֹא־יִתְנַבֵּא עָלַי טוֹב כִּי אִם־לְרָע: {ס} **יח** וַיֹּאמֶר
לָכֵן שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה רָאִיתִי אֶת־יְהוָה יוֹשֵׁב עַל־
כִּסְאוֹ וְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם עֹמְדִים עַל־יְמִינוֹ
וּשְׂמֹאלוֹ: **יט** וַיֹּאמֶר יְהוָה מִי יְפַתֶּה אֶת־אַחְאָב
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וְיַעַל וְיִפֹּל בְּרָמֹת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר זֶה
אֹמֵר כָּכָה וְזֶה אֹמֵר כָּכָה: **כ** וַיֵּצֵא הָרוּחַ וַיַּעֲמֹד
לִפְנֵי יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲנִי אֲפַתֶּנּוּ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו
בַּמָּה: **כא** וַיֹּאמֶר אֵצֵא וְהָיִיתִי לְרוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי
כָּל־נְבִיאָיו וַיֹּאמֶר תְּפַתֶּה וְגַם־תּוּכָל צֵא וַעֲשֵׂה־
כֵן: **כב** וְעַתָּה הִנֵּה נָתַן יְהוָה רוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי
נְבִיאֶיךָ אֵלֶּה וַיהוָה דִּבֶּר עָלֶיךָ רָעָה: {ס} **כג** וַיִּגַּשׁ
צִדְקִיָּהוּ בֶן־כְּנַעֲנָה וַיַּךְ אֶת־מִיכָיְהוּ עַל־הַלֶּחִי
וַיֹּאמֶר אֵי זֶה הַדֶּרֶךְ עָבַר רוּחַ־יְהוָה מֵאִתִּי לְדַבֵּר
אֹתָךְ: **כד** וַיֹּאמֶר מִיכָיְהוּ הִנְּךָ רֹאֶה בַּיּוֹם הַהוּא
אֲשֶׁר תָּבוֹא חֶדֶר בְּחֶדֶר לְהֶחָבֵא: **כה** וַיֹּאמֶר
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל קְחוּ אֶת־מִיכָיְהוּ וַהֲשִׁיבֻהוּ אֶל־אָמוֹן
שַׂר־הָעִיר וְאֶל־יוֹאָשׁ בֶּן־הַמֶּלֶךְ: **כו** וַאֲמַרְתֶּם כֹּה
אָמַר הַמֶּלֶךְ שִׂימוּ זֶה בֵּית הַכֶּלֶא וְהַאֲכִלֻהוּ לֶחֶם
לַחַץ וּמַיִם לַחַץ עַד שׁוּבִי בְשָׁלוֹם: **כז** וַיֹּאמֶר
מִיכָיְהוּ אִם־שׁוֹב תָּשׁוּב בְּשָׁלוֹם לֹא־דִבֶּר יְהוָה בִּי
וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ עַמִּים כֻּלָּם: **כח** וַיַּעַל מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל
וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֶל־רָמֹת

גִּלְעָד: **כט** וַיֹּאמֶר֙ מֶ֣לֶךְ יִשְׂרָאֵ֔ל אֶל־יְהוֹשָׁפָ֖ט
הִתְחַפֵּשׂ֙ וָבֹ֔וא בַּמִּלְחָמָ֑ה וְאַתָּ֖ה לְבַ֥שׁ בְּגָדֶ֛יךָ
וַיִּתְחַפֵּשׂ֙ מֶ֣לֶךְ יִשְׂרָאֵ֔ל וַיָּבֹ֖אוּ בַּמִּלְחָמָֽה: **ל** וּמֶ֣לֶךְ
אֲרָ֗ם צִוָּה֙ אֶת־שָׂרֵ֣י הָרֶ֔כֶב אֲשֶׁר־לוֹ֙ לֵאמֹ֔ר לָ֥א
תִלָּחֲמ֖וּ אֶת־הַקָּטֹ֣ן אֶת־הַגָּד֑וֹל כִּ֚י אִם־אֶת־מֶ֣לֶךְ
יִשְׂרָאֵ֔ל לְבַדּֽוֹ: **לא** וַיְהִ֣י כִּרְא֗וֹת שָׂרֵ֤י הָרֶ֙כֶב֙ אֶת־
יְהוֹשָׁפָ֔ט וְהֵמָּה֙ אָמְר֣וּ מֶ֣לֶךְ יִשְׂרָאֵ֔ל הֽוּא֙ וַיָּסֹ֣בּוּ
עָלָ֔יו לְהִלָּחֵ֑ם וַיִּזְעַ֖ק יְהוֹשָׁפָ֥ט וַיהוָ֖ה עֲזָרֽוֹ וַיסיתֵ֥ם
אֱלֹהִ֖ים מִמֶּֽנּוּ: **לב** וַיְהִ֣י כִּרְא֗וֹת שָׂרֵ֤י הָרֶ֙כֶב֙ כִּ֣י לֹֽא־
הָיָ֣ה מֶ֔לֶךְ יִשְׂרָאֵ֑ל וַיָּשׁ֖וּבוּ מֵאַחֲרָֽיו: **לג** וְאִ֣ישׁ מָשַׁ֗ךְ
בַּקֶּ֙שֶׁת֙ לְתֻמּ֔וֹ וַיַּ֖ךְ אֶת־מֶ֣לֶךְ יִשְׂרָאֵ֑ל בֵּ֚ין הַדְּבָקִ֣ים
וּבֵ֣ין הַשִּׁרְיָ֔ן וַיֹּ֙אמֶר֙ לָרַכָּ֔ב הֲפֹ֥ךְ
ידיך יָדְךָ֖ וְהוֹצִאתַ֑נִי מִן־הַמַּחֲנֶ֕ה כִּ֥י
הָחֳלֵ֖יתִי: **לד** וַתַּ֣עַל הַמִּלְחָמָ֔ה בַּיּ֖וֹם הַה֑וּא וּמֶ֣לֶךְ
יִשְׂרָאֵ֗ל הָיָ֤ה מֻעֲמָד֙ בַּמֶּרְכָּבָ֔ה נֹכַ֖ח אֲרָ֑ם עַד־
הָעֶ֣רֶב וַיָּ֔מָת לְעֵ֥ת בּ֖וֹא הַשֶּׁ֥מֶשׁ:

דברי הימים ב פרק יט

א וַיָּ֣שָׁב יְהוֹשָׁפָ֣ט מֶֽלֶךְ־יְהוּדָ֗ה אֶל־בֵּיתוֹ֙ בְּשָׁלוֹ֔ם
לִירוּשָׁלִָֽם: {ס} **ב** וַיֵּצֵ֣א אֶל־פָּנָ֗יו יֵה֤וּא בֶן־חֲנָנִי֙
הַחוֹזֶ֔ה וַיֹּ֖אמֶר אֶל־הַמֶּ֣לֶךְ יְהוֹשָׁפָ֑ט הֲלָרָשָׁ֤ע לַעְזֹר֙
וּלְשֹׂנְאֵ֣י יְהוָ֔ה תֵּֽאָהֵ֖ב וּבְזֹ֣את עָלֶ֑יךָ קֶ֚צֶף מִלִּפְנֵ֣י
יְהוָֽה: **ג** אֲבָ֗ל דְּבָרִ֤ים טוֹבִים֙ נִמְצְא֣וּ עִמָּ֔ךְ כִּֽי־
בִעַרְתָּ֥ הָאֲשֵׁרוֹת֙ מִן־הָאָ֔רֶץ וְהֵכַ֖נְתָּ לְבָבְךָ֑ לִדְרֹ֖שׁ
הָאֱלֹהִֽים: **ד** וַיֵּ֤שֶׁב יְהוֹשָׁפָט֙ בִּירוּשָׁלִַ֔ם וַיָּ֖שָׁב וַיֵּצֵ֣א
בָעָ֑ם מִבְּאֵ֤ר שֶׁבַע֙ עַד־הַ֣ר אֶפְרַ֔יִם וַיְשִׁיבֵ֖ם אֶל־
יְהוָ֥ה אֱלֹהֵ֖י אֲבוֹתֵיהֶֽם: **ה** וַיַּעֲמֵ֤ד שֹׁפְטִים֙ בָּאָ֔רֶץ
בְּכָל־עָרֵ֖י יְהוּדָ֣ה הַבְּצֻר֑וֹת לְעִ֖יר וָעִֽיר: **ו** וַיֹּ֣אמֶר
אֶל־הַשֹּׁפְטִ֗ים רְא֤וּ מָה־אַתֶּם֙ עֹשִׂ֔ים כִּ֥י לֹ֛א לְאָדָ֖ם
תִּשְׁפְּט֑וּ כִּ֥י לַיהוָ֖ה וְעִמָּכֶ֥ם בְּדָבַ֖ר מִשְׁפָּֽט: **ז** וְעַתָּ֗ה
יְהִ֤י פַחַד־יְהוָה֙ עֲלֵיכֶ֔ם שִׁמְר֥וּ וַעֲשׂ֖וּ כִּֽי־אֵ֣ין עִם־
יְהוָ֣ה אֱלֹהֵ֑ינוּ עַוְלָ֥ה וּמַשָּׂ֛א פָּנִ֖ים וּמִקַּח־
שֹֽׁחַד: **ח** וְגַ֗ם בִּֽירוּשָׁלִַ֙ם֙ הֶעֱמִ֣יד יְהוֹשָׁפָ֔ט מִן־
הַלְוִיִּ֥ם וְהַכֹּהֲנִ֖ים וּמֹרָאשֵׁ֣י הָאָב֑וֹת לְיִשְׂרָאֵל֙
לְמִשְׁפַּ֣ט יְהוָ֔ה וְלָרִ֖יב וַיָּשֻׁ֥בוּ יְרוּשָׁלִָֽם: **ט** וַיְצַ֣ו
עֲלֵיהֶ֗ם לֵאמֹר֙ כֹּ֣ה תַעֲשׂ֔וּן בְּיִרְאַ֥ת יְהוָ֖ה בֶּאֱמוּנָ֑ה
וּבְלֵבָ֖ב שָׁלֵֽם: **י** וְכָל־רִ֣יב׀ אֲשֶׁר־יָבֹ֣וא עֲלֵיכֶ֗ם
מֵאֲחֵיכֶם֙ | הַיֹּשְׁבִ֣ים בְּעָרֵיהֶ֔ם בֵּ֥ין־דָּ֖ם | לְדָ֑ם בֵּין־
תּוֹרָ֤ה לְמִצְוָה֙ לְחֻקִּ֣ים וּלְמִשְׁפָּטִ֔ים וְהִזְהַרְתֶּ֥ם אֹתָ֖ם
וְלֹ֣א יֶאְשְׁמ֔וּ לַיהוָ֖ה וְהָיָ֣ה־קֶ֔צֶף עֲלֵיכֶ֥ם וְעַל־אֲחֵיכֶ֖ם
כֹּ֣ה תַעֲשׂ֑וּן וְלֹ֥א תֶאְשָֽׁמוּ: **יא** וְהִנֵּ֣ה אֲמַרְיָ֣הוּ כֹהֵ֣ן׀
הָרֹ֣אשׁ עֲלֵיכֶ֗ם לְכֹל֙ דִּבְרֵ֣י יְהוָ֔ה וּזְבַדְיָ֥הוּ בֶן־
יִשְׁמָעֵ֖אל הַנָּגִ֑יד לְבֵ֣ית יְהוּדָ֗ה לְכָל־דִּבְרֵ֤י הַמֶּ֙לֶךְ֙
וְשֹׁטְרִ֣ים הַלְוִיִּ֔ם לִפְנֵיכֶ֖ם חִזְק֣וּ וַעֲשׂ֑וּ וִיהִ֥י יְהוָ֖ה
עִם־הַטּֽוֹב: {פ}

דברי הימים ב פרק כ

א וַיְהִ֣י אַחֲרֵי־כֵ֗ן בָּ֚אוּ בְּנֵי־מוֹאָ֣ב׀ וּבְנֵ֣י עַמּ֔וֹן
וְעִמָּהֶ֖ם | מֵהָעַמּוֹנִ֑ים עַל־יְהוֹשָׁפָ֖ט
לַמִּלְחָמָֽה: **ב** וַיָּבֹ֣אוּ וַיַּגִּ֔ידוּ לִיהוֹשָׁפָ֖ט לֵאמֹ֑ר בָּ֣א
עָלֶ֗יךָ הָמ֤וֹן רַב֙ מֵֽעֵבֶ֣ר לַיָּ֔ם מֵאֲרָ֖ם וְהִנָּ֣ם בְּחַצְצֹ֑ן
תָּמָ֕ר הִ֖יא עֵ֥ין גֶּֽדִי: **ג** וַיִּרָּ֣א וַיִּתֵּ֔ן יְהוֹשָׁפָ֖ט אֶת־פָּנָ֑יו
לִדְרֹ֣שׁ לַיהוָ֔ה וַיִּקְרָ֥א־צ֖וֹם עַל־כָּל־
יְהוּדָֽה: **ד** וַיִּקָּבְצ֣וּ יְהוּדָ֔ה לְבַקֵּ֖שׁ מֵיְהוָ֑ה גַּ֚ם מִכָּל־
עָרֵ֣י יְהוּדָ֔ה בָּ֖אוּ לְבַקֵּ֥שׁ אֶת־יְהוָֽה: **ה** וַיַּעֲמֹ֤ד
יְהוֹשָׁפָט֙ בִּקְהַ֣ל יְהוּדָ֔ה וִירוּשָׁלִַ֖ם בְּבֵ֣ית יְהוָ֑ה לִפְנֵ֖י
הֶחָצֵ֥ר הַחֲדָשָֽׁה: **ו** וַיֹּ֣אמַר יְהוָ֔ה אֱלֹהֵ֖י אֲבוֹתֵ֑ינוּ
הֲלֹ֨א אַתָּה־הוּא֙ אֱלֹהִ֣ים בַּשָּׁמַ֔יִם וְאַתָּ֖ה מוֹשֵׁ֑ל
בְּכֹ֖ל מַמְלְכ֥וֹת הַגּוֹיִ֛ם וּבְיָדְךָ֥ כֹ֖חַ וּגְבוּרָ֑ה וְאֵ֖ין עִמְּךָ֥
לְהִתְיַצֵּֽב: **ז** הֲלֹ֣א | אַתָּ֣ה אֱלֹהֵ֔ינוּ הוֹרַשְׁתָּ֙ אֶת־

יְשֻׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת מִלְּפָנֶי עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְתִתְּנָהּ
לְזֶרַע אַבְרָהָם אֹהַבְךָ לְעוֹלָם: **ח** וַיֵּשְׁבוּ־בָהּ וַיִּבְנוּ
לְךָ | בָּהּ מִקְדָּשׁ לְשִׁמְךָ לֵאמֹר: **ט** אִם־תָּבוֹא
עָלֵינוּ רָעָה חֶרֶב שְׁפוֹטָ וְדֶבֶר וְרָעָב נַעֲמְדָה לִפְנֵי
הַבַּיִת הַזֶּה וּלְפָנֶיךָ כִּי שִׁמְךָ בַּבַּיִת הַזֶּה וְנִזְעַק
אֵלֶיךָ מִצָּרָתֵנוּ וְתִשְׁמַע וְתוֹשִׁיעַ: **י** וְעַתָּה הִנֵּהּ
בְּנֵי־עַמּוֹן וּמוֹאָב וְהַר־שֵׂעִיר אֲשֶׁר לֹא־נָתַתָּה
לְיִשְׂרָאֵלָ לָבוֹא בָהֶם בְּבֹאָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם כִּי סָרוּ
מֵעֲלֵיהֶם וְלֹא הִשְׁמִידוּם: **יא** וְהִנֵּה־הֵם גֹּמְלִים
עָלֵינוּ לָבוֹאָ לְגָרְשֵׁנוּ מִירֻשָּׁתְךָ אֲשֶׁר
הוֹרַשְׁתָּנוּ: **יב** אֱלֹהֵינוּ הֲלֹא תִשְׁפֹּט־בָּם כִּי אֵין בָּנוּ
כֹּחַ לִפְנֵי הֶהָמוֹן הָרָב הַזֶּה הַבָּא עָלֵינוּ וַאֲנַחְנוּ לֹא
נֵדַעָ מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: **יג** וְכָל־יְהוּדָה
עֹמְדִים לִפְנֵי יְהוָה גַּם־טַפָּם נְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם:
{ס} **יד** וְיַחֲזִיאֵל בֶּן־זְכַרְיָהוּ בֶּן־בְּנָיָה בֶּן־יְעִיאֵל בֶּן־
מַתַּנְיָה הַלֵּוִי מִן־בְּנֵי אָסָף הָיְתָה עָלָיו רוּחַ יְהוָה
בְּתוֹךְ הַקָּהָל: **טו** וַיֹּאמֶר הַקְשִׁיבוּ כָל־יְהוּדָהָ
וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַ͏ִם וְהַמֶּלֶךְ יְהוֹשָׁפָט כֹּה־אָמַר יְהוָה
לָכֶם אַתֶּם אַל־תִּירְאוּ וְאַל־תֵּחַתּוּ מִפְּנֵי הֶהָמוֹן
הָרָב הַזֶּה כִּי לֹא לָכֶם הַמִּלְחָמָה כִּי
לֵאלֹהִים: **טז** מָחָרָ רְדוּ עֲלֵיהֶם הִנָּם עֹלִים
בְּמַעֲלֵה הַצִּיץ וּמְצָאתֶם אֹתָם בְּסוֹף הַנַּחַל פְּנֵי
מִדְבַּר יְרוּאֵל: **יז** לֹא לָכֶם לְהִלָּחֵם בָּזֹאת הִתְיַצְּבוּ
עִמְדוּ וּרְאוּ אֶת־יְשׁוּעַתָ יְהוָה עִמָּכֶם יְהוּדָה
וִירוּשָׁלַ͏ִם אַל־תִּירְאוּ וְאַל־תֵּחַתּוּ מָחָרָ צְאוּ
לִפְנֵיהֶם וַיהוָה עִמָּכֶם: **יח** וַיִּקֹּד יְהוֹשָׁפָט אַפַּיִם
אָרְצָה וְכָל־יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַ͏ִם נָפְלוּ לִפְנֵי יְהוָה
לְהִשְׁתַּחֲוֹת לַיהוָה: **יט** וַיָּקָמוּ הַלְוִיִּם מִן־בְּנֵי
הַקָּהָתִים וּמִן־בְּנֵי הַקָּרְחִים לְהַלֵּל לַיהוָהָ אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל בְּקוֹל גָּדוֹל לְמָעְלָה: **כ** וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר
וַיֵּצְאוּ לְמִדְבַּר תְּקוֹעַ וּבְצֵאתָם עָמַד יְהוֹשָׁפָט
וַיֹּאמֶרָ שִׁמָעוּנִי יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַ͏ִם הַאֲמִינוּ
בַּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְתֵאָמֵנוּ הַאֲמִינוּ בִּנְבִיאָיו
וְהַצְלִיחוּ: **כא** וַיִּוָּעַץָ אֶל־הָעָם וַיַּעֲמֵד מְשֹׁרְרִים
לַיהוָה וּמְהַלְלִים לְהַדְרַת־קֹדֶשׁ בְּצֵאת לִפְנֵי
הֶחָלוּץ וְאֹמְרִים הוֹדוּ לַיהוָה כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ: **כב** וּבְעֵת הֵחֵלּוּ בִרְנָּה וּתְהִלָּה נָתַן יְהוָה |
מְאָרְבִים עַל־בְּנֵי עַמּוֹן מוֹאָב וְהַר־שֵׂעִיר הַבָּאִים
לִיהוּדָה וַיִּנָּגֵפוּ: **כג** וַיַּעַמְדוּ בְּנֵי עַמּוֹן וּמוֹאָב עַל־
יֹשְׁבֵי הַר־שֵׂעִיר לְהַחֲרִים וּלְהַשְׁמִיד וּכְכַלּוֹתָם
בְּיוֹשְׁבֵי שֵׂעִיר עָזְרוּ אִישׁ־בְּרֵעֵהוּ
לְמַשְׁחִית: **כד** וִיהוּדָה בָּא עַל־הַמִּצְפֶּה לַמִּדְבָּר
וַיִּפְנוּ אֶל־הֶהָמוֹן וְהִנָּם פְּגָרִים נֹפְלִים אַרְצָה וְאֵין
פְּלֵיטָה: **כה** וַיָּבֹא יְהוֹשָׁפָט וְעַמּוֹ לָבַז אֶת־שְׁלָלָם
וַיִּמְצְאוּ בָהֶם לָרֹב וּרְכוּשׁ וּפְגָרִים וּכְלֵי חֶמְדּוֹת
וַיִּנְצְלוּ לָהֶם לְאֵין מַשָּׂא וַיִּהְיוּ יָמִים שְׁלוֹשָׁה בְּזִזִים
אֶת־הַשָּׁלָל כִּי רַב־הוּא: **כו** וּבַיּוֹם הָרְבִעִי נִקְהֲלוּ
לְעֵמֶק בְּרָכָה כִּי־שָׁם בֵּרְכוּ אֶת־יְהוָה עַל־כֵּן קָרְאוּ
אֶת־שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא עֵמֶק בְּרָכָה עַד־
הַיּוֹם: **כז** וַיָּשֻׁבוּ כָל־אִישׁ יְהוּדָה וִירוּשָׁלַ͏ִם
וִיהוֹשָׁפָט בְּרֹאשָׁם לָשׁוּב אֶל־יְרוּשָׁלַ͏ִם בְּשִׂמְחָה
כִּי־שִׂמְּחָם יְהוָה מֵאוֹיְבֵיהֶם: **כח** וַיָּבֹאוּ יְרוּשָׁלַ͏ִם
בִּנְבָלִים וּבְכִנֹּרוֹת וּבַחֲצֹצְרוֹת אֶל־בֵּית
יְהוָה: **כט** וַיְהִי פַּחַד אֱלֹהִים עַל כָּל־מַמְלְכוֹת
הָאֲרָצוֹת בְּשָׁמְעָם כִּי נִלְחַם יְהוָה עִם אוֹיְבֵי
יִשְׂרָאֵל: **ל** וַתִּשְׁקֹט מַלְכוּת יְהוֹשָׁפָט וַיָּנַח לוֹ
אֱלֹהָיו מִסָּבִיב: {פ}
לא וַיִּמְלֹךְ יְהוֹשָׁפָט עַל־יְהוּדָה בֶּן־שְׁלֹשִׁיםָ וְחָמֵשׁ
שָׁנָה בְּמָלְכוֹ וְעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלַ͏ִם
וְשֵׁם אִמּוֹ עֲזוּבָה בַּת־שִׁלְחִי: **לב** וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ אָבִיו

אָסָא וְלֹא־סָר מִמֶּנָּה לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי
יְהוָה: **לג** אַךְ הַבָּמוֹת לֹא־סָרוּ וְעוֹד הָעָם לֹא־
הֵכִינוּ לְבָבָם לֵאלֹהֵי אֲבֹתֵיהֶם: **לד** וְיֶתֶר דִּבְרֵי
יְהוֹשָׁפָט הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרֹנִים הִנָּם כְּתוּבִים
בְּדִבְרֵי יֵהוּא בֶן־חֲנָנִי אֲשֶׁר הُעֲלָה עַל־סֵפֶר מַלְכֵי
יִשְׂרָאֵל: **לה** וְאַחֲרֵי־כֵן אָחַבַר יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־
יְהוּדָה עִם אֲחַזְיָה מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל הוּא הִרְשִׁיעַ
לַעֲשׂוֹת: **לו** וַיְחַבְּרֵהוּ עִמּוֹ לַעֲשׂוֹת אֳנִיּוֹת לָלֶכֶת
תַּרְשִׁישׁ וַיַּעֲשׂוּ אֳנִיּוֹת בְּעֶצְיוֹן גָּבֶר: **לז** וַיִּתְנַבֵּא
אֱלִיעֶזֶר בֶּן־דֹּדָוָהוּ מִמָּרֵשָׁה עַל־יְהוֹשָׁפָט לֵאמֹר
כְּהִתְחַבֶּרְךָ עִם־אֲחַזְיָהוּ פָּרַץ יְהוָה אֶת־מַעֲשֶׂיךָ
וַיִּשָּׁבְרוּ אֳנִיּוֹת וְלֹא עָצְרוּ לָלֶכֶת אֶל־תַּרְשִׁישׁ:

דברי הימים ב פרק כא

א וַיִּשְׁכַּב יְהוֹשָׁפָט עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו
בְּעִיר דָּוִיד וַיִּמְלֹךְ יְהוֹרָם בְּנוֹ תַּחְתָּיו: **ב** וְלוֹ־אַחִים
בְּנֵי יְהוֹשָׁפָט עֲזַרְיָה וִיחִיאֵל וּזְכַרְיָהוּ וַעֲזַרְיָהוּ
וּמִיכָאֵל וּשְׁפַטְיָהוּ כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־
יִשְׂרָאֵל: **ג** וַיִּתֵּן לָהֶם | אֲבִיהֶם מַתָּנוֹת רַבּוֹת
לְכֶסֶף וּלְזָהָב וּלְמִגְדָּנוֹת עִם־עָרֵי מְצֻרוֹת בִּיהוּדָה
וְאֶת־הַמַּמְלָכָה נָתַן לִיהוֹרָם כִּי־הוּא הַבְּכוֹר: {פ}
ד וַיָּקָם יְהוֹרָם עַל־מַמְלֶכֶת אָבִיו וַיִּתְחַזַּק וַיַּהֲרֹג
אֶת־כָּל־אֶחָיו בֶּחָרֶב וְגַם מִשָּׂרֵי יִשְׂרָאֵל: **ה** בֶּן־
שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה יְהוֹרָם בְּמָלְכוֹ וּשְׁמוֹנֶה
שָׁנִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם: **ו** וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ | מַלְכֵי
יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ בֵּית אַחְאָב כִּי בַת־אַחְאָב
הָיְתָה לוֹ אִשָּׁה וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה: **ז** וְלֹא־
אָבָה יְהוָה לְהַשְׁחִית אֶת־בֵּית דָּוִיד לְמַעַן הַבְּרִית
אֲשֶׁר כָּרַת לְדָוִיד וְכַאֲשֶׁר אָמַר לָתֵת לוֹ נֵיר
וּלְבָנָיו כָּל־הַיָּמִים: **ח** בְּיָמָיו פָּשַׁע אֱדוֹם מִתַּחַת
יַד־יְהוּדָה וַיַּמְלִיכוּ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ: **ט** וַיַּעֲבֹר יְהוֹרָם
עִם־שָׂרָיו וְכָל־הָרֶכֶב עִמּוֹ וַיְהִי קָם לַיְלָה וַיַּךְ אֶת־
אֱדוֹם הַסּוֹבֵב אֵלָיו וְאֶת שָׂרֵי הָרָכֶב: **י** וַיִּפְשַׁע
אֱדוֹם מִתַּחַת יַד־יְהוּדָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה אָז תִּפְשַׁע
לִבְנָה בָּעֵת הַהִיא מִתַּחַת יָדוֹ כִּי עָזַב אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֵי אֲבֹתָיו: **יא** גַּם־הוּא עָשָׂה־בָמוֹת בְּהָרֵי
יְהוּדָה וַיֶּזֶן אֶת־יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם וַיַּדַּח אֶת־יְהוּדָה:
{פ}
יב וַיָּבֹא אֵלָיו מִכְתָּב מֵאֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר כֹּה |
אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי דָּוִיד אָבִיךָ תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־
הָלַכְתָּ בִּדְרָכֵי יְהוֹשָׁפָט אָבִיךָ וּבִדְרָכֵי אָסָא מֶלֶךְ־
יְהוּדָה: **יג** וַתֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּזְנֶה אֶת־
יְהוּדָה וְאֶת־יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם כְּהַזְנוֹת בֵּית אַחְאָב
וְגַם אֶת־אַחֶיךָ בֵּית־אָבִיךָ הַטּוֹבִים מִמְּךָ
הָרָגְתָּ: **יד** הִנֵּה יְהוָה נֹגֵף מַגֵּפָה גְּדוֹלָה בְּעַמֶּךָ
וּבְבָנֶיךָ וּבְנָשֶׁיךָ וּבְכָל־רְכוּשֶׁךָ: **טו** וְאַתָּה בֶּחֳלָיִים
רַבִּים בְּמַחֲלֵה מֵעֶיךָ עַד־יֵצְאוּ מֵעֶיךָ מִן־הַחֹלִי
יָמִים עַל־יָמִים: **טז** וַיָּעַר יְהוָה עַל־יְהוֹרָם אֶת רוּחַ
הַפְּלִשְׁתִּים וְהָעַרְבִים אֲשֶׁר עַל־יַד
כּוּשִׁים: **יז** וַיַּעֲלוּ בִיהוּדָה וַיִּבְקָעוּהָ וַיִּשְׁבּוּ אֶת כָּל־
הָרְכוּשׁ הַנִּמְצָא לְבֵית־הַמֶּלֶךְ וְגַם־בָּנָיו וְנָשָׁיו וְלֹא
נִשְׁאַר־לוֹ בֵּן כִּי אִם־יְהוֹאָחָז קְטֹן בָּנָיו: **יח** וְאַחֲרֵי
כָּל־זֹאת נְגָפוֹ יְהוָה | בְּמֵעָיו לָחֳלִי לְאֵין
מַרְפֵּא: **יט** וַיְהִי לְיָמִים | מִיָּמִים וּכְעֵת צֵאת הַקֵּץ
לְיָמִים | שְׁנַיִם יָצְאוּ מֵעָיו עִם־חָלְיוֹ וַיָּמָת
בְּתַחֲלֵאִים רָעִים וְלֹא־עָשׂוּ לוֹ עַמּוֹ שְׂרֵפָה
כִּשְׂרֵפַת אֲבֹתָיו: **כ** בֶּן־שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם הָיָה
בְּמָלְכוֹ וּשְׁמוֹנֶה שָׁנִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וַיֵּלֶךְ בְּלֹא
חֶמְדָּה וַיִּקְבְּרֵהוּ בְּעִיר דָּוִיד וְלֹא בְּקִבְרוֹת
הַמְּלָכִים:

חוברות לימוד הבי"ת
והמשניות זהר הודפס
לזכות ולרפואת

ר' מרדכי

בן חנה נ"י

הקב"ה ישלח לו רפואה
שלימה ברמ"ח איבריו
ושס"ה גידיו וחמשה חושיו
ושאר כוחות גופו ובטיפי
דמיו, בעבור שנדבו סכום
הגון להדפסה.

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

סוכות

יום **ראשון**	**יא** 13	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא ק"י **ירושלמי:** יומא ל"א **תוספתא:** פרה יב **נ"ך:** דברי הימים ב טו **משניות:** יומא ז **זהר:** חלק א עמ' רסז-רסח	**עלות השחר** (72 דק) ... 5:28 **נץ החמה** ..... 6:41 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:47 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:32 **חצות היום** ..... 12:24 **שקיעה** ..... 6:06 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 7:19
יום **שני**	**יב** 14	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קי"א **ירושלמי:** יומא ל"ב **תוספתא:** טהרות א **נ"ך:** דברי הימים ב טז **משניות:** יומא ח **זהר:** חלק א עמ' רסט-רע	**עלות השחר** (72 דק) ... 5:29 **נץ החמה** ..... 6:41 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:48 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:33 **חצות היום** ..... 12:24 **שקיעה** .....6:05 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 7:18
יום **שלישי**	**יג** 15	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קי"ב **ירושלמי:** יומא ל"ג **תוספתא:** טהרות ב **נ"ך:** דברי הימים ב יז **משניות:** סוכה א **זהר:** חלק א עמ' רעא-רעב	**עלות השחר** (72 דק) ... 5:30 **נץ החמה** ..... 6:42 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:48 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:33 **חצות היום** ..... 12:24 **שקיעה** ..... 6:04 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 7:17
יום **רביעי**	**יד** 16	**ערב סוכות** **לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קי"ג **ירושלמי:** יומא ל"ד **תוספתא:** טהרות ג **נ"ך:** דברי הימים ב יח **משניות:** סוכה ב **זהר:** חלק א עמ' רעג-רעד **הדלקת נרות** (40 דק): 5:23 (20 דק): 5:43	**עלות השחר** (72 דק) ... 5:30 **נץ החמה** ..... 6:43 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:48 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:33 **חצות היום** ..... 12:23 **שקיעה** ..... 6:03 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 7:16
יום **חמישי**	**טו** 17	**סוכות** **לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קי"ד **ירושלמי:** יומא ל"ה **תוספתא:** טהרות ד **נ"ך:** דברי הימים ב יט **משניות:** סוכה ג **זהר:** חלק א עמ' רעה-רעו **מוצ"ח לשיטת ר"ת: 7:14**	**עלות השחר** (72 דק) ... 5:31 **נץ החמה** ..... 6:44 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:48 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:33 **חצות היום** ..... 12:23 **שקיעה** ..... 6:01 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 7:14
יום **ששי**	**טז** 18	**א' דחוה"מ סוכות** **לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קט"ו **ירושלמי:** יומא ל"ו **תוספתא:** טהרות ה **נ"ך:** דברי הימים ב כ **משניות:** סוכה ד **זהר:** חלק א עמ' רעז-רעח **הדלקת נרות** (40 דק): 5:20 (20 דק): 5:40	**עלות השחר** (72 דק) ... 5:32 **נץ החמה** ..... 6:44 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:49 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:34 **חצות היום** ..... 12:23 **שקיעה** ..... 6:00 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 7:13
שב"ק	**יז** 19	**שבת קודש חוה"מ סוכות** **לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קט"ז **ירושלמי:** יומא ל"ז **תוספתא:** טהרות ו **נ"ך:** דברי הימים ב כא **משניות:** סוכה ה **זהר:** חלק א עמ' רעט-רפ **מוצש"ק לשיטת ר"ת: 7:12**	**עלות השחר** (72 דק) ... 5:32 **נץ החמה** ..... 6:45 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:49 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:34 **חצות היום** ..... 12:23 **שקיעה** ..... 5:59 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 7:12

בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם אוֹחֵז אֶת אַרְבַּעַת הַמִּינִים וּמְנַעְנֵעַ אוֹתָם, מֵאֵד מֵאֵד מְסֻגָּל לְבַקֵּשׁ אָז מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁלִּבּוֹ חָפֵץ !

(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)